

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

FACTORS AFFECTING THE EXISTENCE OF LOCAL BUDDHIST
LITERATURES ON THE BELIEFS OF MERIT-SIN IN SURAT THANI

พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป (วิชัย)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป (วิชัย)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Factors Affecting the Existence of Local Buddhist Literatures
on the Beliefs of Merit-Sin in Surat Thani

Phrajaroenphong Dhammatepo (Wichai)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright of Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....
(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์)

..... กรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ดร.)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์)

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.

..... ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक

..... กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์)

กรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

กรรมการ

(ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป)

ชื่อคุณนิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

ผู้วิจัย : พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป (วิชัย)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์

- : พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร., ป.ธ. ๗, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ศศ.ม.
(พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก ป.ธ. ๔, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), พธ.ม.
(พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ๓. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) การวิจัยเชิงปริมาณกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการทั่วไป จำนวน ๒๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัย พบว่า

๑. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นหลักจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสันติสุข เป็นหลักธรรมทั่วไปที่มุ่งสอนให้ผู้คนฝึกฝนทางบุญ และงดเว้นจากบาป ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องหลักกรรม เชื่อในเรื่องผลของกรรมดีที่เป็นบุญกุศลให้ผลเป็นความสุข และเชื่อในเรื่องผลของกรรมชั่ว ที่ส่งผลเป็นความทุกข์ร้อนประการต่างๆ

๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี พบมากในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ได้แก่ ตำนาน นิทาน บทกลอน และการ

(ข)

แสดงของท้องถิ่น เช่น เพลงบอก หนังตะลุง มโนราห์ ซึ่งแต่ละเรื่องล้วนมีลักษณะเป็นข้อคิดคำสอนให้
มุ่งกระทำดี หลีกหนีความชั่ว และแต่ละเรื่องปรากฏว่าได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดหลักคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่องบุญ-บาป

๓. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี
ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ได้แก่ การอนุรักษ์ฟื้นฟู การสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่นจากคนรุ่น
เก่าถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ การให้การส่งเสริมสนับสนุน และการปรับประยุกต์ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นให้
เข้ากับสภาพบริบทสังคมในยุคปัจจุบัน

Dissertation Title : Factors Affecting the Existence of Local Buddhist Literatures
on the Beliefs of Merit-Sin in Surat Thani

Researcher : Phrajaroenphong Dammatepo (Wichai)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phramaha Somboon Uddhikaro, Dr., Pali VII, B.A. (English),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Assoc. Prof. Dr. Somchai Srinog, Pali IV, B.A. (English), M.A.
(Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 5 2018

Abstract

The Research of Factors Affecting the Existence of Local Buddhist Literatures on the Beliefs of Merit-Sin in Surat Thani. The objectives of this dissertation were; 1) To study the local literature related to Buddhism in Surat Thani Province 2) To study principles related to merit-sin Buddhism 3) To study factors affecting the existence of local Buddhist literature in Surat Thani on the beliefs of merit-sin. In-depth-interview was used in strategic plan making Quantitative research defines the sample size using the Taro Yamane formula 400 samples Qualitative research, who provide important information, is the clergy, folk philosopher, Local scholars and General scholars 20 persons. The research tools were questionnaire and Semi-structured interview about the Factors Resulting to the Existence of Beliefs in Merit-Sin According to Buddhism Appeared in Local Literature of Surat Thani.

The results of the study revealed that:

1.The concept of Merit - sin According to Buddhism is ethical to live together in peace with peace. It is a general principle that teaches people to concentrate on merit and abstain from sin which is involved with the main subject. Believe in the effect of good karma is merit. The result is happiness and believe in the effects of evil kamma. That results in various distress.

2. The Existence of Beliefs in Merit-Sin According to Buddhism Appeared in Local Literature of Surat Thani were found in various local literature, For example Myths, tales, poems, and local performances. Such as the music tells, the shadow song, Manohra. Each of these is a kind of doctrine to do good, evade evil and each story appears to have been influenced by Buddhist doctrine about merit – sin.

3. Factors Resulting to the Existence of Beliefs in Merit-Sin According to Buddhism Appeared in Local Literature of Surat Thani such as Conservation restoration, The inheritance of local literature from the older generation to the new generation. Providing support and adaptation of local literary application to contemporary social context.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุณินพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาและการช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุขุณินพนธ์ คือ พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร. และรองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก ซึ่งท่านได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งในส่วนการสืบค้นเนื้อหาและวิธีการเขียนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในสิ่งที่ปัญญาผู้วิจัยไม่อาจหยั่งรู้ถึงได้ กระทั่งทำให้ดุขุณินพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากที่สุด จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ช่วยแนะนำและจุดประกายแนวคิดในการศึกษาระดับดุขุณินพนธ์ครั้งนี้ ขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรร่วมรุ่นและกัลยาณมิตรต่างรุ่นทุกคน ผู้เป็นแบบอย่างด้านการทำดุขุณินพนธ์ และเป็นมิตรที่ตมึน้ำใจในการเขียนดุขุณินพนธ์

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม และข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

คุณประโยชน์ที่เป็นบุญกุศลอันใดที่เกิดจากดุขุณินพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา พระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ศิษย์ได้เกิดสติปัญญา และเป็นแรงบันดาลใจให้กำลังใจในการศึกษาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันด้วยความรักและเมตตาเสมอมา

พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป (วิชัย)

๒๕ มกราคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกคัมภีร์	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓๘
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓๙
บทที่ ๒ วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	๔๐
๒.๑ ตำนานชักพระ	๔๑
๒.๒ ตำนานรับ-ส่งตายาย	๔๔
๒.๓ ตำนานวังฆ้อง	๔๕
๒.๔ ตำนานหม้อข้าวทิพย์	๔๗
๒.๕ เพลงบอก	๔๘
๒.๖ หนังสติ่ง/มโนราห์	๔๙
๒.๗ นิทานเรื่องสุนัขกับควาย	๕๐
๒.๘ นิทานเรื่องหญิงคบชู้	๕๑
๒.๙ นิทานเรื่องคนโกหก	๕๑
๒.๑๐ นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน	๕๒

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๒ วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	๔๐
๒.๑๑ นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขาวนา	๕๒
๒.๑๒ บทกลอนเรื่องการทำบุญผิวดิน	๕๓
๒.๑๓ บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนินทา	๕๔
๒.๑๔ บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ	๕๔
๒.๑๕ บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย	๕๕
๒.๑๖ บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด	๕๖
๒.๑๗ บทกลอนเรื่องทำความดี	๕๖
บทที่ ๓ หลักธรรมเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา	๕๗
๓.๑ ความหมายของบุญ-บาป	๕๗
๓.๒ แนวคิดเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา	๕๘
๓.๓ ประเภทของบุญ	๖๓
๓.๔ ประเภทของบาป	๖๖
๓.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป	๖๘
บทที่ ๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลการดำรงอยู่ของวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป	๗๓
๔.๑ วรรณกรรมประเภทตำนาน	๗๓
๔.๒ วรรณกรรมประเภทการแสดงพื้นบ้าน	๗๕
๔.๓ วรรณกรรมประเภทนิทาน	๗๖
๔.๔ วรรณกรรมประเภทบทกลอน	๗๙
๔.๕ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	๘๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๘๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๙
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๓
บรรณานุกรม	๙๔
ภาคผนวก	๑๐๐
ภาคผนวก ก แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๑
ภาคผนวก ข ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา	๑๐๗
ภาคผนวก ค หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๑๑๓
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย	๑๑๙

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	๑๐๐
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์	๑๒๑
ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๑๖๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๑
๑.๒	แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๓๒
๔.๑	จำนวนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๓
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นรายข้อและภาพรวม	๘๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ แนวทางการศึกษาสื่อพื้นบ้าน	๒๑
๑.๒ หลักการศึกษาสื่อพื้นบ้าน (สูตร ๔ รู้)	๒๓
๑.๓ กระบวนการทำงานหรือบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น	๒๕
๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในการศึกษาอิสระนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๕/๕๑ หมายถึง สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑๕ ข้อที่ ๑๖๕ หน้า ๕๑

พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีมนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีมนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ข.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
--------	-------	---	-------------	---------	-----------

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.	(ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)
-----------	-------	---	-------------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุราษฎร์ธานี เป็นดินแดนที่มีพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏโบราณสถาน โบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนา ในสถานที่ต่างๆ แทบทั่วทั้งจังหวัด “ปรากฏว่าในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ได้รวมอยู่ในอาณาจักรศรีวิชัย แม้จะไม่ใช่เมืองหลวง แต่เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่ง”^๑ นับได้ว่า “เป็นดินแดนที่มีอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในคาบสมุทรมลายูของไทย”^๒ ประชาชนในถิ่นนี้จึงมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามกรอบแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาช้านาน โดยที่ชาวบ้านในท้องถิ่นร่วมกันกำหนดเป็นกติกาของชุมชน ทุกคนตกลงพร้อมใจกัน “ถือเป็นระเบียบประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติต่อๆ มา”^๓ ดังที่ ชวน เพชรแก้ว กล่าวว่า “พระพุทธศาสนาและคติความเชื่ออื่นๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้ มีอิทธิพลกำกับนิสัยในการคิดและการกระทำอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังมีผลต่อรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านเกือบทุกประเภท”^๔ ในที่นี้จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นภาคใต้ ย่อมได้รับอิทธิพลของความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติความเชื่ออื่นๆ ที่มีอยู่ในถิ่นนั้นๆ ด้วย ดังที่ กระแสร์ มัลยาภรณ์ กล่าวแสดงทัศนะว่า “สิ่งเกื้อหนุนให้เกิดวรรณกรรมนั้นมีหลายประการ... อย่างหนึ่งนั่นคือ ความเชื่อมั่นในศาสนา”^๕

^๑ กองอนุศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **นำทัศนจักร วัดพระบรมธาตุไชยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, ม.ม.ป.), หน้า ๒.

^๒ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน**, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^๓ ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, **วรรณกรรมศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘), หน้า ๒๑๒.

^๔ ชวน เพชรแก้ว, “วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับสังคม”, **ศรีวิชัย**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ (กันยายน ๒๕๓๔) : ๑๑๘.

^๕ กระแสร์ มัลยาภรณ์, **วรรณคดีวิจักษ์และวิจารณ์**, (พระนคร : ทวีชาติ, ๒๕๐๙), หน้า ๑๓.

ในสังคมไทยแต่เดิมมาชาวพุทธทั่วไปจะสอนบุตรให้เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม โดยเชื่อว่าถ้าทำดีแล้วจะได้บุญหรือได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่วจะเป็นบาป ตายไปจะตกนรก ได้รับผลกระทบต่างๆ^๖ ซึ่งเป็นคติความเชื่อตามแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในขอบข่ายคำสอนที่เกี่ยวกับเรื่องบุญ (กุศลธรรม) และเรื่องบาป (อกุศลธรรม) “เป็นคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา เพราะถ้าไม่มีการสอนเรื่องบุญบาป ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ประชาชนในสังคมเห็นโทษของการกระทำที่ไม่ดีต่างๆ ของมนุษย์ได้ เช่น การเบียดเบียน การลักขโมย การล่วงสิทธิ์ของผู้อื่น การโกหก เป็นต้น”^๗ ผู้วิจัยมองว่า จากค่านิยมของสังคมในสมัยโบราณ เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนปลูกฝังบุตรธิดาให้รักบุญกลัวบาป ทำดี ละชั่ว ความเชื่อเหล่านั้นได้รับการถ่ายทอดเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญา ที่บันทึกเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ การประพฤติปฏิบัติของประชาชนธรรมดาทั่วไป ซึ่งประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน^๘ เป็นเสมือนเครื่องส่อแสดงถึงความเจริญของสังคมหรือชาติบ้านเมือง ในแต่ละยุคประชาชนมีความเป็นอยู่มีความคิดเห็น และมีความรู้สึกอย่างไรย่อมมองได้จากวรรณกรรมทั้งสิ้น^๙ เห็นได้ว่าในอดีตวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นทุกภาคของไทยล้วนมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ชุมชนร่วมกันประกอบกิจกรรมตามความเชื่อผ่านทางประเพณีวัฒนธรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ศาสตร์สาขาต่างๆ ในเรื่องนี้ ธวัช ปุณโณทก กล่าวว่า “สถาบันกลางในการสร้างสรรค์วรรณกรรม ทั้งอนุรักษและเผยแพร่ได้แก่วัดทั้งสิ้น”^{๑๐} ธวัช ปุณโณทก กล่าวว่า เพราะวัดเป็นแหล่งให้ความรู้ วิทยาการ และอบรมสั่งสอนจริยธรรมแก่ประชาชน ฉะนั้น เนื้อหาสาระประโยชน์สำคัญๆ และ

^๖ภัทธา บุญสุยา, “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญบาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^๗พระมานะ ยืนยง, “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

^๘พรทิพย์ ชังธาดา, *วรรณกรรมท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

^๙อุดม หนูทอง, *วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเพณีทานประโลมโลก*, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๑), หน้า ๑.

^{๑๐}ตั้งข้อสังเกตได้ว่าด้วยเพราะเหตุที่ในสมัยโบราณวัดทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการศึกษาของชุมชน กวีหรือปราชญ์ในท้องถิ่นล้วนแล้วแต่ได้รับการเรียนรู้จากวัด วัดจึงเป็นสถาบันกลางในการสร้างสรรค์วรรณกรรม.

แก่นของเรื่อง (Theme) ของวรรณกรรมท้องถิ่นไทยทุกภาคจึงเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาเป็นสำคัญ... และเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนามากกว่าวรรณกรรมนิทานนิยาย”^{๑๑}

มณี พยอมยงค์ กล่าวถึงคำกล่าวของสนธิ วงศ์ไพบูลย์ ความว่า “คติชาวบ้านเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างและรักษาสืบเนื่องกันมาช้านาน บัดนี้กำลังถูกความเจริญทางด้านวัตถุอันเกิดแต่ทางวิทยาศาสตร์ฝังกลบอย่างน่าเสียดาย... เป็นเหตุให้อารยะธรรมและวัฒนธรรมของไทยเราซึ่งเปรียบเหมือน “เลือดเดิม” จางลงไปทุกที”^{๑๒} ในที่นี้หมายรวมเอาวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ด้วย “ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของการอยู่อาศัยและการดำเนินชีวิตในชุมชน เป็นพื้นฐานเข้มแข็งจากภูมิปัญญาบรรพชน”^{๑๓} อุดม หนูทอง มองว่า วรรณกรรมท้องถิ่น “ยังขาดผู้ใส่ใจศึกษา และเก็บรวบรวมเป็นเหตุให้วรรณกรรมรุ่นเก่าชำรุดและสูญหายไปมาก”^{๑๔} จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการยอมรับจากผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นว่า “เป็นเมืองที่สั่งสมมรดกทางวัฒนธรรมด้านนี้ไว้มากมาย โดยเฉพาะหนังสือบูต... ยังกระจัดกระจายอยู่ตามวัดเก่าและอยู่ในความครอบครองของผู้สนใจอีกไม่น้อย”^{๑๕} การศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรเร่งรีบกระทำ เพราะเหตุที่กระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง และนับวันจะสูญหายไปมาก”^{๑๖}

ผลการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่งพบว่า “วรรณกรรมในหนังสือบูตซึ่งเก็บรวบรวมไว้ ณ ศูนย์วัฒนธรรมของสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี แยกเป็นประเภทต่างๆ คือ นิทาน ตำนาน ประวัติศาสตร์ คำสอน และสุภาษิต”^{๑๗} “โดยเฉพาะนิทาน จะพบนิทานที่เกี่ยวกับพุทธศาสนามากกว่าประเภทอื่นๆ”^{๑๘} ผู้วิจัยมองว่า กวีในอดีตส่วนมากผ่านการบวชศึกษา

^{๑๑} ธวัช ปุณโณทก, วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑.

^{๑๒} มณี พยอมยงค์, คติสินใจชาวล้านนาไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๑), หน้า ๙.

^{๑๓} นางสาวทิตยาพร มิตรอุดม, “คติพุทธในชุมชนไทยพุทธมรเียง อำเภอลำตา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

^{๑๔} อุดม หนูทอง, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทนิทานประโลมโลก, หน้า ๒.

^{๑๕} ข้อมูลสัมภาษณ์ ชวน เพชรแก้ว, อ้างถึงใน อุษา ช่วยบำรุง, “ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๑๖} ประทีป ชุมพล, วรรณกรรมภาคใต้, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๙), หน้า ๔.

^{๑๗} ชวน เพชรแก้ว, “วรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานีและคุณค่าบางประการของวรรณกรรม นิทาน”, ในสัมมนาประวัติศาสตร์สุราษฎร์ธานี, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๑.

^{๑๘} นางสาวโสรัถยา สังข์ทอง, “พญาหงส์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

พระธรรมมาแล้ว วรรณกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจึงนำเอาแนวคิดคำสอนทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดสู่ชาวบ้าน ผ่านมุมมองที่มุ่งสื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ วรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่ยังคงเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวมทุกยุคทุกสมัย เนื่องด้วยเพราะคุณค่าของพระธรรมประการหนึ่งนั่นคือ “ความไม่จำกัดกาล” นำมาศึกษาหรือปฏิบัติตามเมื่อไหร่ย่อมได้รับผลเมื่อนั้น ประพนธ์ เรื่องณรงค์ กล่าวเปรียบเทียบว่า “การนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาศึกษาวิเคราะห์และเผยแพร่จึงเป็นประดุจช่วยนำช้างเผือกจากพงไพรมาสู่บ้านเมืองฉะนั้น”^{๑๔}

กล่าวได้ว่าการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ มีค่าเท่ากับการธำรงรักษาเอาไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ปราชญ์กวีในท้องถิ่นแต่ละสมัยได้ร่วมกันสร้างสรรค์เอาไว้ และการนำเอาวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้นมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน มีค่าเท่ากับเป็นการเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งยังเป็นการจรรโลงความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวคิดคำสอนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ถ้าหากสังคมใดสมาชิกแต่ละคนมีการกระทำทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษ ต่างคนต่างก็เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สังคมนั้นย่อมหาความสุขได้ยาก ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้สงบร่มเย็น เป็นสังคมที่น่าอยู่อาศัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีเนื้อหาสาระอยู่ภายใต้ขอบข่ายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องบุญ-บาป เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวรรณกรรมเหล่านั้นให้คงอยู่ และนำมาศึกษาเผยแพร่เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์สุขแก่ผู้สนใจและสังคมโดยรวมสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาสุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

^{๑๔} ประพนธ์ เรื่องณรงค์, “พระวรวงศ์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๓), หน้า ๑๒.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ๑) ศึกษาแนวคิดเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๒) ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๓) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ

๑) ข้อมูลเอกสาร

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

๑.๑) พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสาร งานวิจัย ตำรา แหล่งข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต โดยเลือกศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคำสอนเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

๑.๒) วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๗ เรื่อง ประกอบด้วย ตำนานชักพระ ตำนานรับ-ส่งตายาย ตำนานวังฆ้อง ตำนานหม้อข้าวทิพย์ เพลงบอก หนังตะลุง/มโนราห์ นิทานเรื่องสุนัขขี้ควาย นิทานเรื่องหญิงคชชู้ นิทานเรื่องคนโกหก นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขาวนา บทกลอนเรื่องการทำบุญผิวด่าง บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนินทา บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชีวิตว่ามีน้อย บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด บทกลอนเรื่องทำความดี

๒) ข้อมูลสัมภาษณ์

บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการทั่วไป เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำนวน ๒๐ รูป/คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ อะไรคือทัศนะของชาวบ้านในท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒ วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา โดยรวมเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ หลักคำสอนเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี มีลักษณะอย่างไร

๑.๔.๔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี มีอะไรบ้าง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ มีศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยและคำจำกัดความ ดังนี้

๑.๕.๑ บุญ หมายถึง เครื่องชำระส้นดาน ความดี กรรมดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ กุศลกรรม ความสุข กุศลธรรม^{๒๐}

๑.๕.๒ บาป หมายถึง ความชั่ว ความชั่วร้าย กรรมชั่ว กรรมลามก อกุศลกรรมที่ส่งผลถึงความเดือดร้อน สภาพที่ทำให้ถึงคดีอันชั่ว สิ่งที่ทำให้จิตให้ตกสู่ที่ชั่ว คือ ทำให้เลวลง ให้เสื่อมลง^{๒๑}

๑.๕.๓ ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๕.๔ วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นมุขปาฐะ และลายลักษณ์อักษร ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ตำนาน การแสดงพื้นบ้าน นิทาน และบทกลอน

๑.๕.๕ ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุให้ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ยังคงดำรงอยู่คู่ท้องถิ่น

๑.๕.๖ การดำรงอยู่ หมายถึง การดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี โดยดำรงอยู่ในลักษณะของการจดบันทึกและการเล่าสืบต่อกันมา

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘๒.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๐.

^{๒๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๗๘.

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” หมายถึง ความศรัทธา ความเลื่อมใส ความเห็นจริงด้วย นับถือ มั่นใจ ดังนั้น ความเชื่อจึงมีความหมายว่า สภาพที่บุคคลมีความเห็นตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง^{๒๒}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า คำว่า “ความเชื่อ” ในพระพุทธศาสนาตรงกับภาษาบาลีคำว่า “สัทธา” และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศรัทธา” หมายถึง เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ซึ่งประกอบความเชื่อ ๔ อย่าง คือ

๑. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม)
๒. วิปากสัทธา (เชื่อผลของกรรม)
๓. กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน)
๔. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อปัญญาตรัสรู้ของตถาคต)^{๒๓}

เสถียร โกเศศ ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของศาสนา ถ้าขาดความเชื่อเสียอย่างเดียวศาสนาก็ไม่มีความก้าวหน้า”^{๒๔} สุชีพ ปุญญานุภาพ กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “บุคคลที่ขาดความศรัทธาเสียแล้ว ศาสนาที่ตนอ้างว่านับถือก็ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่พึ่งแก่บุคคลนั้นได้จริง”^{๒๕}

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดและพฤติกรรมของชาวบ้านกลุ่มนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะการสืบทอดความเชื่อมีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ผู้ให้การสืบทอดล้วนแต่ยึดถือปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคง ซึ่งล้วนมีเจตนาที่จะปลูกฝังให้ผู้สืบสันดาน เจริญรอยตามอย่างเคร่งครัด มักถือเป็นเงื่อนไขในการอยู่ร่วมกัน ผู้ถือปฏิบัติย่อมเป็นที่ยอมรับของคณาญาติและสังคม ผู้ฝ่าฝืนย่อมไม่เป็นที่ปรารถนา และการปลูกฝังความเชื่อล้วนมีขึ้นนับตั้งแต่วินาทีแรกที่สืบทอดเริ่มเป็นสมาชิกของสังคมนั้นๆ การบ่ม

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒๓.

^{๒๔} เสถียร โกเศศ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕), หน้า ๓๐.

^{๒๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓.

เพราะจึงมีลักษณะเป็นการดัดแปลงให้อ่อนให้ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนตามและเพิ่มพูนขึ้นจนกลายเป็นผู้สืบสานงานให้แก่คนรุ่นต่อไปและแบ่งประเภทความเชื่อของชาวไทยภาคใต้ เป็น ๔ ประเภท คือ^{๒๖}

๑. ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิศาสนา
๒. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
๓. ความเชื่อเกี่ยวกับจรียาวัตร
๔. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและปิดเป่ารักษาไข้

ความเชื่อทั้ง ๔ ประเภทนี้ อาจจะประสมผสมกันอยู่ในเรื่องเดียวกัน มากกว่า ๑ ประเภท เช่น ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนาอาจมีความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย

แสง จันทร์งาม ได้แบ่งประเภทของความเชื่อเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ปสาทศรัทธา (faith) เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยอารมณ์ เช่น ความรักหรือความกลัว ประกอบด้วยความเชื่อถือไว้วางใจ ความจงรักภักดี บางทีอาจจะถึงขั้นหลงใหลมันใจและมักเป็นความเชื่อแบบอัตวิสัย (subjective) คือ เป็นความเชื่อของผู้เชื่อ

๒. ความเชื่อชนิดศรัทธา (belief) หมายถึง การยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยมีหลักฐานพยานสนับสนุนอยู่บ้าง มีเหตุผลอยู่บ้าง เนื่องจากมีเหตุผลมากขึ้น อารมณ์ย่อมจะลดน้อยลง มีความเป็นอัตวิสัยน้อยลง

๓. ความรู้ (knowledge) หมายถึง การยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่จริง เพราะได้เข้าไปสัมผัสกับสิ่งนั้นโดยตรง มีประสบการณ์ตรง มีหลักฐานพยานเต็มที่^{๒๗}

เสถียร โกเศศ กล่าวว่า ความเชื่อนั้นมี ๒ นัย นัยหนึ่งเป็นความเชื่อด้วยอารมณ์ศรัทธา และอีกนัยหนึ่งเป็นความเชื่อด้วยปัญญาทางเหตุผล^{๒๘} เสฐียร พันธงศรี กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันนี้ว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธา คือ ความเชื่อพระพุทธศาสนาสอนให้มีปัญญากำกับไปในที่นั้นด้วย ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงเชื่อว่า มีเสรีภาพในการใช้ความเชื่ออย่างเต็มที่ โดยไม่เชื่ออย่างมง่าย แต่เชื่ออย่างมีเหตุผล^{๒๙}

พระยาอนุมานราชธน กล่าวถึงมูลเหตุของความเชื่อไว้ว่า มีความเป็นธรรมดาอยู่อย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรหรือสิ่งใด ถ้ามีลักษณะที่ยังปกปิดเป็นเรื่องลึกลับอยู่ไม่เผยออกให้ปรากฏเห็นเรื่องนั้นหรือสิ่งนั้นย่อมทำให้เกิดความสงสัยอยากรู้อยากเห็น ยิ่งปิดบังมากเท่าใดก็ยิ่งเร้าใจอยากรู้

^{๒๖} สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ความเชื่อของชาวไทย : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๒๙ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๔๖๗-๔๖๘.

^{๒๗} แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๑), หน้า ๙๖.

^{๒๘} เสถียร โกเศศ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕), หน้า ๓๕.

^{๒๙} เสฐียร พันธงศรี, ศาสนาโบราณ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๘.

อยากเห็นมากขึ้นเท่านั้น เมื่อไม่สามารถจะรู้ได้เห็นได้ก็ต้องใช้วิธีนึกเอาหรือเดาเอาให้แน่ใจว่า คงจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ โดยอาศัยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นว่าใกล้เคียงกับที่ตนเคยรู้เคยเห็นมาก่อน หรือไม่ก็นึกเดาเอาตามเรื่องตามราวที่เคยมีกล่าวหรือบอกเล่าไว้ก่อน ถ้าเรื่องราวที่ได้รับบอกเล่าไปตรงกับอารมณ์ที่ต้องการจะเชื่ออยู่แล้วก็จะเชื่อทันที^{๓๐}

ประสาธ อิศรปริดา และคนอื่นๆ กล่าวว่า ความเชื่อมีมูลเหตุจูงใจมาจากอิทธิพลของธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือคนเมื่อผนวกกับความไม่รู้ จึงทำให้คนต้องไขว่คว้าหาที่ยึดเหนี่ยวเพื่อให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่นใจ และเป็นที่ยึดทางใจ อนึ่งระบบความเชื่อของท้องถิ่นอาจมีมูลเหตุรากฐานมาจากศาสนาหรือค่านิยมของสังคม^{๓๑}

บุปผา ทวีสุข กล่าวว่า สาเหตุ ๒ ประการ ที่มนุษย์สร้างความเชื่อขึ้นมา กล่าวคือ

๑. ความเชื่อเกิดจากความกลัวของมนุษย์ หรือความไม่รู้ของมนุษย์หรือบางสิ่งมนุษย์ให้เหตุผลไม่ได้ แต่มนุษย์ก็เชื่อว่าผลทั้งหลายต้องมาจากการกระทำของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ไม่ทราบว่ามีใคร จึงอาจสมมติว่าเป็นการกระทำของเทพ ภูต ผี ปีศาจ

๒. ความเชื่ออันเกิดจากมนุษย์ที่มีความฉลาด มีประสบการณ์มากกว่ามีเจตนาที่จะให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มชนหรือสังคมนั้นเชื่อฟังและปฏิบัติตาม จึงตั้งความเชื่อขึ้นโดยแฝงเหตุผลต่างๆ กันไป เช่น ผลทางด้านจิตใจ กำลังใจ เกิดความหวังเกิดความอุตสาหะหรือเพื่อความมุ่งมั่นที่จะทำความดี เช่น ให้ตัดบาตรร่วมขันจะได้พบกันอีกชาติหน้า ก่อนออกจากบ้านให้สวดมนต์การเดินทางจะปลอดภัย^{๓๒}

จุฬาทิพย์ บุญฤทธิ์ ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องพระนิพนพานโสทร” ผลการศึกษา พบว่า “พระนิพนพานโสทร” สะท้อนให้เห็นความเชื่อที่สำคัญ ของชาวไทยถิ่นใต้หลายประการด้วยกัน คือ

๑. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่าบุคคลทำกรรมใดไว้ก็จะได้รับผลกระทบนั้นตอบสนอง ไม่มีใครหลีกเลี่ยงกฎแห่งกรรมได้ คนที่ได้รับเคราะห์กรรม ทนทุกข์เวทนาต่างๆ เป็นผลมาจากกรรมชั่วที่เคยทำไว้ ส่วนคนที่ทำกรรมดีก็จะได้รับผลกระทบดีตอบแทน

^{๓๐} พระยาอนุমানราชชน, **ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทย, ๒๕๐๒), หน้า ๒๘-๒๙.

^{๓๑} ประสาธ อิศรปริดา และคนอื่นๆ, **สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา**, (มหาสารคาม : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^{๓๒} บุปผา ทวีสุข, **คติชาวบ้าน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕๖-๑๕๘.

๒. ความเชื่อเรื่องภพชาติ คนไทยถิ่นใต้สมัยก่อนเชื่อกันว่าคนเราเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และจะเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพที่ดีบ้างไม่ดีบ้างนั้นก็ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่เคยทำมา หากคนเราต้องการความสุขสบายทั้งชาตินี้และชาติหน้าก็ให้สร้างสมแต่ความดี

๓. ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ เชื่อว่านรกและสวรรค์คือดินแดนที่มนุษย์จะต้องไปเกิดจากผลของบาปบุญที่เคยทำไว้ ผู้ใดทำบาปมากหรือทำกรรมชั่วมากตายไปจะตกนรกขุมต่างๆ ตามความหนักเบาของกรรมที่กระทำไว้ และจะได้รับโทษทัณฑ์ต่างๆ นานาในขุมนรก ส่วนผู้ที่ทำบุญกุศลหรือทำกรรมดีไว้ ตายไปจะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ ซึ่งเป็นดินแดนที่เพียบพร้อมและอุดมสมบูรณ์ สะดวกสบายทุกอย่าง

๔. ความเชื่อเรื่องพระศรีอารียะ เชื่อว่าในศาสนาพระศรีอารียะมนุษย์จะได้รับความเสมอภาค มีความสุข สะดวกสบายกันทั่วหน้า จึงพากันสั่งสมความดีและตั้งจิตอธิษฐานด้วยผลบุญที่ทำมาขอให้ได้ไปเกิดทันศาสนาพระศรีอารียะ

๕. ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์ คาถาอาคม เชื่อว่าเวทมนตร์คาถาอาคมเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ในทางขจัดปัดเป่าความทุกข์ เดือดร้อน โรคภัยไข้เจ็บ ป้องกันภัยอันตราย และเป็นสิ่งที่สร้างสิริมงคลให้แก่ตนเอง

๖. ความเชื่อเรื่องความฝัน เชื่อว่าความฝันมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในอนาคต โดยเฉพาะความฝันในลักษณะที่เป็นเทพสังหรณ์ คือ เทวดาตกลงใจให้ฝันนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริงๆ

๗. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม เชื่อว่าการกระทำใดๆ ให้เป็นสิริมงคลจะต้องดูฤกษ์ยาม เพราะถือกันว่าหากกระทำการตอนฤกษ์ดีจะทำให้ผลงานที่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้เพื่อความ เป็นสิริมงคลและความปลอดภัยของผู้กระทำการนั้นๆ เป็นสำคัญอย่างหนึ่งด้วย

๘. ความเชื่อเรื่องขวัญ เชื่อว่าคนเรามีขวัญประจำตัว ถ้าหากตกใจขวัญจะออกจากร่าง จึงต้องทำพิธีรับขวัญกลับคืนมา โดยเฉพาะผู้ที่มาจากแดนไกลหรือเดินทางผ่านอันตรายมาด้วยความเหนื่อยยาก หากได้รับขวัญก็จะเป็นสิริมงคลและเป็นการสร้างกำลังใจแก่บุคคลผู้นั้นด้วยวิธีหนึ่ง

๙. ความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการบอกเหตุล่วงหน้า อาจมีทั้งลางดีและลางร้าย คนไทยถิ่นใต้เชื่อว่าเหตุการณ์ผิดธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนเดินทางไปประกอบกิจสำคัญๆ นั้นถือเป็นลางร้าย เช่น ราศีไม่ผ่องใส กิริยาท่าทางผิดแปลกไปจากปกติ ช้างร้องก่อนออกศึก และเสียงไก่เอาชัยไม่ครึกครื้น เป็นต้น^{๓๓}

^{๓๓} จุฬาทิพย์ บุญฤทธิ์, “การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องพระนิพนพานโสทร”, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒๗-๒๒๘.

ความเชื่อของศาสนาพุทธ เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นหลังจากพิจารณาด้วยปัญญาศาสนาพุทธ ไม่สอนให้เชื่อมลายในสิ่งที่ไม่มีความเหตุผล หรือไม่สัมพันธ์กับกฎแห่งเหตุและผล ดังหลักฐานที่แสดงไว้ใน กาลามสูตร ที่สอนให้มนุษย์อย่าปลงใจเชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน ความว่า^{๓๔}

“...อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำสั้น ๆ กันมา อย่าได้ยึดถือโดยตื่นข่าวว่าได้ยินอย่างนี้ อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา อย่าได้ยึดถือโดยเดาเอาเอง อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน อย่าได้ยึดถือโดยความตรึกตรองตามอาการ อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่าต้องกับทิวของตัว อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูเรา เมื่อใดท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ใครสมทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อสิ่งไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย.... เมื่อใดท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้ท่านผู้รู้สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ใครสมทานให้บริบูรณ์แล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อสุข เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรเข้าถึงธรรมเหล่านั้น...”

ความเชื่อในศาสนาพุทธ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ศรัทธา” ศรัทธาในศาสนาพุทธเป็นความเชื่อที่มีปัญญารองรับ และเป็นทางนำไปสู่ปัญญาได้ ศรัทธาจึงเป็นเพียงขั้นหนึ่งในขบวนการพัฒนาปัญญา ดังจะเห็นได้ว่า ศรัทธาในศาสนาพุทธไม่เป็นคุณสมบัติของพระอรหันต์ตรงข้ามพระอรหันต์กลับมีคุณลักษณะว่า ผู้ไม่มีศรัทธา (อัสสัทธา) ซึ่งหมายความว่า ได้รู้เห็นประจักษ์ จึงไม่ต้องเชื่อใครๆ หรือต่อเหตุผลใดๆ อีก อย่างไรก็ตาม ศรัทธามีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นพลังเหนี่ยวรั้งไม่ให้ยอมตามสิ่งชักจูงให้ทำความชั่ว หรือเป็นพลังผลักดันให้กระแสความคิดดำเนินไปตามศรัทธา สัมมาทิฐิ สัมมาญาณะ สัมมาวิมุตติ^{๓๕}

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ศรัทธาในพุทธศาสนา จึงเป็นขั้นตอนของปัญญา เป็นการไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่น หรืออาศัยปัญญาของผู้อื่น โดยผ่านทางคำแนะนำสั่งสอน เป็นต้นของเขา ดังนั้น เพื่อควบคุมศรัทธาให้อยู่ในความหมายที่ถูกต้อง ธรรมใดหมวดใดในพุทธธรรม ถ้ามีศรัทธาเป็นส่วนประกอบข้อหนึ่งแล้วจะต้องมีปัญหาเป็นอีกข้อหนึ่งด้วยเสมอไป และตามปกติศรัทธาย่อมมาเป็นข้อที่หนึ่ง พร้อมกับที่ปัญญาคือข้อสุดท้าย แต่ในกรณีนี้กล่าวถึงปัญญา ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงศรัทธาไว้ด้วยปัญญาจึงสำคัญว่าศรัทธาทั่วในฐานะเป็นตัวคุมและในฐานะเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น แม้ในแง่คุณสมบัติของบุคคล ผู้ที่ได้รับยกย่องสูงสุดในพระพุทธศาสนา ก็คือผู้มีปัญญาสูงสุด เช่น พระสารีบุตรอัครสาวก เป็นต้น ไม่ได้ถือเอาศรัทธาในศาสนาเป็นเกณฑ์

^{๓๔} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๐๕/๒๔๑.

^{๓๕} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๗/๒๘.

นอกจากนี้ศรัทธาไม่ถูกจัดเป็นองค์มรรค เพราะตัวการที่จำเป็นสำหรับการดำเนินก้าวหน้าต่อไปในมรรคนี้ คือ ปัญหาที่พัวอยู่กับศรัทธานั้น และศรัทธาที่จะถือว่าใช้ได้ก็ต้องมี

อย่างไรก็ตาม ศรัทธามีขอบเขตความสำคัญและประโยชน์แค่นั้นเพียงใด เป็นสิ่งที่ต้องรู้เข้าใจตามเป็นจริง ไม่ควรตีค่าสูงเกินไป แต่ก็ไม่ควรดูแคลนโดยเด็ดขาด เพราะในกรณีที่ดูแคลนศรัทธา อาจกลายเป็นการเข้าใจความหมายของศรัทธาผิด เช่น ผู้ที่คิดว่าตนเชื่อมั่นในตนเอง แต่กลายเป็นเชื่อต่อกิเลสของตน ซึ่งกลับเป็นผลร้ายไปอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นศรัทธาในพุทธศาสนาจึงต้องประกอบด้วยการทดสอบด้วยประสบการณ์ของผู้อื่นอีกชั้นหนึ่งด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเชื่อหรือศรัทธาในพระพุทธศาสนา ควรเป็นความเชื่อที่ใช้ปัญญาเข้าไปพิจารณาไตร่ตรอง เชื่ออย่างมีเหตุมีผล ไม่เชื่ออย่างงมงาย ใช้ประสบการณ์และการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือสร้างให้เกิดความศรัทธาและเข้าใจที่ถูกต้องแท้จริง

ความเชื่อเรื่องกรรม คำว่า “ความเชื่อเรื่องกรรม” มาจากคำภาษาบาลี “กัมมสัทธา” ได้มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดไว้หลายท่าน ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก^{๓๖} ได้กล่าวว่า กัมมสัทธา เชื่อกรรมก็คือ เชื่อว่าการกระทำมีจริง เพื่อความแน่วแน่ก็คือ เชื่อว่าการกระทำที่ดีมีจริง การกระทำที่ชั่วมีจริง พระพุทธศาสนาสอนว่า การกระทำของมนุษย์นั้นมีความจงใจหรือมีเจตนา แปลว่า การที่คนทำอะไรลงไปนั้น เขาอาจเลือกไม่กระทำก็ได้ การกระทำที่เกิดจากความจงใจจึงอยู่ในข่ายที่อาจดีหรือชั่วได้ หากคนทำอะไรลงไปโดยไม่จงใจหรือโดยไม่เจตนา ก็อยู่ในข่ายที่อาจดีหรือชั่ว จะเรียกว่ามิใช่เป็นการกระทำก็ได้ กรรมอาจแบ่งออกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะของการแบ่ง ดังที่ผู้ศึกษาได้ประมวลมาต่อไปนี้

๑. กรรมแบ่งตามคุณภาพหรือมูลเหตุแห่งการกระทำ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ^{๓๗}

๑.๑ กรรมชั่ว (อกุศลกรรม) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภ โกรธ หลง

๑.๒ กรรมดี (กุศลกรรม) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ

เมื่อจะกล่าวโดยละเอียด กรรมชั่วและกรรมดี มีอธิบายดังนี้

^{๓๖}วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายรายวิชา ๐๔๘ พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๓), หน้า ๘๕.

^{๓๗}อง.ตติ. (ไทย) ๒๐/๕๕๑/๓๑๘.

กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำความชั่วทุกอย่าง อันเป็นเหตุให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ยกตัวอย่าง เช่น อกุศลกรรมบถ คือ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางแห่งการทำ ความชั่ว ในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิการวรรค พระพุทธองค์ทรงจำแนกออกไว้เป็น ๑๐ ประการ ได้แก่^{๓๘}

๑. ปาณาติบาต (การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป หรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต)
๒. อทินนาทาน (การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้โดยอาการขโมย หรือการลักทรัพย์ของผู้อื่น)
๓. กาเมสุมิฉฉาจาร (การประพฤติดิฉิดในกาม)
๔. มุสาวาท (การพูดเท็จ)
๕. ปิสุณาวาจา (วาจาส่อเสียด หรือยุยงให้ผู้อื่นแตกกัน)
๖. ผรุสวาจา (วาจาหยาบคาย)
๗. สัมผัปปลาปะ (คำพูดเพ้อเจ้อ หรือคำพูดที่ไร้สาระ)
๘. อภิขิณา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น)
๙. พยาบาท (ความคิดร้ายต่อผู้อื่น)
๑๐. มิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม)

กรรมดี หมายถึง ทางแห่งกุศลกรรม หรือแห่งการทำความดี ตรงข้ามกับอกุศลกรรมบถ ในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิการวรรค พระพุทธองค์ทรงจำแนกออกไว้เป็น ๑๐ ประการ ได้แก่^{๓๙}

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป หรืองดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต)
๒. อทินนาทานา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้โดยอาการขโมย หรืองดเว้นจากการลักทรัพย์ของผู้อื่น)
๓. กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม)
๔. มุสาวาทา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ)
๕. ปิสุณาย วาจาย เวรมณี (เจตนางดเว้นวาจาส่อเสียดหรือยุยงให้ผู้อื่นแตกกัน)
๖. ผรุสาย วาจาย เวรมณี (เจตนางดเว้นจากวาจาหยาบคาย)
๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากพูดคำเพ้อเจ้อหรือคำที่ไร้สาระ)
๘. อนภิขิณา (ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น)
๙. อัพยาบาท (ความไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น)

^{๓๘}ที. ปา. (ไทย) ๑๖/๓๕๙/๒๕๘.

^{๓๙}ที.ปา. (ไทย) ๑๖/๓๖๐/๒๕๙.

๑๐. สัมมาทิฎฐิ (ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม)

๒. กรรมแบ่งตามทางแสดงออก สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ^{๔๐}

๒.๑ กรรมที่กระทำทางกาย (กายกรรม) ได้แก่ กายทุจริต ๓ กายสุจริต ๓

๒.๒ กรรมที่กระทำทางวาจา (วจีกรรม) ได้แก่ วจีทุจริต ๔ วจีสุจริต ๔

๒.๓ กรรมที่กระทำทางใจ (มโนกรรม) ได้แก่ มโนทุจริต ๓ มโนสุจริต ๓

๓. กรรมแบ่งตามสภาพที่สัมพันธ์กับการให้ผล จำแนกออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๔๑}

๓.๑ อกุศลกรรม เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ผิดในกาม มุสาวาท ดื่มสุราเมรัย

๓.๒ กุศลกรรม เช่น การประพฤติตามกุศลกรรมบท ๑๐

๓.๓ กรรมที่เป็นทั้งอกุศลกรรมและกุศลกรรม เช่น การกระทำของมนุษย์ทั่วไป

๓.๔ กรรมที่ไม่เป็นทั้งอกุศลกรรมและกุศลกรรม เช่น เจตนาเพื่อละกรรมสามอย่าง

ข้างต้น หรือว่าโดยองค์ธรรม ได้แก่ โภชนงค์ ๗ หรือมรรคมืองค์ ๘

๔. กรรมแบ่งตามเวลาที่ให้ผล

๔.๑ กรรมให้ผลในอัตภาพปัจจุบันหรือชาตินี้ (ทิฎฐธัมมเวทนียกรรม)

๔.๒ กรรมให้ผลในอัตภาพถัดไปหรือชาติหน้า (อุปัชฌเวทนียกรรม)

๔.๓ กรรมให้ผลในภพต่อไปหรือในชาติต่อไป (อปปราปรเวทนียกรรม)

๔.๔ กรรมที่เลิกให้ผลหรือกรรมที่ให้ผลสำเร็จแล้ว (อโหสิกรรม)

๕. กรรมแบ่งตามความหนักเบา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๔๒}

๕.๑ กรรมหนัก (ครุกรรม) หมายถึงอาณันตริยกรรม ๕ คือ ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำพระโลหิตพระพุทธรูปเจ้าให้ห้อ และยุยงสงฆ์ให้แตกกัน กรรมนี้ย่อมให้ผลก่อนกรรมอื่นๆ

๕.๒ กรรมมากหรือกรรมเคยชิน (พหุลกรรม) ได้แก่ กรรมที่ทำมากซ้ำซาก เช่น คนที่ฆ่าสัตว์เป็นประจำ กรรมนี้จะให้ผลต่อจากครุกรรม ถ้าไม่มีครุกรรม กรรมนี้จะให้ผลก่อน

๕.๓ กรรมใกล้ตาย (อาสันนกรรม) หมายถึง กรรมที่คนกระทำเมื่อเวลาใกล้จะตาย ถ้านึกถึงกรรมดีที่ตนเคยทำไว้ กรรมดีก็จะนำไปสู่สุคติ ถ้านึกกรรมชั่วที่ตนเคยทำไว้กรรมชั่วก็จะนำไปสู่ทุคติ

๕.๔ กรรมสักว่าทำ (กฏัตตาวาปนกรรม หรือ กตัตตากรรม) หมายถึง กรรมสักว่าทำ คือกรรมที่ทำไม่ค่อยเต็มหรือไม่ค่อยตั้งใจทำ เช่น ทำบุญให้ทานแบบกลัวจะถูกผู้อื่นตำหนิ ไม่ได้ทำด้วยศรัทธาจริงๆ เป็นต้น กรรมนี้มีผลน้อย

^{๔๐}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๔/๕๔.

^{๔๑}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๘/๗๕-๗๖.

^{๔๒}วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๒๒๔.

๖. กรรมแบ่งตามหน้าที่ของการให้ผล จำแนกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๔๓}

๖.๑ กรรมแต่งให้ไปเกิด (ชนกกรรม) กรรมนี้มีหน้าที่แต่งให้สัตว์ไปเกิดตามแต่กรรมที่ตนได้ทำไว้ไม่ว่าดีหรือชั่ว

๖.๒ กรรมสนับสนุน (อุปถัมภกรรม) กรรมนี้มีหน้าที่สนับสนุนชนกกรรม ถ้าทำดีก็ยิ่งสนับสนุนให้ดีขึ้น ถ้าทำชั่วก็ยิ่งซ้ำให้ชั่วลงไปอีก

๖.๓ กรรมบีบคั้น (อุปปีฬกรรม) กรรมนี้มีหน้าที่บีบคั้นมิให้สัตว์ได้รับสุขหรือทุกข์อยู่นาน คือบีบคั้นมิให้ได้รับผลเต็มที่

๖.๔ กรรมตัดรอน (อุปฆาตกรรม) กรรมนี้ทำหน้าที่ตัดรอนกรรมอื่นที่มีพลังน้อยกว่า คือในขณะที่กรรมอื่นกำลังให้ผล กรรมนี้จะเข้าไปตัดรอนผลของกรรมนั้นและตนเองจะ ให้ผลแทน เช่น คนบางคนประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต แต่ยั้งหนุ่มสวและกำลังเสวยผลคือความสุขอยู่ยังไม่ทันนานก็ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตก่อนเวลาอันสมควร ดังนั้นเป็นต้น

๗. กรรมแบ่งตามสถานที่ที่ให้ผล แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ^{๔๔}

๗.๑ กรรมที่ให้วิบาก (ผล) ในนรก

๗.๒ กรรมที่ให้วิบากในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน

๗.๓ กรรมที่ให้วิบากในเปตวิสัย

๗.๔ กรรมที่ให้วิบากในมนุษย์โลก

๗.๕ กรรมที่ให้วิบากในเทวโลก

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กรรมมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะการแบ่ง ซึ่งพอสรุปได้เป็น ๗ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

๑. กรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือมูลเหตุแห่งการกระทำ

๒. กรรมที่แบ่งตามทางแสดงออก

๓. กรรมที่แบ่งตามสภาพที่สัมพันธ์กับการให้ผล

๔. กรรมที่แบ่งตามเวลาที่ให้ผล

๕. กรรมที่แบ่งตามความหนักเบา

๖. กรรมที่แบ่งตามหน้าที่ของการให้ผล

๗. กรรมที่แบ่งตามสถานที่ที่ให้ผล

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อเรื่องกรรม ก็คือเชื่อว่า กรรมดีกรรมชั่วมีจริง หรือเชื่อว่าบาปบุญคุณโทษมีจริง สิ่งที่เราทำขึ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นสิ่งดีหรือชั่วจะเป็นความสุขหรือทุกข์ สิ่งนั้นไม่ได้

^{๔๓}วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๒๔๔-๒๔๕.

^{๔๔}อง. ฌก. (ไทย) ๓๖/๓๓๔/๓๗๑.

เกิดขึ้นลอยๆ ล้วนเกิดแต่เหตุปัจจัย คืออาจจะเกิดจากกรรมเก่าก็ได้ เกิดจากกรรมปัจจุบันก็ได้ หรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ก็ได้ ไม่ใช่เกิดเพราะกรรมเก่าทั้งหมด ไม่ใช่เกิดเพราะการบันดาลของเทพเจ้า และไม่ใช่เกิดเพราะชะตาลิขิต ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กรรมดีกรรมชั่วสามารถให้ผลได้ทั้งปัจจุบันกาล (โลกนี้) และอนาคตกาล (โลกหน้า)

สุณี บุญพิทักษ์ ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี” ผลการศึกษา พบว่าสาเหตุที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในผลของความดี และผลของความดี สรุปสาเหตุได้ดังนี้ “พ่อ-แม่ ปู่ย่า ตายาย พาไปวัดและสอนให้ทำความดีมาตั้งแต่เด็ก ได้มีโอกาสปฏิบัติดูแลพระสงฆ์เกิดความศรัทธาเชื่อในการทำบุญ บำเพ็ญกุศล มีโอกาสไปวัดบ่อยๆ บุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อชักชวนให้เข้าวัด สร้างความดี เกิดจากการทำนายดวงชะตาให้เข้าวัดสะเดาะเคราะห์ เห็นแบบอย่างที่ดีจากการประเพณีของพระสงฆ์เกิดความศรัทธาเลื่อมใส นับถือศาสนาพุทธศรัทธามั่นในพระเพณีของชาวพุทธ สนใจคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงศึกษาเรียนรู้... พฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อในผลของความดีมีดังนี้ ชอบการไปวัด สละเวลาโอกาสช่วยกิจกรรมต่างๆ ในวัดอย่างสม่ำเสมอ ดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ปฏิบัติศีล ๕ ศีล ๘ สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ เป็นประจำ ใส่บาตรทุกเช้า มีความมุ่งมั่นต่อการทำความดีปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรับผิดชอบ และจะพยายามสร้างสมความดีไปจนวันสุดท้ายของชีวิต”^{๕๕}

๑.๖.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า^{๕๖} “วรรณกรรมท้องถิ่น” ประกอบด้วยศัพท์ “วรรณกรรม” และ “ท้องถิ่น” คำว่า “วรรณกรรม” หมายถึง “งานหนังสือ งานประพันธ์ บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง” ตามหลักฐานปรากฏว่ามีการใช้ครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปและวรรณกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ เหตุที่เกิดคำว่า “วรรณกรรม” ขึ้นเพราะคำว่า “วรรณคดี” ซึ่งเดิมมีความหมายอย่างกว้างขวาง หมายถึง ข้อความที่เขียนขึ้นอ่านเข้าใจ เป็นเรื่องเป็นราวและความหมายอย่างแคบ หมายถึง หนังสือที่แต่งดีทั้งเรื่องและศิลปะการแต่งแสดงออกซึ่งความงามด้วยถ้อยคำและสามารถทำให้อ่านเพลิดเพลินเกิดอารมณ์คล้อยตาม ตามลีลาของถ้อยคำที่ใช้ประพันธ์ขึ้น ต่อมาคำว่า “วรรณคดี” เหลือแต่ความหมายอย่างแคบเท่านั้น ดังนั้นจึงเกิดคำว่า “วรรณกรรม” ขึ้น เพื่อใช้ในความหมายที่หมายถึงหนังสือหรือเอกสารที่เกิดขึ้นด้วยความพยายามที่จะสื่อสารความคิดสาระอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า “ท้องถิ่น” พจนานุกรมฉบับ

^{๕๕}สุณี บุญพิทักษ์ (ผศ.ดร.), “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี”, รายงานการวิจัย, (กำแพงเพชร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ม.ม.ป.), หน้า ๕๙-๖๐.

^{๕๖}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๕๔.

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ” สรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่แต่ละท้องถิ่นสร้างสรรค์ขึ้นมา เป็นสิ่งจำลองสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ

ประเทือง คล้ายสุบรรณ กล่าวอธิบายลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น ดังนี้

๑. วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาทางมุขปาฐะ กล่าวคือมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ แพร่หลายอยู่ในกลุ่มชนท้องถิ่น จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดปลีกย่อย ในขณะที่การถ่ายทอดโดยจะมีการเล่าเสริมต่อๆ มา จึงทำให้เรื่องแพร่กระจายออกไป

๒. วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลที่บ้านทึกชนบทรรมนิยมประเพณีของกลุ่มชนท้องถิ่นอันเป็นแบบฉบับให้คนยุคต่อมาเชื่อถือและปฏิบัติตาม เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษที่มีกนิยมตั้งพิธีบวงสรวง หรืออัญเชิญเทวดาและผีต่างๆ ในพิธีไหว้ผีตอนแต่งงาน เป็นต้น

๓. วรรณกรรมท้องถิ่นมักจะไม่ปรากฏนามผู้แต่ง เพราะเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมา หรือถ้ามีนามผู้แต่งมักจะเป็นผู้คัดลอก หรือเรียบเรียงขึ้นจากเรื่องที่เล่ากันอยู่ในท้องถิ่นนั้น

๔. วรรณกรรมท้องถิ่นจะใช้ภาษาถิ่น ลักษณะถ้อยคำที่ใช้จึงเป็นคำง่ายๆ สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา

๕. วรรณกรรมท้องถิ่นมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของสังคมในท้องถิ่นด้านความบันเทิง และอธิบายเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนสั่งสอนจริยธรรมอีกด้วย^{๔๗}

วรรณกรรมท้องถิ่นของไทยสามารถแบ่งประเภทตามลักษณะได้ดังนี้

๑. แบ่งตามลักษณะรูปแบบวรรณกรรม คือ

๑.๑ วรรณกรรมร้อยแก้ว คือ เรื่องเล่าหรือบันทึกด้วยภาษาที่ไม่มีลักษณะบังคับใดๆ ไม่มีคณะสัมผัสใดๆ ฯลฯ

๑.๒ วรรณกรรมร้อยกรอง คือ เรื่องราวหรือบันทึกด้วยภาษาที่มีจำกัดตามลักษณะคำประพันธ์ มีคณะสัมผัส ฯลฯ

๒. แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด คือ

๒.๑ วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาด้วยการบอกเล่าจดจำ ไม่มีการบันทึกหรือถ่ายทอดไว้เป็นเรื่องราวหรือสัญลักษณ์ เรื่องราวใดที่มีอยู่นานก็แสดงว่าเรื่องราวนั้นมีผู้นิยมมาก เช่น ปริศนาคำทาย ภาษิต สำนวน นิทาน เรื่องเล่า ตำนาน เป็นต้น

^{๔๗} ประเทือง คล้ายสุบรรณ, วัฒนธรรมพื้นบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า

๒.๒ วรรณกรรมลายลักษณ์ เป็นวรรณกรรมมาก่อน แล้วได้รับการบันทึกเป็นตัวอักษรและมีการสืบทอดด้วยการอ่าน^{๔๘}

๓. แบ่งตามเนื้อหาหรือเนื้อเรื่อง ได้แก่

๓.๑ วรรณกรรมพระพุทธศาสนา

๓.๒ วรรณกรรมประวัติศาสตร์

๓.๓ วรรณกรรมคำสอน

๓.๔ วรรณกรรมอื่นๆ เบ็ดเตล็ด^{๔๙}

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ของไทยมีอยู่ไม่น้อยที่มีบ่อเกิดมาจากพระพุทธศาสนา เพราะภาคใต้เป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองและสั่งสมวัฒนธรรมมาช้านาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคนี้มาก่อนภาคอื่น ในสมัยโบราณทางภาคใต้มีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่สำคัญ เป็นแหล่งเกิดวัฒนธรรมทางภาคใต้ เป็นที่เจริญรุ่งเรืองในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองอยู่ในภาคใต้ก่อนแล้วแผ่ขยายมาทางภาคเหนือตลอดถึงเมืองสุโขทัย^{๕๐} ดังมีหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในภาคใต้ คือ ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ซึ่งกล่าวถึงองค์พระสงฆ์ในเมืองนครศรีธรรมราชว่า “พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาสังฆเถรสังฆราช ปราชญ์เรียนจบปิฎกไตร หลวกกว่าปู่ครูในเมืองนี้ ทุกคนลูกแต่เมืองนครศรีธรรมราช”^{๕๑}

ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมฯ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการเก็บรวบรวม ศึกษา และเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่น ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จนกระทั่งปัจจุบันพบว่า หนังสือชุดหรือสมุดข่อยที่บรรพบุรุษของชาวเมืองนี้สร้างสรรค์สั่งสมเป็นมรดกมาช้านานนั้น มีอยู่มากมาย กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกท้องที่ สภาพของหนังสือส่วนใหญ่ฉีกขาดชำรุดเสียหาย หนังสือที่เก็บรวบรวมไว้ทั้งหมดจำแนกเป็นประเภทได้ดังนี้

๑. นิทานประโลมโลก

๒. นิทานเกี่ยวกับศาสนา

๓. ตำนานและประวัติศาสตร์

๔. กฎหมาย

^{๔๘}นางสาวปริญญ์ ปานขานนา, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชา ท ๐๓๕ วรรณกรรมท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

^{๔๙}กุหลาบ มลลิกะมาส, *คดีชาวบ้าน*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘), หน้า ๓.

^{๕๐}ณัฐภูมิ สุทธิสงคราม, *วรรณกรรมปากขี้ได้*, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๒.

^{๕๑}สำนักนายกรัฐมนตรี, *ประชุมศิลาจารึก ภาค ๑*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักเทียบนายกรัฐมนตรีย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๒.

๕. สุภาษิตคำสอน

๖. พระธรรมคำสอน

๗. ตำราต่างๆ เช่น ตำราดูลักษณะสัตว์ ตำราดูลักษณะคน ตำราดูฤกษ์ยาม ตำราโหราศาสตร์ ตำราไสยศาสตร์ ตำราวิทยาคมต่างๆ ตำรายา และตำราพิชัยสงคราม เป็นต้น

๘. แบบเรียน^{๕๒}

วรรณกรรมลายลักษณ์ของภาคใต้ ปรากฏในเอกสารประเภทจารึกโบราณ เช่น จารึกลงในใบลานหรือสมุดข่อย หรือสมุดไทย ซึ่งชาวภาคใต้เรียกว่า “บุด” หรือ “หนังสือบุด” และเรียกตามสีเนื้อกระดาษว่า “บุดดำ” หรือ “บุดขาว”^{๕๓} หนังสือบุดหรือสมุดข่อย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง ยังมีเหลืออยู่เป็นอเนกอนันต์ในท้องถิ่นของภาคใต้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านอกจากจะใช้อ่านหรือสวดเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังเป็นแหล่งความรู้ซึ่งชาวภาคใต้ในสมัยหนึ่งใช้ศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย สำหรับเนื้อหาที่บันทึกในหนังสือบุดจำแนกออกได้หลายประเภท เช่น นิทาน คำกลอน ตำนาน ประวัติศาสตร์ กฎหมาย พระธรรม ตำราต่างๆ และเป็นแบบเรียน เป็นต้น สิ่งที่บันทึกดังกล่าวนี้เป็นภูมิปัญญาซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของคนในท้องถิ่นที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง สิ่งที่บันทึกจึงเปรียบได้กับตัวแทนแห่งยุคหรือกระเจงกาทที่สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิด ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของในแต่ละยุคแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นหลักฐานทางภาษาที่สำคัญของชาติอีกด้วย^{๕๔}

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม กล่าวว่า วรรณกรรมประจำท้องถิ่นเป็นกระจกส่องให้เห็นชีวิตจิตใจ และขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของคนในถิ่นแต่ละถิ่นได้เป็นอย่างดี และเป็นกระจกส่องให้เห็นประวัติศาสตร์ของแต่ละถิ่นได้เป็นอย่างดี^{๕๕}

เจตนา นาควัชระ อ้างถึงคำกล่าวของ แมทธิว อาร์โนลด์ ดังมีความว่า บทบาทของวรรณกรรมมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมมาก จนอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม เท่ากับการวิเคราะห์ชีวิตของมนุษย์^{๕๖}

^{๕๒} จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ภาษา วรรณกรรมและการศึกษา สุราษฎร์ธานี, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๗๓.

^{๕๓} ประพนธ์ เรืองณรงค์, “วรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้”, การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการอ่านทำนองร้อยกรองสี่ภาค, (นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๓), หน้า ๗๒.

^{๕๔} ศุภวรรณ สอนสังข์, “ขุนทนางค์ วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐), หน้า ๑.

^{๕๕} ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม, วรรณกรรมปักษ์ใต้, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า คำนำ.

^{๕๖} เจตนา นาควัชระ, วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔-๑๖.

จิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นชุมทรัพย์ทางวิชาการ... เปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของสังคมยุคต่างๆ ในด้านสังคมและวัฒนธรรม^{๕๗}

ชวน เพชรแก้ว ได้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ นิทานประโลมโลก และนิทานชาดก เรื่องที่นำมาศึกษามีทั้งหมด ๒๕ เรื่อง ได้แก่ พระพุทธเจ้า นิพพานโสตร์ พระมัลลย์ พระเตมีย์ พระเจ้าห้าองค์ ทศตะ สุพมิตร พญาหงส์ เจ้าพุทธโศ โศบุตร สุวรรณสามกุมาร สีทนนไชย นางแดงอ่อน ฯลฯ แนวทางในการศึกษาเน้นด้านประวัติหนังสือ ผู้แต่ง จุดมุ่งหมาย แนวคิด คุณค่า และอักษรวินัย^{๕๘}

อุดม หนูทอง ศึกษาวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำกลอน” จุดมุ่งหมายการศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาวรรณกรรมแต่ละเรื่องในด้านความเป็นมา รูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหาค่านิยมทางจริยธรรม ข้อมูลที่นำมาศึกษาวิจัยได้จากการรวบรวมและคัดเลือกวรรณกรรมคำสอน โดยคัดเลือกมาศึกษาทั้งสิ้น ๑๐ เรื่อง ผลการศึกษา พบว่า เนื้อหาของวรรณกรรมคำสอนมุ่งสอนบุคคล ๖ กลุ่ม คือ บุคคลทั่วไป สตรี บุรุษ ชุนนาง ข้าราชการ ฆราวาส และบรรพชิต^{๕๙}

ศุภวรรณ สอนสังข์ กล่าวว่า หนังสือбудประเภทนิทานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ได้แก่ เรื่องต่างๆ เหล่านี้ คือ ทศตะ โศบุตร วรวงศ์ ไกรสิทธิ์ ไชยเชษฐ สุวันสิน นิพพานโสตร์ พญาฉัตรันต์ สุบินกุมาร ทิพสังหวาน จำปาสีตัน พระเวสสันดร พระธรรมโศกราช พระแสงสุริยฉาย สุวรรณรัต ลักษณะวงศ์ สุทธิกรรม ไชยขรรค์ นางนกระจาบ พระมัลลย์ รามเกียรติ์ นายตัน ท้าวสีเสภา พระอภัยมณี สังข์ศิลป์ไชย จันทโครบ ไกรวงศ์ นางโนรา โภกคะวดี มโหสถ ยุงทอง กายนคร เต้าทอง พระเตมีย์ พระรถเมรี วรเนตร พระโพธิสัตว์ วิบุรพัตติต พระรถ พระสุริยวงศ์ พระเจ้าห้าองค์ จันทาคาต พระศรีอาริย์ ปลาบู่ทอง เจ้าเนตร สุวรรณหงส์ ศรีธนนชัย คาวิ เพชรมงกุฏ นางแดงอ่อน ท้าวอุเทน ตรีนารายณ์ สุพมิตร สุวรรณสาม นนทกาย ท้าวภุชงค์ พระสมุทร พระสุนนท์ บุรทนาวงศ์^{๖๐} เนื้อหาส่วนใหญ่ พบว่าวรรณกรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเภทใดก็ตาม ทุกเรื่องจะมีหลักปฏิบัติตามแนวคำสอนทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายจะใช้วรรณกรรมเหล่านี้เผยแผ่หลักธรรมในศาสนาให้ถาวรสืบต่อไป^{๖๑}

^{๕๗} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของสยามไทยลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๒๔), หน้า ๑๕๘-๑๖๐.

^{๕๘} ชวน เพชรแก้ว, วรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี, (สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, ๒๕๒๕), หน้า ๓-๕.

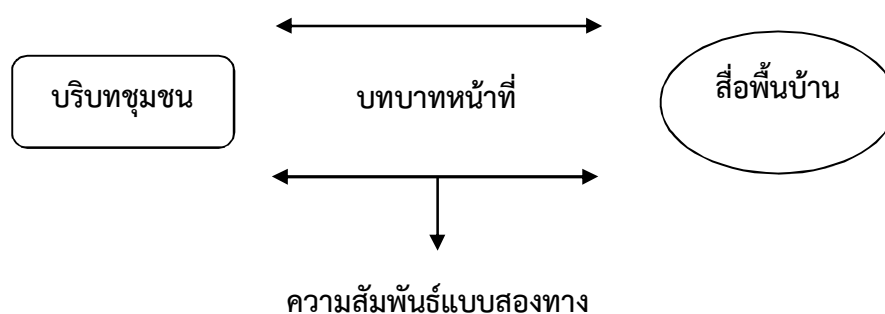
^{๕๙} อุดม หนูทอง, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทนิทานประโลมโลก, หน้า บทนำ.

^{๖๐} ศุภวรรณ สอนสังข์, “บุรณทาวงศ์ วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐), หน้า ๔.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวว่า การศึกษาคติชาวบ้าน ทำให้ผู้ศึกษารู้จักและเข้าใจสภาพของชีวิตและวัฒนธรรมไทยทั่วไปได้ดีขึ้น และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจและสอนหลักปฏิบัติแก่คนในสังคม ช่วยให้การศึกษาศาษาวิชาอื่นๆ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณคดี กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นเครื่องให้ความบันเทิงใจแก่คนทั่วไปด้วย^{๖๒}

ดังกล่าวมาแล้วว่าวรรณกรรมท้องถิ่น เปรียบเสมือนภาพที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสื่อพื้นบ้าน ที่ใช้ถ่ายทอดภาพเหล่านั้นผ่านวรรณกรรมในลักษณะต่างๆ ที่ปราชญ์ในท้องถิ่นได้สร้างสรรค์ขึ้น สมสุข หินวิมาน กล่าวว่า แนวทางการศึกษาในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น หรือสื่อพื้นบ้าน “จะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทของชุมชน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบสองทาง ดังนี้”^{๖๓}

ภาพที่ ๑.๑ แนวทางการศึกษาสื่อพื้นบ้าน

จากแผนภาพเห็นได้ว่า สื่อพื้นบ้านกับชุมชนต่างมีความสัมพันธ์แบบการทำหน้าที่ ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าชุมชนเข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) ก็จะเอื้อ/ทำหน้าที่สร้างเสริมให้สื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) ตาม และในทางกลับกัน หากสื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้นๆ เข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) เป็นเงาตามตัว ดังนั้น ในการศึกษาสื่อพื้นบ้านจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์บริบทของชุมชนให้ถ่องแท้ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. อายุ/การก่อรูปชุมชน ซึ่งจะมีหลักฐานพื้นฐานง่ายๆ ว่า หากชุมชนมีอายุยาวนาน ก็แปลว่า แนวโน้มสายสัมพันธ์น่าจะแนบแน่น และมีต้นทุนวัฒนธรรมมากมาย แต่ตรงกันข้าม หากเป็นชุมชนเกิดใหม่หรืออายุไม่มากนัก การต่อสู้กับแรงกระหน่ำจากภายนอกก็จะเปราะบางกว่า

^{๖๒} กุหลาบ มัลลิกะมาส, *คติชาวบ้าน*, หน้า ๑.

^{๖๓} สมสุข หินวิมาน, “การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ”, *รายงานการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๒-๕.

๒. สถาปัตยกรรมชุมชน เช่น ถ้าเป็นพื้นที่อยู่ติดกับคลองหรือทะเล ชาวบ้านก็จะสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตดังกล่าว

๓. ลักษณะหมู่บ้านเปิด/ปิด กล่าวคือ ยิ่งหากชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่ปิดต่อโลกภายนอก โอกาสที่จะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเดิมจะเป็นไปได้สูง แต่ถ้าเป็นชุมชนเปิด (อาทิ มีถนนตัดผ่าน เป็นชุมชนแบบเมืองใหญ่) สื่อพื้นบ้านก็ต้องต่อสู้เผชิญหน้ากับคลื่นลมค่อนข้างสูง

๔. อัตลักษณ์/ตัวตนชุมชน อัตลักษณ์ หมายถึง การสื่อสารเพื่อแสดงออกว่าเราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากผู้อื่นอย่างไร การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนก็เพื่อค้นหารอยเชื่อมมาที่วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสื่อ/วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นช่องทางที่สื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีที่สุด

๕. ทูตทางสังคม อันได้แก่ ระบบเครือญาติ บุคคล สายสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการสืบทอดและการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสื่อพื้นบ้าน

๖. การเมืองและบทบาทของผู้นำ การศึกษาการเมืองและบทบาทของผู้นำจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการค้นหาบุคคลหรือผู้นำที่มีแนวโน้มจะสนใจการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

๗. ความเชื่อชุมชน เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเกือบทั้งหมดจะมีมติความเชื่อ/ความศักดิ์สิทธิ์หล่อเลี้ยงอยู่ ฉะนั้น ผู้วิจัยอาจต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้านความเชื่อชุมชนเป็นพื้นฐานก่อนอาทิ เรื่องการบูชาครู ผีป่วน ตายาย โนรา ฯลฯ

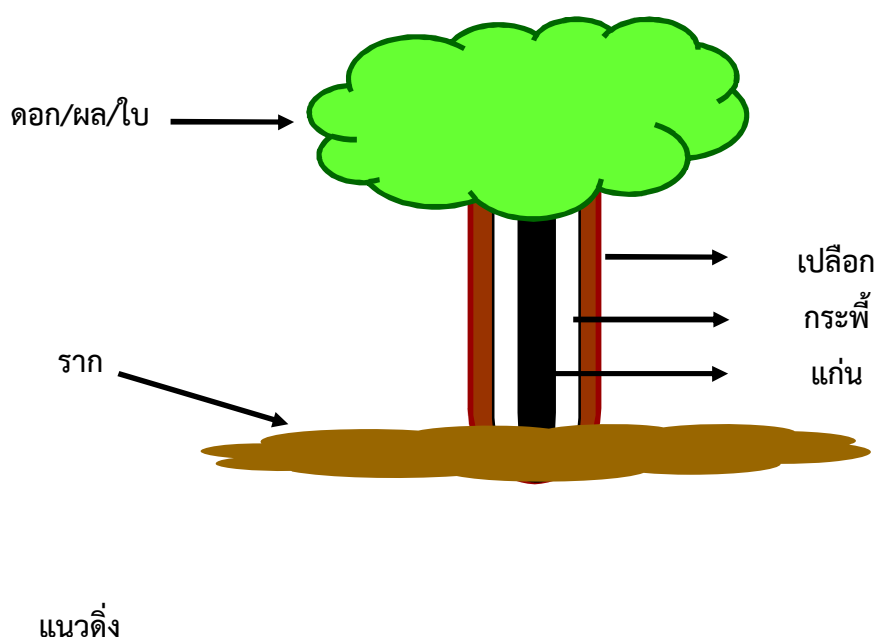
๘. การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาเส้นทางการไหลเข้าออกของข่าวสารในชุมชน ตลอดจนการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ถ้าชุมชนมีการไหลเข้าออกและตรวจสอบข่าวสารจากภายนอกได้ดี ก็แปลว่า น่าจะมีแรงปะทะต่อสู้กับโลกภายนอกได้สูง

การวิเคราะห์บริบทชุมชนด้านต่างๆ จะช่วยให้สามารถประเมินสถานการณ์ชุมชน ได้ว่าชุมชนที่เลือกศึกษาวิจัยนั้น เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเข้มแข็ง ปานกลาง หรืออ่อนแอแน่นอน และยังได้กล่าวถึง “หลักการง่ายๆ ที่เป็นสูตร “๔ รู้ ประกอบด้วย รู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน ดังนี้”^{๖๔}

๑. รู้จัก : การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพื้นบ้าน โดยปกติแล้วในการที่จะศึกษาสื่อชนิดใด ประการแรกนั้นจำเป็นต้องรู้จักคุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านชนิดนั้นๆ ให้ถ่องแท่มากที่สุด ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

๒. รู้ใจ : การวิเคราะห์ “ต้นไม้แห่งคุณค่า” ของสื่อพื้นบ้าน ซึ่งหากจะเปรียบเทียบสื่อพื้นบ้านเป็นต้นต้นไม้ และเมื่อผ่าต้นไม้ออกมา จะเห็นองค์ประกอบของต้นไม้เป็น ๒ แนวดังนี้

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๑๔.

ภาพที่ ๑.๒ หลักการศึกษาสื่อพื้นบ้าน (สูตร ๔ รู้)

๒.๑ การวิเคราะห์ต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวตั้ง ซึ่งประกอบด้วย ราก/ต้น/ดอกใบ/ผล การวิเคราะห์ต้นไม้แนวนีก็เพื่อให้เข้าใจคุณค่า/ความหมายของสื่อพื้นบ้าน เนื่องจากว่า สื่อพื้นบ้าน จะมีทั้งส่วนที่มองเห็นชัดเจน อันได้แก่ ต้นดอกใบผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบเชิงรูปแบบของสื่อพื้นบ้าน ที่สามารถปรับประยุกต์ได้ กับอีกส่วนหนึ่งที่มองไม่เห็น คือราก ที่แม้ว่าจะอยู่ใต้ดิน/เป็นนามธรรม แต่ก็สำคัญที่สุด เพราะฉะนั้น หลังจากวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพื้นบ้านแล้ว จะต้องนำคุณลักษณะต่างๆ มาจัดให้เห็นว่า อะไรคือราก (คุณค่า/ความหมาย) และอะไรคือ ต้น ดอกใบ ผล (หรือรูปแบบของสื่อพื้นบ้าน)

๒.๒ การวิเคราะห์ต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวนอน อันหมายถึง การผ่าเฉพาะลำต้น ออกมาดูและเห็นเป็นเปลือก/กระทู้/แก่นของต้นไม้ ในกรณีนี้จะใช้เปรียบเทียบกับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจการสืบทอด/ปรับตัวของสื่อพื้นบ้านว่า ถ้าเป็นส่วนที่เป็นเปลือก (หรือแม้แต่กระทู้) ก็จะปรับเปลี่ยนได้ แต่ถ้าเป็นส่วนของแก่นแล้ว ทุกครั้งที่มีการปรับประยุกต์สื่อพื้นบ้าน ก็จะต้องพยายามรักษาส่วนนี้เอาไว้เสมอ

๓. รู้ใช้ : การวิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้กับชุมชนท้องถิ่นมากมาย ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม ดังนั้น ในการวิจัยสื่อพื้นบ้าน จึงต้องสกัดให้เห็นหน้าที่สำคัญของสื่อพื้นบ้านที่เราศึกษาอยู่ว่าทำอะไรได้บ้าง ซึ่งตัวอย่างของบางบทบาทหน้าที่เด่นๆ ของสื่อพื้นบ้าน ได้แก่

- ให้ข่าวสาร	- ให้การศึกษา
- อบรมจริยธรรม	- บันเทิง
- ปลดปล่อยทางเพศ	- พัฒนาภูมิปัญญา/จิตใจ
- สร้างสามัคคี	- รักษาพยาบาล
- วิพากษ์วิจารณ์สังคม	- แสดงอัตลักษณ์
- ระดับหน้าที่	- ระดับบุคคล
- ระดับกลุ่ม	- ระดับสังคม

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า หากหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านชนิดใดในปัจจุบันเริ่มที่จะจำกัดตัวลงการวิเคราะห์หน้าที่นั้นก็อาจจะช่วยเสริมหน้าที่ใหม่ๆ ให้กับสื่อพื้นบ้านชนิดนั้นได้

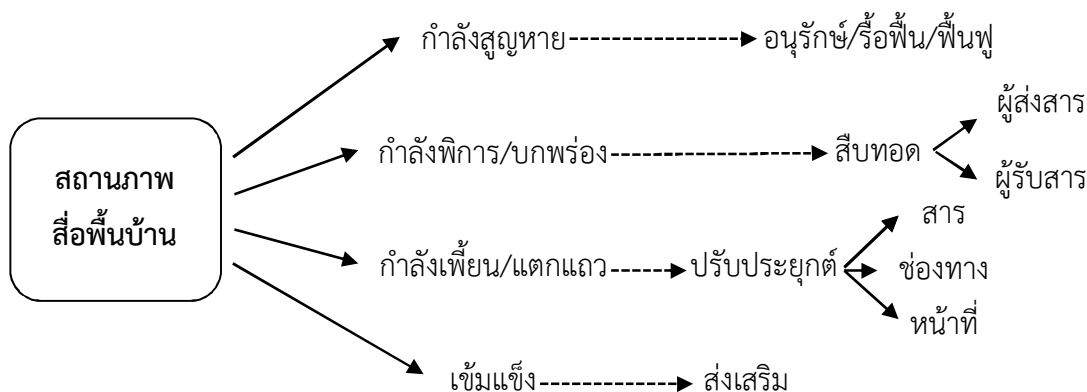
๔. รู้รักษา : กระบวนการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน ตามหลักนิเทศศาสตร์นั้น การสื่อสาร จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครบธาตุทั้ง ๔ คือ ผู้ส่งสาร (S) เนื้อหา (M) ช่องทาง (C) และผู้รับสาร (R) เพราะฉะนั้นหากเราจะทำวิจัยหรือทำงานด้านสืบทอดสื่อพื้นบ้านแล้วก็ต้องสืบทอดให้ครบทั้ง ๔ ด้าน

อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปศิลปิน/นักวัฒนธรรมท้องถิ่น มักจะสนใจทำงานสืบทอด S-M-C-R อยู่เป็นปกติแล้ว แต่ทว่าองค์ประกอบที่มักถูกมองข้ามในแง่การสืบทอดก็คือ ผู้รับสาร (หรือตัว R) ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน เช่น หากในอดีต มีแต่ศิลปินและตัวสื่อพื้นบ้านที่ถูกสืบทอดไว้ แต่ขาดผู้รับสารที่ดูศิลปะเป็นหรือขาดความรู้ในการเสพงานศิลปะ สื่อพื้นบ้านแขนงนั้นก็สูญสลายไปเช่นกัน

นอกจากการสืบทอดที่ครบทั้ง ๔ ธาตุ ของ S-M-C-R แล้ว กระบวนการสืบทอด ยังอาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านนั้นๆ แล้วสืบทอดคุณลักษณะต่างๆ ที่สำคัญให้ครบ เนื่องจากสื่อพื้นบ้านถือเป็นมรดกร่วมกันของชุมชน ดังนั้น การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบ มีส่วนร่วม ก็จำเป็นต้องให้เป็นการทำงานที่ร่วมกันครบเจ้าของวัฒนธรรมทุกกลุ่ม ตั้งแต่ศิลปิน ผู้นำชุมชน พระ ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง ผู้ใหญ่ ชาวบ้านทุกคนไปจนถึงกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ทั้งนี้ เนื่องจากว่าวัยรุ่นและเยาวชนนั้นก็คืออนาคตของสื่อพื้นบ้านนั่นเอง และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น การสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องยึดหลักปฏิบัติที่ชื่อว่า หลักสิทธิเจ้าของวัฒนธรรม อันแปลว่า การตัดสินใจ ตัดสินชะตากรรมของวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องมาจากข้อตกลงร่วมกันของคนวงในวัฒนธรรมนั้นๆ ตัวอย่าง เช่น ต้องไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ องค์กรธุรกิจ หน่วยงานท่องเที่ยว หรือบุคคลภายนอกวัฒนธรรมที่เป็นผู้เข้าไปกำหนดให้ชุมชนปรับเปลี่ยนสื่อพื้นบ้าน แต่ในทางตรงกันข้าม การปรับประยุกต์และสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องเป็นตัวชุมชนเองที่ตัดสินใจชะตากรรมทางวัฒนธรรมของพวกเขา^{๒๕}

^{๒๕} นิภา เจียมโน้ต และคณะ, “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีบุญกลางบ้านอำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗.

ภายหลังจากการวิจัยเพื่อรู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้านแล้ว กระบวนการทำงานหรือบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจกำหนดไว้เป็น ๔ เส้นทางด้วยกัน ตามแต่”สถานภาพ” ของสื่อพื้นบ้านนั้นๆ ดังนี้^{๖๖}

ภาพที่ ๑.๓ กระบวนการทำงานหรือบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากแผนภาพแสดงให้เห็นได้ว่า

๑. หากสื่อพื้นบ้านนั้นประสบปัญหากำลังสูญหาย กลยุทธ์การทำงานที่สำคัญ ก็คือการรื้อฟื้น/ฟื้นฟู ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานทางวัฒนธรรมของรัฐสนใจทำอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว

๒. หากสื่อพื้นบ้านนั้นอยู่ในภาวะกำลังพิการ/บกพร่อง (เช่น ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่) ก็จำเป็นต้องหาทางสืบทอดทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร

๓. หากสื่อพื้นบ้านนั้นกำลังเพี้ยน/แตกแถว (เช่น กรณีของหมอลำที่เริ่มกลายเป็นหมอลำซึ่งแต่เพียงสายพันธุ์เดียว หรืองานศิลปะปูนปั้นที่เริ่มถูกทำให้เป็นของที่ระลึกขายนักท่องเที่ยวที่ไม่เข้าใจคุณค่า) ก็ต้องเน้นการปรับประยุกต์ให้คุณค่าแท้จริงกลับคืนมา

๔. หากสื่อพื้นบ้านนั้นเข้มแข็งอยู่แล้ว ก็อาจต้องหาทางส่งเสริมเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันความอ่อนแอในวันข้างหน้า

กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวถึงทฤษฎีวรรณคดีตะวันตก ๓ ทฤษฎี ดังนี้^{๖๗}

^{๖๖}สมสุข หินวิมาน, “การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ”, รายงานการวิจัย, หน้า ๑๕.

^{๖๗}กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๕๖-๕๗.

๑. ทฤษฎีการถ่ายทอดแบบชีวิต (The theory of Imitation) เพลโตและอริสโตเติล เขียนหนังสือ The Republic และ The Poetic ว่าวรรณคดีคือการถ่ายทอดแบบชีวิตของมนุษย์โดยใช้ศิลปะด้านถ้อยคำภาษา และเนื้อเรื่องสร้างขึ้นจากแบบชีวิตของมนุษย์ และนักวรรณคดียุโรปรุ่นหลังอย่าง เซอฟิลิปซินีเย ดร.จอห์นสัน ก็มีความเห็นสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว

๒. ทฤษฎีอารมณ์ตอบสนอง (Theory of effect) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงวรรณคดีที่จะเกิดผลต่ออารมณ์ของผู้อ่านอันเนื่องมาจากการใช้ศิลปะการแต่งของผู้แต่ง อาจเกิดอารมณ์สนุกสนาน หรืออารมณ์เศร้า ผลตอบสนองอารมณ์มี ๒ ประการ คือ ผลประโยชน์ที่วรรณคดีเรื่องนั้นก่อให้เกิด (Pragmatic) และผลในรูปอารมณ์ของจิตใจ (Affective emotion) จากความคิดทฤษฎีนี้ทำให้มีความเห็นว่าควรให้วรรณคดีเป็นเรื่องความบันเทิงแท้ๆ หรือมุ่งสอน หรือให้ความรู้อื่นๆ ด้วย

๓. ทฤษฎีการแสดงออก (Theory of Expression) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการสร้างวรรณคดีว่าเกิดจากแรงบันดาลใจของผู้แต่ง สมัยก่อนมักกล่าวว่าได้อ่านาจอพิเศษจากพระเจ้า ด้วยอำนาจของพระเจ้านี้เองจึงทำให้ผู้แต่งอยู่ในภาวะที่ดื่มด่ำ ลึกซึ้ง ด้วยสุนทรียะ เวดสเวิร์ธ (Wordsworth) กวีชาวอังกฤษเป็นผู้หนึ่งที่รู้สึกว่ามีแรงบันดาลใจพิเศษเมื่อแต่งวรรณกรรม แม้มิใช่อ่านาจอพิศมัยครอบงำ แต่เป็นพลังอารมณ์ที่มีอย่างท่วมท้นและหลากหลาย

บุญส่ง สิ้นธนูออก ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมชาวบ้านที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ” ผลการศึกษา พบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเป็นแหล่งรวมจริยธรรมชาวบ้านไว้มาก จริยธรรมเหล่านี้มีความสำคัญไม่เพียงเฉพาะต่อประชาชนที่อยู่ในสองภาคเท่านั้น แต่มีความสำคัญต่อประชาชนในภาคอื่นๆ ทั่วไป โดยเฉพาะภาคกลางและภาคใต้ด้วย และจริยธรรมชาวบ้านเหล่านี้ส่วนมากมีแดนเกิดจากพุทธปรัชญา ซึ่งกวีวรรณกรรมได้นำมาประพันธ์ไว้ แม้ว่าการปฏิบัติของคนแต่ละท้องถิ่นอาจจะไม่เหมือนกัน แต่ก็ไม่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ยึดคำสอนในพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกัน... จริยธรรมชาวบ้านที่สำคัญ ซึ่งกวีวรรณกรรมได้นำมากล่าวไว้มีดังต่อไปนี้ คือ จริยธรรมสำหรับนักปกครอง ๑๐ ประการ อันได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การบริจาค ความซื่อสัตย์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การชำระกิเลสให้เบาบาง ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และการประพฤติตนอยู่ในครรลองคลองธรรม และจริยธรรมสำหรับคนทั่วไป ได้แก่ ความ

ขยันหมั่นเพียร ความกตัญญูทวาทิ ความซื่อสัตย์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การคบมิตร และการศึกษา นอกจากนี้ก็วิจารณ์กรรมยังได้กล่าวเน้นความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมอีกด้วย^{๖๘}

วัชรภรณ์ พัฒนศิริ ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาจากต้นฉบับตัวเขียน ประเภท “หนังสือbudขาว” จำนวน ๑๐ เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นนิทานที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ เนื้อเรื่องมีขนาดยาว กล่าวถึงการแสวงหาคู่ครอง การพลัดพราก การใช้ของวิเศษ และการประสบความสำเร็จของตัวเอก ที่มาของเนื้อหานี้มาจากชาดก จากอรรถกถาธรรมบท จากวรรณกรรมกลอน บทละครและกลอนนิทาน และจากการเรียบเรียงใหม่ ด้านการใช้ภาษา มีการใช้ถ้อยคำสำนวนเรียบง่าย การศึกษาคติชนที่ปรากฏ พบว่า สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ เจตคติ ความเชื่อ การวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาค พบว่า มีความคล้ายคลึงกับแบบเรื่องและอนุภาคของสากลอยู่มาก ส่วนที่แตกต่างมีบ้าง เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ พฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาติ^{๖๙}

ศุภวรรณ สอนสังข์ ศึกษาเรื่อง “ขุนทนางวงศ์ วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ผลการวิจัย พบว่า วรรณกรรมเรื่อง “ขุนทนางวงศ์” เป็นวรรณกรรมประโลมโลก อักษรที่ใช้บันทึกเป็นอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากหลักฐานระบุว่าเรื่องนี้แต่งจบในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งราชวงศ์จักรี ส่วนอักษรวิธีบันทึกตามสำเนียงท้องถิ่น กวีผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ^{๗๐}

วนิดา พิเศษพงษา ศึกษาวิจัยเรื่อง “ไกรสิทธิ์ วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดชุมพร : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือbud เนื้อเรื่องเป็นวรรณกรรมประโลมโลกประเภทจักรๆ วงศ์ๆ ผู้แต่งเป็นกวีท้องถิ่น วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นที่นิยมอ่านกันแพร่หลาย ในท้องถิ่นชุมพร งานวิจัยเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านอักษรและอักษรวิธี และด้านวรรณกรรม ในด้านอักษรและอักษรวิธีผู้วิจัยได้ศึกษาอักษรและอักษรวิธีภาคใต้ในเรื่องไกรสิทธิ์และได้เปรียบเทียบกับวรรณกรรมบางเรื่องที่ปรากฏในภาคใต้ ด้านวรรณกรรมผู้วิจัยได้ศึกษาธรรมเนียมนิยมในการแต่งลักษณะคำประพันธ์ แก่นของเรื่อง โครงเรื่อง กลวิธีในการแต่ง ฉาก ตัวละคร คุณค่าในด้านวรรณศิลป์

^{๖๘}บุญส่ง สิ้นธนอก, “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมชาวบ้านที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๖๙}วัชรภรณ์ พัฒนศิริ, “วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๗๐}ศุภวรรณ สอนสังข์, “ขุนทนางวงศ์ วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, หน้า ๒๘๘-๒๘๙.

และในเชิงสังคม ผลการศึกษา พบว่า อักษรที่ใช้บันทึกเรื่องไกรสิทธิ์เป็นอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น อักษรวิธีมีลักษณะเด่นเป็นระบบ ถึงแม้จะบันทึกตามภาษาถิ่น วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นนิทาน ประโลมโลกประเภทจักรๆ วงศ์ๆ ที่ผู้แต่งมุ่งเอาความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ เนื้อเรื่องเป็นไปใน ลักษณะกฎแห่งกรรม สอนให้รู้จักภัยแทนการแก้แค้น กวีมีความสามารถในการใช้ภาษาทั้งถ้อยคำ และสำนวนโวหารอันก่อให้เกิดรสทางวรรณคดี นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชาวบ้าน เกี่ยวกับความเชื่อด้านต่างๆ ตลอดจนประเพณีที่น่าสนใจ^{๗๑}

โสรัถยา สังข์ทอง ศึกษาเรื่อง “พญาหงส์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิง วิเคราะห์” ผลการศึกษา พบว่า เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทวรรณกรรมชาดกในพระพุทธศาสนา อันปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ชาดกเรื่องนี้จึงแพร่หลายในชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนา... กวีมี จุดมุ่งหมายในการแต่งเพื่อไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้มีหนังสืออ่าน และฝึกหัดสวดหนังสือตามแบบฉบับ โบราณ และมุ่งหวังผดุงบุญในการแต่งครั้งนี้ด้วย สันนิษฐานว่าแต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ประมาณช่วงรัชกาลที่ ๑ – รัชกาลที่ ๓) มีอายุประมาณ ๑๒๐-๑๕๐ ปี โดยคำนวณจากการรับ หนังสือถึงสามชั่วคนและจากการเปรียบเทียบตัวอักษรของวรรณกรรมร่วมสมัย... เนื้อเรื่องมุ่งสั่งสอน ธรรมะแก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง การดำเนินเรื่องราบเรียบ แต่แฝงไปด้วยคติธรรม คำสอนและหลักมนุษยธรรม ซึ่งผู้อ่าน ผู้ฟัง สามารถใช้เป็นข้อคิด ข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อันจะมีส่วนทำให้เกิดสันติสุขแก่ ตนเองและสังคมส่วนรวม กวีได้สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อด้านต่างๆ ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ของชาวภาคใต้ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึง การปกครองในสมัยนั้นด้วย^{๗๒}

วีรวัฒน์ อินทรพร ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตชุมชนที่ปรากฏในวรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทนิทานประโลมโลก” มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลม โลกจำนวน ๑๑ เรื่อง ในด้านลักษณะความเป็นชุมชน และวิถีชีวิตของชุมชนที่ปรากฏในวรรณคดี ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนที่ปรากฏในวรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลกเป็นชุมชน ๒ ลักษณะ คือ ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ในชุมชนเมืองผู้ปกครองมักใช้อำนาจในการปกครอง ชุมชนอย่างเด็ดขาด มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างรุนแรง ในชุมชนชนบทผู้ปกครองเป็นผู้อาวุโสที่ชาว ชุมชนให้ความเคารพนับถือ ส่วนการดำเนินชีวิตทั่วไปของคนในชุมชนทั้งสองไม่แตกต่างกัน ความ สัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นไปอย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูล ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ และแบ่งบทบาทสามมี

^{๗๑}วนิดา พิเศษพงษา, “ไกรสิทธิ์ วรรณกรรมท้องถิ่นชุมพร : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๒}นางสาวโสรัถยา สังข์ทอง, “พญาหงส์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, หน้า ๑๖๖.

ภรรยาอย่างชัดเจน ส่วนการควบคุมทางสังคม พบว่า ชุมชนใช้ทั้งการให้รางวัลและการลงโทษ
วรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลกได้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตชุมชนชาวภาคใต้อย่างรอบ
คอบได้แก่ การประกอบอาชีพของชาวชุมชนซึ่งแตกต่างกันไปตามถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น การจับปลา การ
ทำไร่ การหาของป่า การค้าสำเภา เป็นต้น ด้านอาหารการกินสะท้อนให้เห็นการกินในชีวิตประจำวัน
และวัฒนธรรมการกินหมาก ด้านการศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ พบว่า พระเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้
ในชุมชน เด็กชายมีโอกาสดำเนินการศึกษามากกว่าเด็กหญิง ส่วนวิชาที่เรียนเริ่มต้นด้วยการสรรเสริญ
พระพุทธรูป ต่อด้วยภาษาไทย ภาษาบาลีและคาถาอาคมตามลำดับ ด้านการใช้วัตถุในการดำเนิน
ชีวิตประจำวันแสดงให้เห็นแสดงให้เห็นถึงเครื่องใช้ไม้สอย สภาพบ้านเรือน การแต่งกาย ด้านการ
รักษาโรค พบว่าชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาอาการเจ็บป่วย โดยใช้ยาซึ่งมาจากธรรมชาติ
และมีทัศนะว่าความเจ็บป่วยเป็นเรื่องของผลกรรม ด้านพิธีกรรม เช่น ทำขวัญ พิธีแต่งงาน พิธีทำบุญ
พิธีทำศพในวรรณคดีได้แสดงขั้นตอนของการประกอบพิธีอย่างละเอียด ด้านความเชื่อของคนในชุมชน
ชาวชุมชนภาคใต้มีความเชื่อร่วมกัน เช่น เรื่องกรรมเก่า ความฝัน การทำนาย ด้านการติดต่อสื่อสาร
เป็นลักษณะการสื่อสารทางตรงระหว่างผู้ส่งและผู้รับ เนื่องจากชุมชนมีขนาดเล็ก ด้านการละเล่นและ
ความบันเทิงปรากฏการแสดงที่เล่นในโอกาสเฉลิมฉลองหรืองานพิธีสมโภช การละเล่นของชาวชุมชน
ที่เป็นกีฬาพื้นเมือง^{๗๓}

ประพนธ์ เรืองณรงค์ ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระวรวงศ์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี :
การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ผลการศึกษา พบว่า เรื่องพระวรวงศ์เป็นวรรณกรรมประเภทชาดกใน
พระพุทธศาสนา จึงมุ่งสั่งสอนผู้อ่านให้ตั้งอยู่ในคุณธรรม ด้วยเหตุนี้โครงเรื่องและสาระได้แสดงให้เห็น
ถึงเรื่องกฎแห่งกรรมเป็นประการสำคัญ การดำเนินเรื่อง ตอนแรกตัวละครฝ่ายธรรมะได้รับทุกข์
ทรมาน หรือฝ่ายแพ้ยอธรรม แต่ประสบชัยชนะในบั้นปลาย... ปรากฏค่านิยมเกี่ยวกับความเชื่ออัน
เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และพุทธศาสน์
นอกจากนี้แสดงค่านิยมทางส่งเสริมคุณธรรม และคตินิยมทางโลกตลอดจนถึงประเพณีที่น่าสนใจ^{๗๔}

^{๗๓}วิวัฒน์ อินทรพร, “วิถีชุมชนที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก”,
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๔}ประพนธ์ เรืองณรงค์, “พระวรวงศ์ วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”,
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๒๔๘-๒๔๙.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

๑.๗.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-dept interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๑.๗.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ จำนวน ๑,๐๐๐,๓๘๓ คน^{๗๕}

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับวิธี ดังนี้

^{๗๕}ที่มา : สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รวบรวมโดย : สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

๑) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

แทนค่าตามสูตรได้ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} &= \frac{๑,๐๐๐,๓๘๓}{๑ + ๑,๐๐๐,๓๘๓ \times ๐.๐๕^2} \\ &= \frac{๑,๐๐๐,๓๘๓}{๑ + ๒๕๐๐.๙๕๗๕} \\ &= ๓๙๙.๙๙๙๓ \end{aligned}$$

๒) วิธีการสุ่มตามระดับชั้น (Stratified random sampling)^{๗๖} เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกออกเป็นเขตปกครองอำเภอต่างๆ

๓) วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลในการวิจัย

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	อำเภอ	ประชากรรูป/คน	กลุ่มตัวรูป/คน
๑	เมืองสุราษฎร์ธานี	๑๗๐,๓๓๖	๖๘
๒	กาญจนดิษฐ์	๑๐๐,๓๙๓	๔๐
๓	ดอนสัก	๓๖,๑๒๕	๑๕
๔	เกาะสมุย	๕๔,๖๗๔	๒๒
๕	เกาะพะงัน	๑๕,๑๔๒	๗

^{๗๖} สงศรี ชมพวงค์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช, ๒๕๓๗), หน้า ๙๗-๑๐๕.

ลำดับ	อำเภอ	ประชากรรูป/คน	กลุ่มตัวรูป/คน
๖	ไชยา	๔๙,๑๙๘	๒๐
๗	ท่าชนะ	๕๒,๗๓๖	๒๑
๘	คีรีรัฐนิคม	๔๒,๔๖๑	๑๗
๙	บ้านตาขุน	๑๕,๒๑๓	๖
๑๐	พนม	๓๖,๓๓๘	๑๕
๑๑	ท่าฉาง	๓๒,๖๐๙	๑๓
๑๒	บ้านนาสาร	๖๙,๔๙๕	๒๘
๑๓	บ้านนาเดิม	๒๒,๙๓๐	๙
๑๔	เคียนซา	๔๖,๑๒๐	๑๘
๑๕	เวียงสระ	๕๙,๘๑๐	๒๔
๑๖	พระแสง	๖๕,๔๓๖	๒๖
๑๗	พุนพิน	๙๑,๐๔๘	๓๖
๑๘	ชัยบุรี	๒๕,๗๘๓	๑๐
๑๙	วิภาวดี	๑๔,๕๓๖	๕
รวม		๑,๐๐๐,๓๘๓	๔๐๐

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการทั่วไป ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๒๐ รูป/คน มีรายละเอียดแสดงตามตารางที่ ๓.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๑.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับ	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑.	พระครูโกศลศรัทธาธรรม
๒.	พระครูปรางการธิคุณ
๓.	พระครูสารโสดาธิคุณ
๔.	พระครูศรีบรรพตพิชัย

ลำดับ	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๕.	พระครูวินัยธรพิชัยศิษฐ์ วิชโย
๖.	นายเกี้ยง หอมชื่น
๗.	นายม่วง แสงแก้ว
๘.	นายว่าง อันเขววงศ์
๙.	นางนันทนา มีทอง
๑๐.	นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์
๑๑.	นางทองใบ สระทองแอ่น
๑๒.	นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์
๑๓.	นายสนิท ทัพเมือง
๑๔.	นางเลี่ยน มรกต
๑๕.	พระสมุห์ห้อง สุขเมโธ
๑๖.	นายสนั่น สมกระชาปณ์
๑๗.	นางสุนตรา น้อยสวี่
๑๘.	นางจิต หมดทอง
๑๙.	นายสุจินต์ สิทธิสุทธิ
๒๐.	นายวาริน สังข์ปล้อง

๑.๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) แบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญ ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๒.๑ สภาพการอนุรักษ์/ฟื้นฟู/รื้อฟื้น วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไรบ้าง

๒.๒ สภาพการสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไรบ้าง

๒.๓ สภาพการปรับปรุงยุคที่ใช้วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไรบ้าง

๒.๔ สภาพการส่งเสริมวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไรบ้าง

๒.๕ วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่องใดบ้าง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา (เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป)

๒) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำนวน ๓๐ ข้อ

ทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้^{๗๗}

ข้อคำถามที่เป็นข้อความเชิงบวก ให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนนเป็น	๓
ปานกลาง	ให้คะแนนเป็น	๒
น้อย	ให้คะแนนเป็น	๑

ข้อคำถามที่เป็นข้อความเชิงลบ ให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนนเป็น	๑
ปานกลาง	ให้คะแนนเป็น	๒
น้อย	ให้คะแนนเป็น	๓

เกณฑ์ประเมินค่าความคิดเห็นแบ่งออกเป็นช่วง แต่ละช่วงมีความหมายดังต่อไปนี้^{๗๘}

๒.๓๔ – ๓.๐๐	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
๑.๖๗ – ๒.๓๓	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๐๐ – ๑.๖๖	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

^{๗๗}วิเชียร เกตุสิงห์, การวิจัยเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

^{๗๘}เรื่องเดียวกัน.

๓) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ

๑) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เพื่อนำแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๒) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการที่จะศึกษา

๓) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุง

๔) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

๕) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

๖) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา

๗) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์จำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหา สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient)

๔) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑) การหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑.๑) พระมหาอดิเดช สติวโร, ดร.

๑.๒) รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

๑.๓) ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร

๑.๔) ผศ.ดร.บุญเลิศ จีร์ภัทร์

๑.๕) ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์

หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

โดยใช้สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$ เมื่อ

IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยที่ ค่า +๑ หมายถึง ข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน ค่า ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้และ -๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า ๐.๕ มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๕ ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) การหาความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ ๐.๙๖

๓) ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ข้อมูลประเภทเอกสาร

๑.๑) ข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องบุญ-บาป ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒) ข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ จากตำรา เอกสารงานวิจัย และแหล่งข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต โดยเลือกศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ
- ๒) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น
- ๓) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องบุญ-บาป

๑.๓) ข้อมูลภาคสนามเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็น คือ

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวคิด/ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๓) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๑.๔) ข้อมูลภาคสนามเชิงปริมาณ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

๑) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ไปทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอำเภอต่างๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๙ อำเภอ ได้แก่ เมืองสุราษฎร์ธานี กาญจน

ดิษฐ์ ดอนสัก เกาะสมุย เกาะพะงัน ไชยา ท่าชนะ ศิริรัฐนิคม บ้านตาขุน พนม ท่าฉาง บ้านนาสาร บ้านนาเดิม เคียนซา เวียงสระ พระแสง พุนพิน ชัยบุรี และวิภาวดี ด้วยวิธีขอความอนุเคราะห์จาก ประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอ ช่วยแจกและเก็บแบบสอบถาม

๒) ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน ๔๐๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน ๔๐๐ ฉบับ ผู้ศึกษาจึงนำไปตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลประเภทเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สรุปในแต่ละประเด็น พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

๒) ข้อมูลภาคสนามเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑) จัดระเบียบข้อมูล (data organizing)

๒) การแสดงข้อมูล (data display)

๓) การหาข้อสรุปตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (conclusion, interpretation and verification)

๓) ข้อมูลภาคสนามเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีสถิติที่ใช้ ประกอบด้วย

๑) ค่าความถี่ (Frequency)

๒) ค่าร้อยละ (Percentage)

๓) ค่าเฉลี่ย (Mean)

๔) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

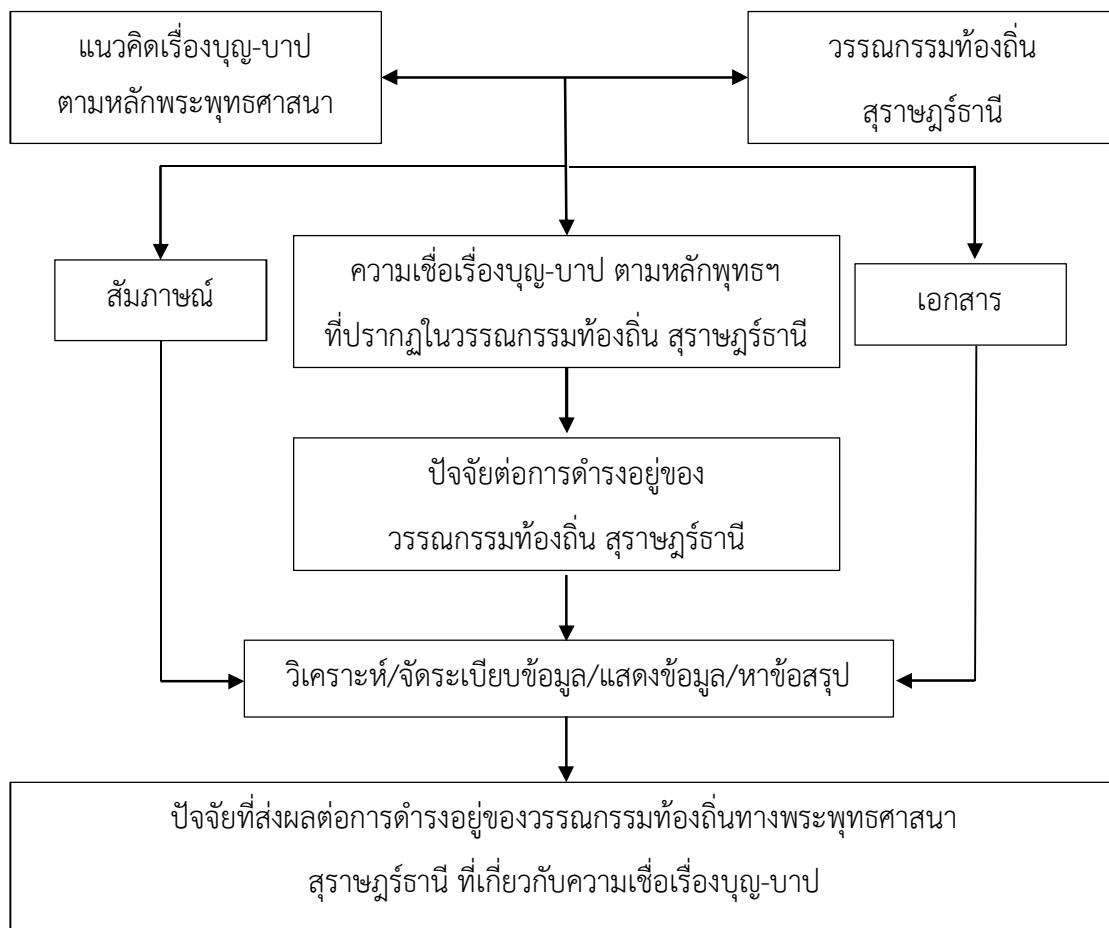
๔) สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ผ่านการวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สรุปข้อค้นพบจากผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ของชาวบ้านในท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๑.๘.๔ ทำให้ทราบเกี่ยวกับหลักคำสอนเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๑.๘.๕ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี
- ๑.๘.๖ ทำให้ทราบถึงแนวทางการอนุรักษ์/ฟื้นฟู/สืบทอดความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๑.๘.๗ ทำให้ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ได้รับการเผยแพร่และคงอยู่สืบต่อไป

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ ๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เรื่องต่างๆ ได้แก่ ทุกตะ โคบุตร วรวงศ์ ไกรสิทธิ์ ไชยเชษฐ สุวัฒน์ นิพนพานโสธ พญาฉัต ทนต์ สุบินกุมาร ทิพสังหวาน จำปาสีตัน พระเวสสันดร พระธรรมโคกราช พระแสงสุริยฉาย สุวรรณ รัต ลักษณะวงศ์ สุทธิกรรม ไชยขรรค์ นางนกระจาบ พระมาลัย รามเกียรติ์ นายตัน ท้าวสี่เสา พระ อภัยมณี สังข์ศิลป์ไชย จันทโครบ ไกรวงศ์ นางโนรา โภกคหวดี มโหสถ ยุงทอง กายนคร เต่าทอง พระเตมีย์ พระรถเมรี วรรณต พระโพธิสัตว์ วิฑูรย์บัณฑิต พระรถ พระสุริยวงศ์ พระเจ้าห้าองค์ จัน ทคาค พระศรีอารีย์ ปลาบู่ทอง เจ้าเนร สุวรรณหงส์ ศรีธรรมาชัย คาวี เพชรมงกุฏ นางแดงอ่อน ท้าวอุ เทน ตรีนารายณ์ สุพมิตร สุวรรณสาม นนทภาย ท้าวภูงศ์ พระสมุทร พระสุนนท์ บุรทนางค์

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ที่ยังไม่มีผู้ศึกษา ได้ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี มีประเด็นที่ น่าสนใจจำแนกออกเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน ๑๗ เรื่อง ประกอบด้วย

๑. ตำนานชักพระ
๒. ตำนานรับ-ส่งตายาย
๓. ตำนานวังฆ้อง
๔. ตำนานหม้อข้าวทิพย์
๕. เพลงบอก
๖. หนังสติ๊ก/มโนราห์
๗. นิทานเรื่องสุนัขกับควาย
๘. นิทานเรื่องหญิงคบขี้
๙. นิทานเรื่องคนโกหก
๑๐. นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน
๑๑. นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา
๑๒. บทกลอนเรื่องการทำบุญผดุงทาง
๑๓. บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนินทา
๑๔. บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ

๑๕. บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย

๑๖. บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

๑๗. บทกลอนเรื่องทำความดี

มีรายละเอียดนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๒.๑ ตำนานชักพระ

พระครูสารโสภิตคุณ กล่าวว่า^๑ “ประเพณีชักพระหรือลากพระ เป็นประเพณีที่พราหมณ์ ศาสนิกชนและพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ” สันนิษฐานว่าประเพณีนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอินเดียตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ที่นิยมนำเอาเทวรูปออกแห่แหนในโอกาสต่างๆ เช่น การแห่เทวรูปพระอิศวร เทวรูปพระนารายณ์ เป็นต้น ต่อมาพุทธศาสนาได้นำเอาคติความเชื่อดังกล่าว มาดัดแปลงปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ถึงภาคใต้ของประเทศไทย จึงได้นำเอาประเพณีชักพระเข้ามาด้วย

ประเพณีลากพระของชาวใต้ ได้มีการบันทึกไว้ตั้งแต่ครั้งภิกษุชาวจีนชื่อ “อ้อจิง” ได้เดินทางผ่านคาบสมุทรมลายูเพื่อไปศึกษาศาสนาในประเทศอินเดีย ในปี พ.ศ. ๑๒๑๔-๑๒๓๘ ก็ได้เห็นประเพณีลากพระของชาวเมือง “โฮลิง” อันเป็นชื่อเดิมของเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้บันทึกไว้ว่า พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งมีคนแห่แหนนำมาจากวัด โดยประดิษฐานจากรถหรือบนแคร่ มีพระสงฆ์และฆราวาสหมู่ใหญ่แวดล้อมมา มีการตีกลองและบรรเลงดนตรีต่างๆ มีการถวายของหอม ดอกไม้ และธงชนิดต่างๆ ที่ทอแสงในกลางแดด พระพุทธรูปเสด็จไปสู่หมู่บ้านด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ภายใต้เพดานกว้างขวาง จากหลักฐานในจดหมายเหตุของภิกษุอ้อจิงนี้ทำให้นักวิชาการบางคนเชื่อว่า ประเพณีลากพระในภาคใต้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยศรีวิชัย

ประเพณีลากพระของชาวใต้สมัยกรุงศรีอยุธยาเห็นว่าเป็นประเพณีที่ทั้งสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ดังปรากฏในเรื่องประทวนตราให้แก่พระครูอินทร์โมลี คณะปาแก้ว หัวเมืองพัทลุง ใน พ.ศ. ๒๒๔๒ ว่า แลเมื่อครั้งคณะปาแก้วแต่ก่อนมีพระครูอันดับ ๖ องค์ ได้ช่วยการพระราชพิธีตรุษสารทแลงานลากพระถวายพระราชกุศล และอีกข้อความตอนหนึ่งว่า แลราชการซึ่งเป็นพนักงานแก่ขุนหมื่นกรมคณะปาแก้ว มีแต่หน้าที่เมืองเส้นหนึ่งแลการพระราชพิธีตรุษสารทแลงานลากพระ เจ้าเมืองจะได้เบียดเสียดเอาข้าพระไปใช้ราชการนอกแต่นั้นหาไม่ได้ ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แม้แต่ผู้ตีกลองในงานลากพระก็ถือว่าสำคัญ จึงมีแจ้งไว้ในทำเนียบข้าราชการตกเป็นอัยการไว้ว่า “ขุนรินไกรถือศักดินา ๒๐๐ พนักงานตีกลองแห่พระ”

^๑สัมภาษณ์พระครูสารโสภิตคุณ เจ้าอาวาสวัดทุ่งเชียด ต.ท่าโรงช้าง อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๔ กันยายน ๒๕๖๐).

ตำแหน่งนี้มีมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏในทำเนียบข้าราชการ ครั้งราชการที่ ๒ ว่า “ขุนรณ ไกรธิดีศักดิ์นา ๒๐๐ พนักงานตีกลองแห่พระ” เช่นกัน^๒

ประเพณีชักพระมีความเป็นมาที่เล่ากันเป็นเชิงพุทธตำนานว่า หลังจากพระพุทธองค์ทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์ปราบเดียรถีย์ ณ ป่ามะม่วง กรุงสาวัตถี แล้วได้เสด็จไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดาซึ่งขณะนั้นทรงจุติเป็น มหามายาเทพ สถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพตลอดพรรษา พระพุทธองค์ทรงประกาศพระคุณของมารดาแก่เทวสมาคมและแสดงพระอภิธรรมโปรดพุทธมารดาจนพระมหามายาเทพและเทพยดา ในเทวสมาคมบรรลुโสดาบันหมด ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ได้เสด็จกลับโลกมนุษย์ทางบันไดทิพย์ที่พระอินทร์นิมิตถวาย บันไดนี้ทอดจากภูเขาสิเนรุราชที่ตั้งสวรรค์ ชั้นดุสิตมายังประตูนครสังกัสสะ ประกอบด้วยบันไดทอง บันไดเงินและบันไดแก้ว บันไดทองนั้นสำหรับเทพยดามาส่งเสด็จอยู่เบื้องขวาของพระพุทธองค์ บันไดเงินสำหรับพรหมมาส่งเสด็จอยู่เบื้องซ้ายของพระพุทธองค์และบันไดแก้วสำหรับพระพุทธองค์อยู่ตรงกลาง เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึงประตูนครสังกัสสะตอนเช้าตรู่ของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษา พุทธศาสนิกชนที่ทราบกำหนดการเสด็จกลับของพระพุทธองค์จากพระโมคคัลลานะ ได้มารอรับเสด็จอย่างเนืองแน่น พร้อมกับเตรียมภัตตาหารไปถวายด้วย แต่เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่มารอรับเสด็จมีเป็นจำนวนมากจึงไม่สามารถจะเข้าไปถวายภัตตาหารถึงพระพุทธองค์ได้ทั่วทุกคน จึงจำเป็นต้องเอาภัตตาหารห่อไปไม่ส่งต่อๆ กันเข้าไปถวายส่วนคนที่อยู่ไกลออกไปมากๆ จะส่งต่อๆ กันก็ไม่ทันใจ จึงใช้วิธีห่อภัตตาหารด้วยใบไม้โยนไปบ้าง ปาบ้าง เข้าไปถวายเป็นที่ไกลหล โดยถือว่าเป็นความตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์ ด้วยแรงอธิฐานและอุทิศถวายแก่พระพุทธองค์ ภัตตาหารเหล่านั้นไปตกในบาตรของพระพุทธองค์ทั้งสิ้น พระครูศรีบรรพตพิชัย กล่าวว่า^๓ เหตุนี้จึงเกิดประเพณี “ห่อต้ม” ขึ้นเป็นการแสดงถึงความ ปิตินดีที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ พุทธศาสนิกชนได้อัญเชิญพระพุทธองค์ขึ้นประทับบนบุษบกที่เตรียมไว้ แล้วแห่แหนกันไปยังที่ประทับของพระพุทธองค์

ครั้นเลยพุทธกาลมาแล้วและมีพระพุทธรูปขึ้น พุทธศาสนิกชนจึงนำเอาพระพุทธรูปยกแห่แหนสมมติแทนพระพุทธองค์ ซึ่งจะกระทำกันในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี สืบมาจนเป็นประเพณีชักพระในปัจจุบันอันอุปมาเสมือนหนึ่งได้ร่วมรับเสด็จและร่วมถวายภัตตาหารแด่พระพุทธองค์ด้วยตนเอง^๔

^๒ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, **ลากพระ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้**, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๓๑๕-๓๑๖.

^๓ สัมภาษณ์พระครูศรีบรรพตพิชัย เจ้าอาวาสวัดเขาศรีวิชัย ต.เขาศรีวิชัย อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๗ กันยายน ๒๕๖๐).

^๔ ภาพิมล สี่ไหม และเสรี พิจิตรศิริ, “การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่”, **วารสารการบริหารท้องถิ่น**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๔) : ๖๓-๖๔.

ประเพณีชักพระหรือลากพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานีปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ สันนิษฐานได้ว่าการจัดประเพณีขึ้นมาพร้อมๆ กับการเผยแพร่เข้ามาของพระพุทธศาสนา ตามคติความเชื่อดั้งเดิมที่กล่าวมาข้างต้น คือการจัดจำลองเหตุการณ์วันที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากสวรรค์ดาวดึงส์ ภายหลังจากการไปแสดงอภิรรม ๗ คัมภีร์ โปรดพุทธมารดา มีรูปแบบการจัดตกแต่ง “รถพนมพระ” สำหรับชักพระทางบก และ “เรือพนมพระ” สำหรับชักพระทางน้ำ โดยมีการนำเอาพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรประดิษฐานไว้บนบุษบก ส่วนอื่นๆ ของรถพนมพระและเรือพนมพระมีการจัดตกแต่งที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละหมู่บ้านได้ทำการตกแต่งแตกต่างกันไป ซึ่งจัดขึ้นตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นประจำทุกปี สืบมาแต่โบราณ

พระครูวินัยธรพิชัยศิษฐ์ วิชโย กล่าวว่า “ปัจจุบันประเพณีชักพระหรือลากพระ กลายเป็นประเพณีประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่หากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้”^๕ ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นจะนำรถพนมพระ (ทางบก) และเรือพนมพระ (ทางน้ำ) ประจำท้องถิ่นของตนมารวมตัวกันที่ริมเขื่อนแม่น้ำตาปี อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังมีบทกลอนตอนหนึ่ง เนื้อความว่า “งานแห่พระยิ่งใหญ่ในสุราษฎร์ มิได้ขาดที่ท่าวาริศรี จัดงานยังฝั่งชลมนต์ตาปี เรากี่เรียงกายหมายได้เจอ”^๖

นางสุนตรา นัยสวีย์ กล่าวว่า ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านเริ่มแห่รถพนมพระและเรือพนมพระมารวมตัวกันก่อนวันออกพรรษา ๒-๓ วัน ระหว่างนั้นก็มีการตีกลองโพนตลอดระยะทาง ในสมัยปัจจุบันไม่ต้องใช้แรงคนชักลากรถพนมพระหรือพายเรือพนมพระเหมือนอย่างสมัยก่อน” พระครูโกศลศรัทธาธรรม เจ้าอาวาสวัดกุศลศรัทธาราม เล่าว่า “แต่เดิมเชื่อว่าประเพณีชักพระมีการจัดขึ้นภายในท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มมีการรวมตัวจัดขึ้นในตัวจังหวัดอย่างเป็นทางการเมื่อสมัยพระเทพรัตนกวี (เกตุ ธรรมวโร) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีการริเริ่มร่วมกับทางฝ่ายราชการประจำจังหวัด”^๗ ประกาศเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัด ในงานจะมีการจัดให้ประกวดเรือพนมพระ และรถพนมพระด้วย ทั้งยังมีการมอบรางวัลให้ผู้ชนะการประกวดอย่างเป็นทางการ

^๕สัมภาษณ์พระครูวินัยธรพิชัยศิษฐ์ วิชโย, เจ้าอาวาสวัดเกาะธรรมประทีป, ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๑ กันยายน ๒๕๖๐).

^๖ขุน อันเขววงศ์, **นิราศคลองแสง**, (สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์เมืองคนดี, ๒๕๒๖), หน้า ๑๑.

^๗สัมภาษณ์นางสุนตรา นัยสวีย์, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ท่าเรือ อ.บ้านนาเดิม จ.สุราษฎร์ธานี (๑๘ กันยายน ๒๕๖๐).

^๘สัมภาษณ์พระครูโกศลศรัทธาธรรม, เจ้าอาวาสวัดกุศลศรัทธาราม ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๖ กันยายน ๒๕๖๐).

๒.๒ ดำเนินการรับ-ส่งตายาย

นางทองใบ สระทองแอ่น กล่าวว่า ประเพณีรับส่ง-ส่งตายายเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือน ๑๐ โดยมีกำหนดการรับตายายตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ และส่งตายายตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐^๙ ประเพณีนี้เป็นที่นิยมแพร่หลายในทุกจังหวัดของภาคใต้ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่เล่าสืบทอดกันมาในเชิงตำนาน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

นายสนิท ทัพเมือง กล่าวว่า^{๑๐} ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการรับ-ส่งตายายเล่าสืบทอดกันมาว่าครั้งหนึ่งที่มีเมืองธนบุรี อยู่ในประเทศอินเดียปัจจุบัน ครั้นนั้นเกิดสงครามกลางเมืองขึ้นที่เมืองธนบุรี เจ้าเมืองจึงได้ให้พระราชโอรส คือ เจ้าชายธนทกุมาร และพระราชธิดา คือ เจ้าหญิงเหมขาลา นำพระบรมสารีริกธาตุหนีออกจากเมือง โดยนำมาบรรจุไว้ที่มวยผม เนื่องด้วยกลัวว่าพวกศัตรูซึ่งเป็นพวกต่างศาสนาจะทำลายพระบรมสารีริกธาตุ เจ้าฟ้าและเจ้าหญิงปลอมตัวเป็นสามัญชน เดินทางมาพร้อมกับประชาชนชนกลุ่มหนึ่ง และได้เดินทางมาลงเรือที่ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน โดยเดินทางมากับเรือของพวกพ่อค้าวานิช ปรากฏว่าเรือโดนพายุพัดพาและได้มาขึ้นฝั่งที่เมืองตะโกลา หรือเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงาในปัจจุบัน จึงได้ออกเดินทางทางบกเพื่อที่จะหาสถานที่ตั้งรกรากใหม่ พร้อมกับปรารถนาที่จะร่วมกันสร้างสถูปเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้สำหรับสักการบูชา จึงออกเดินทางผ่านจังหวัดพังงามาทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระทั่งเดินทางมาถึงหาดทรายแก้ว ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้ร่วมกันสร้างสถูป คือ พระธาตุนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน เมื่อสร้างสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ตกลงร่วมกันจัดงานฉลอง เป็นเวลา ๑๕ วัน ๑๕ คืน ระหว่างที่จัดงานนั้นก็ได้นึกถึงบรรพบุรุษที่อยู่ที่เมืองธนบุรี ประเทศอินเดียปัจจุบัน จึงได้จัดส่งเรือเร็วไปรับบรรพบุรุษมาร่วมงานฉลองนั้นด้วย และเมื่อเสร็จงานฉลองพระธาตุก็ได้จัดเรือเร็วไปส่งบรรพบุรุษ ในปีต่อๆ มาก็ได้ร่วมกันจัดงานฉลองพระบรมสารีริกธาตุเป็นประจำทุกปี แต่ไม่ได้ส่งเรือเร็วไปรับปูตายายเหมือนกับครั้งปีแรกๆ เนื่องด้วยบรรพบุรุษล้มตายลงไป จึงได้หาอุบายเพื่อระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ ด้วยการทำบุญอุทิศไปให้ ในช่วงเดือน ๑๐ เป็นประจำทุกปี โดยเรียกประเพณีนี้ว่า ประเพณีรับส่งตา-ยาย

นายเกี้ยง หอมชื่น กล่าวว่า “ในงานรับส่งตา-ยาย ยังได้จัดให้มีการทำบุญอุทิศไปให้เปรตด้วย ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้วอาจจะไปเกิดเป็นเปรตมารับ

^๙สัมภาษณ์นางทองใบ สระทองแอ่น, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.นาสาร อ.บ้านนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี (๑๔ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๐}สัมภาษณ์นายสนิท ทัพเมือง, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ท่าทอง อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

ส่วนบุญส่วนกุศล ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าในช่วงเดือน ๑๐ วันที่มีการรับส่งตายาย เป็นวันที่เขาปล่อยเปรตมารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติบนโลกมนุษย์ด้วย”^{๑๑}

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย มองโดยรวมในส่วนของวรรณกรรมเรื่องนี้ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ เพราะมีการถ่ายทอดสารจากคนรุ่นเก่านั้นน้อยเต็มที ส่วนมากชาวบ้านรับรู้ในส่วนของประเพณีวัฒนธรรมรับส่งตายายที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในเชิงพิธีกรรม แต่ยังขาดความสนใจในส่วนของวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความเป็นของวรรณกรรมเรื่องนี้

๒.๓ ตำนานวังฆ้อง

ชาวบ้านเล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณว่า บริเวณพื้นที่วังฆ้องเมื่อก่อนนี้เคยเป็นวัด ดังมีหลักฐานปรากฏในนิราศกลาง ของพระยาตรังคภูมาภิบาล ความว่า

บรรลุถึง “วัดฆ้อง” มองเขม้น แลไม่เห็นฆ้องชัยฤทัยถอน
เห็นแต่แถวแนวชลากับป่าดอน ก็รีบร้อนแรมไปดั่งใจปอง^{๑๒}

จากเนื้อความตามบทกลอนที่กล่าวมานั้น ระบุว่าสถานที่บริเวณวังฆ้องในสมัยปัจจุบัน ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ ๑ ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อครั้งอดีตประมาณปลายกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น^{๑๓} สถานที่แห่งนี้เคยเป็นวัดมาก่อน ชื่อว่า “วัดฆ้อง” สืบมาภายหลังสถานที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่วัดร้าง ก่อนที่วัดจะร้างมีฆ้องตกลงไปที่ทำนบน้ำหน้าวัด ซึ่งเป็นวังน้ำวนขนาดใหญ่ ในแม่น้ำคลองศก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี นายม่วง แสงแก้ว เล่าว่า “สิ่งที่น่าอัศจรรย์ใจของที่นี่คือ คนรุ่นปู่ตายายเล่าสืบทอดต่อๆ กันมาว่า ที่วังฆ้องแห่งนี้ มีเสียงฆ้องดังขึ้นมาเองทุกวันพระขึ้น/แรม ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ แต่มาสมัยหลังไม่ปรากฏว่ามีเสียงฆ้องดังกล่าว”^{๑๔}

พระเทพรัตนกวี (ก. ธรรมวร) กล่าวถึงวังฆ้อง ดังมีเนื้อความใน “นิราศพนม” ว่า

ถึงวังฆ้องคลองคดเช่นข้อศอก พฤษกษางอกเรียงรายคล้ายไพโรสณฑ์
ริมเขาฝั่งวังลึกเหลือประมาณ ที่ริมธารสูงชันเช่นบรรพต
ว่าโบราณนานมีที่อาราม ฆ้องโพงามกลิ้งลงมาตรงท่า

^{๑๑}สัมภาษณ์นายเกียง หอมชื่น, ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๑ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๒}พระยาตรังคภูมาภิบาล, นิราศกลาง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.kaweeclub.com/b๒๘/t๒๔๗๐/> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๐].

^{๑๓}เนื่องจากนิราศกลาง ของพระยาตรังคภูมาภิบาล แต่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.

^{๑๔}สัมภาษณ์นายม่วง แสงแก้ว, ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ต้นยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๒ กันยายน ๒๕๖๐).

จมในคลองท้องธารนานเวลา	มีปัญหาลายแพ่งแพร่พรายไป
คนชาวกรุงมุ่งมาเพื่อหาลาภ	ตามที่ทราบจัดการเป็นงานใหญ่
เอาเชือกคล้องห้อยขึ้นมาทันใด	เขาดีใจพูดไม่ไอ้อวดดี
เชือกที่คล้องห้อยขาดคลาดจากห้อย	ห้อยลงคลองจมน้ำอยู่ตามที่
เขาเพียรคล้องห้อยเปล่าไม่เข้าที่	จนบัดนี้ว่าห้อยอยู่ท้องวัง
ที่บนฝั่งเป็นทางเหมือนอย่างคู	ว่ามีอยู่มานานกาลแต่หลัง
เป็นลำคลองห้อยกลิ้งวิ่งลงวัง	จะจริงจิงอย่างไรไม่รับรอง ^{๑๕}

จากเนื้อความตามบทกลอนในนิราศพนม กล่าวว่าเป็นชาวกรุงมาหาห้อยตามลายแพ่ง
ชุมทรัพย์ ส่วนคำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับลายแพ่งชุมทรัพย์ มีเนื้อความดังต่อไปนี้

“หาดเขือ อยู่เหนือวังห้อย คล้ายสองช่อง อยู่ใต้หาดเขือ”^{๑๖}

นายว้าง อันเขววงศ์ กล่าวว่า “ชาวบ้านเล่าสืบต่อกันมาว่า เคยมีชาวฝรั่งเศสต่างชาติจำนวน
หนึ่งมาดำนํ้ามหาห้อย และได้ใช้เชือกคล้องห้อยขึ้นมาได้ แต่ปรากฏว่าห้อยกลับพลัดหายตกจมลงไป
ในแม่น้ำอีก บ้างก็กล่าวว่าชาวฝรั่งเศสต่างชาติได้นำห้อยไปด้วย”^{๑๗} และยังมีบทกลอนที่พระเทพรัตนกวี
(ก. ธมมวร) ได้ประพันธ์กลอนขึ้นเกี่ยวกับตำนานวังห้อย ดังมีเนื้อความว่า

โบราณเล่าผู้เฒ่าขานย่านวังห้อย	ในถ้ำท้องนทีมีห้อยใหญ่
ทุกวันพระเสียงห้อยลั่นสนั่นไกล	ชนแปลกใจไม่อาจรู้ใครผู้ดี
ปัจจุบันสิ้นเสียงห้อยไม่ก้องดัง	กลายเป็นเพียงความหลังดั่งสารศรี
เหลือเพียงท้องวนวังฝั่งนที	สายวาริยานคลองศกติดพังกาญจน์
อัศจรรย์เสียงห้อยที่ก้องดัง	ชนรุ่นหลังยังสงสัยในคำขาน
หรือเทวรักษห้อยที่ท้องธาร	คอยบันดาลเสียงห้อยให้ก้องดัง
ตามตำนานสถานนี้เคยเป็นวัด	ห้อยตกพลัดจมหายแต่หนหลัง
หรือเจ้าของห้อยเฝ้าเป็นเจ้าวัง	ฝากชื่อยัง “วังห้อย” ต้องตามตำนาน

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง
ตำนานวังห้อย ตกอยู่ในสภาพที่กำลังจะสูญหาย ด้วยเนื่องจากรวมทั้งท้องถิ่นเรื่องนี้ เป็น

^{๑๕}พระเทพรัตนกวี (ก. ธมมวร), **นิราศพนม**, ฉบับพิมพ์ที่ระลึกงานฉาปนกิจศพคุณแม่ละอาย จันทร
แสงกุล, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๘-๙.

^{๑๖}สัมภาษณ์นายม่วง แสงแก้ว, ประชาชนบ้าน ต.ต้นยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๒ กันยายน
๒๕๖๐).

^{๑๗}สัมภาษณ์นายว้าง อันเขววงศ์, ประชาชนบ้าน ต.ต้นยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๒ กันยายน
๒๕๖๐).

วรรณกรรมเฉพาะท้องถิ่นในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเป็นที่รู้จักกันในวงแคบๆ และเป็นที่รู้จักเฉพาะคนในยุคเก่าๆ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงดูเหมือนว่าจะเลือนรางลงไปทุกวัน

๒.๔ ตำนานหม้อข้าวทิพย์

นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์ กล่าวว่า^{๑๘} ตำนานเรื่องหม้อข้าวทิพย์มีปรากฏอยู่ในหนังสือนิราศพนม กล่าวถึงการเดินทางทางเรือผ่านสถานที่แห่งหนึ่งในลุ่มแม่น้ำคลองศก ซึ่งเล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อสมัยก่อนหากผู้ใดเดินทางผ่านมายังย่านสะบาย้อย นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์ “สันนิษฐานว่าบริเวณตรงนั้นริมแม่น้ำด้านใดด้านหนึ่งติดกับภูเขาหรือหน้าผาส่งชัน”^{๑๙} ซึ่งจะมีคนธรรพ์ใช้เถาวัลย์โยงหม้อเข้าหม้อแกงลงมาให้กิน มีอยู่ครั้งหนึ่งผู้ที่เดินทางผ่านมายังบริเวณนั้นกินข้าวเสร็จแล้วถ่ายอุจจาระ/ปัสสาวะ ลงในหม้อข้าวหม้อแกง ปรากฏว่าภายหลังไม่มีหม้อข้าวหม้อแกงโยงลงมาให้ผู้เดินทางผ่านมาได้กินอีกเลย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีปรากฏอยู่ในนิราศพนม ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของพระเทพรัตนกวี (ก.ธมมวร) ดังเนื้อความต่อไปนี้

เรือวิ่งผ่านซึ่งย่านสะบาย้อย	ยาวนิตหน้อยลำคลองน้ำนองไหล
และยุงข้าวหรือโยงข้าวคราวก่อนไกล	ว่าถ้าใครได้ยำนี้นี้มา
พวกคนธรรพ์นั้นอยู่บนภูเขา	มักจะเอาข้าวสุกใส่โคมฝา
ผูกเชือกหย่อนผ่อนลงในคงคา	คนไปมารับประทานบานสบาย
ครั้งต่อมาว่าคนทรยศ	กินข้าวหมดแล้วทำระยำหลาย
ชี้โสมคินให้ไม่ละอาย	แต่นั้นหายไม่โยงข้าวลงมา
เรื่องเช่นนี้มีเล่ากล่าวกันไว้	ว่ามีหลายหนแห่งแหล่งภูผา
ถ้าจริงดังกล่าวเล่าสืบมา	ก็นึกน่าสมเพชในเหตุการณ์
มนุษย์เราเหล่านั้นน่าหมั่นไส้	ทำฉิบหายดังเล่าที่เดรัจฉาน
ไม่แต่คนทุกวันเป็นอันธพาล	คนโบราณก็มีอัปรีศครัน ^{๒๐}

^{๑๘}สัมภาษณ์นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์, (หัวหน้าคณะหนังตะลุง/มโนราห์), รองประธานสภาวัฒนธรรม, ต.เขาวง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๙}สัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.กะเปา อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๒๐}พระเทพรัตนกวี (ก. ธมมวร), **นิราศพนม**, ฉบับพิมพ์ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพคุณแม่ละอาย จันทรแสงกุล, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๖๖-๖๗.

๒.๕ เพลงบอก

เพลงบอก ประกอบด้วย แม่เพลง ๑ คน ลูกคู่ ๒-๓ คน เครื่องดนตรีที่ใช้คือ ฉิ่งและกรับ กำกับจังหวะ ๑ คู่ ส่วนการรับส่งเพลงบอกระหว่างแม่เพลงกับลูกคู่ มีแบบฉบับที่แน่นอนตายตัว คือ เมื่อแม่เพลงร้องจบวรรคแรกลูกคู่จะรับว่า “ว่าเอ๊ว่าเห” แล้วซ้ำข้อความที่แม่เพลงร้อง ๓ พยางค์ท้าย ถ้าแม่เพลงซ้ำวรรคแรกอีกครั้งหนึ่ง ลูกคู่ต้องรับว่า “ทอยซ้ำฉ่าเอ” หรือ “ทอยซ้ำฉ่าเหอ” แล้วซ้ำข้อความ ๒ พยางค์สุดท้าย ต่อจากนั้น แม่เพลงก็จะร้องวรรคที่สอง วรรคที่สาม และเมื่อร้องวรรคที่สี่ หรือวรรคสุดท้ายจนจบลงลูกคู่ก็จะรับโดยซ้ำวรรคสุดท้าย แล้วย้อนกลับไปซ้ำข้อความในวรรคที่สาม และวรรคสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง ลูกคู่จะรับอย่างนี้ทุกๆ บทที่แม่เพลงร้อง ตัวอย่าง^{๒๑}

อันว่าเครือเชื้อคนบาป	มันยังหยาบดุจดังกา
ไม่เสวนากับนักปราชญ์	ผิดกับชาติหงส์
ถ้าไม่สำนึกรู้สึกตัว	อย่าทำชั่วให้เสียพงศ์
ควรเดินตรงตามพระสอน	อย่าได้คลอนแคลน

วิธีร้องและรับ

แม่เพลง	อันว่าเครือเชื้อคนบาป
ลูกคู่	ว่าเอ๊ว่าเห เชื้อคนบาป
แม่เพลง	อันว่าเครือ เชื้อคนบาป
ลูกคู่	ทอยซ้ำฉ่าเอ คนบาป
แม่เพลง	มันยังหยาบดุจดังกา ไม่เสวนากับนักปราชญ์ ผิดกับชาติหงส์
ลูกคู่	ผิดกับชาติหงส์ ไม่เสวนากับนักปราชญ์ ผิดกับชาติหงส์

จากเนื้อความในบทกลอนเพลงบอกดังที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น กล่าวได้ว่า วรรณกรรมเพลงบอกนำมาใช้ในการมุงสอนผู้ฟังให้ละเว้นเสียจากบาปอกุศล และควรดำรงตนตั้งอยู่ในครรลองคลองธรรมตามคำพระสอน และยังมีเพลงบอกอีกบทหนึ่ง ดังมีเนื้อความว่า

หุงมีนาปามีหุดูให้แน่	ควรคบแต่นักปราชญ์ฉลาดเฉลียว
เขาทะเลาะเกาะเกาะกระแจกระเจียว	อย่าไปเหลียวหน้าดูหมู่พาล
หมู่พาลโง่โง่มากกว่าชาคศพ	เราหลงคบจะนิราศขาดเสน่ห์
สัตว์เปื่อยเน่ายังไม่เท่าคนเก	ทิ้งทะเลย์ยังไม่สิ้นกลิ่นคนพาล

การใช้คำที่มีลักษณะคำทอ หรือต่อว่าซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของคนชาวภาคใต้ ที่ใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการอบรมสั่งสอน หากใครทำผิดหรือทำตัวไม่เหมาะสม ก็

^{๒๑}สัมภาษณ์นางนันทนา มีทอง (หัวหน้าคณะมโนราห์นันทนา ดาราศิลป์) ต.เขาพัง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

ต้องต่อว่า หรือด่าทอ และแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับของสังคม เพื่อให้มีการปรับปรุงตัว การใช้คำด่า ในเพลงบอกลบหนี่คือ “พาโล” เป็นคำที่ใช้ด่าว่าคนที่ทำตัวดีอีร้น ส่วน “หมู่พาโลโซมากกว่าชากศพ” คำว่า โซ ภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า เลว ชั่ว ชี้เหร่ หมู่พาโลโซ มากกว่าชากศพ ซึ่งเป็นคำด่าว่าคน ดีอีร้น ว่าเลวชั่วกว่าชากศพ

วรรณกรรมเพลงบอกในเชิงการสอน อีกบทหนึ่ง ดังมีเนื้อความว่า^{๒๒}

เป็นอุบาสิกอุบาสก	เห็นสาธกกฎกรรมจดจำหน่าย
ทำดีชั่วตัวอย่างหนทางกาย	ผลดีร้ายย่อมมาปรากฏมี
วชิกรรมพรัมมาวจาด้วย	ปากเฮงชวยหรือว่าปากราศี
คำสุภาพหยาบคายหลายวิธี	กรรมชั่วดีที่สร้างทางวาจา
มโนกรรมเลอเลิศเกิดจากจิต	เช่นนึกคิดซึ่งชิงวิหิงสา
หรือปราณมีเจตแผ่เมตตา	ปรารถนาให้สุขทั่วทุกคน
ทั้งกรรมดีกรรมชั่วตัวทำแล้ว	จะมีแนวทำนองสนองผล
ให้สุขทุกชั่วดีวิธิน	เพราะจักรกลกรรมกรรมกระทำกัน

อีกบทหนึ่งกล่าวถึงโทษของการดื่มสุรา ดังมีเนื้อความว่า

อันสุราเมไรใครเสพติด	พาชีวิตมีตมน จนฉิบหาย
หนึ่งสิ้นทรัพย์ตนนั้นพลันวอดวาย	สองอาจตายเมื่อทะเลาะเพราะมีนเมา
สามอายุสั้นเพราะโรคพาพยาธิ	สี่คนตำหนินินทาอาอับนเา
ห้าหน้าด่านหนักหนาเวลาเมา	หกโง่เขลาปัญญาหดหมดทุกคน

๒.๖ หนังตะลุง/มโนราห์

หนังตะลุงกับมโนราห์เป็นศิลปะการแสดงของท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดอื่นๆ ทั่วภาคใต้ คณะหนึ่งๆ ประกอบด้วยหัวหน้าคณะและลูกคู่ นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์ กล่าวว่า^{๒๓} “ในการแสดงหนังตะลุงและมโนราห์จะมีการแสดงแบบเป็นเรื่องราว เป็นนิทานจักรๆ วงศ์ๆ บางเรื่องก็นำเค้าเรื่องมาจากนิทานธรรมดา นิทานชาดกในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หรือไม่ก็เป็นนิทานร่วมสมัย อย่างเช่นบทละครโทรทัศน์ทั่วไป” วรรณกรรมหนังตะลุงและมโนราห์มีการแต่งเป็นเรื่องเป็นราว

^{๒๒}สัมภาษณ์นางเลี่ยน มรกต, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.เสวียด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๕ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๒๓}สัมภาษณ์นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์, (หัวหน้าคณะหนังตะลุง/มโนราห์), รองประธานสภาวัฒนธรรม, ต.เขาวง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

เพื่อสำหรับใช้ในการแสดง ซึ่งมีทั้งในส่วนของวรรณกรรมร้อยกรองและวรรณกรรมร้อยแก้ว^{๒๔} วรรณกรรมร้อยกรองใช้ในการขับบทหรือทำบท ต่างๆ ตามท้องเรื่องนิทาน ซึ่งประพันธ์ขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว ส่วนบทร้อยแก้วใช้สำหรับการพูดเจรจาสนับกับการขับบท^{๒๕}

ในส่วนของวรรณกรรมหนังสือมีการเริ่มเรื่องตั้งแต่การตั้งเมืองมีตัวละครที่เป็นเจ้าเมืองและนางเมือง ทำหน้าที่ปกครองแคว้นแคว้น และดำเนินเรื่องเหมือนกับนิทานทั่วไป มีหมู่บ้าน ซึ่งมีตัวละครที่เป็นสามัญชนทั่วไป ที่เป็นชาวไร่ชาวนา ตัวตลก ซึ่งแต่ละเรื่องมีการประพันธ์ที่แตกต่างกันไป^{๒๖}

๒.๗ นิทานเรื่องสุนัขกับควาย

นิทานเรื่องสุนัขกับควาย ได้เค้าโครงเรื่องจากการสัมภาษณ์นางจิต หมวดทอง ซึ่งเป็นนิทานที่ใช้สอนคุณธรรมจริยธรรม เรื่องบุคคลอยู่ด้วยกันไม่ควรเอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และเรื่องบุคคลไม่ควรโกหกเพื่อเอาดีเข้าตัว เอาความชั่วให้กับผู้อื่น นิทานเรื่องนี้มีการเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นางจิต หมวดทอง กล่าวว่า นิทานเรื่องนี้ ตนเองได้ยินมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๒๗}

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ควายกับสุนัขเป็นเพื่อนรักกันมาก อาศัยอยู่ในครอบครัวหนึ่งที่มีอาชีพทำนา ทั้งควายและสุนัขก็ช่วยกันทำนามาตลอดทุกปี อยู่มาวันหนึ่งในฤดูทำนา เจ้าของนา ไข้ให้ควายและสุนัขออกไปช่วยทำนาแต่ข้าวของนาไม่ได้ไปด้วย ควายกับสุนัขก็ชวนกันออกไปยังทุ่งนา แต่เมื่อไปถึงนา ควายก็เริ่มลงไปเหยียบย่ำในพื้นนาเพื่อที่จะได้หวานข้าวโดยเหยียบให้ดินอ่อน ส่วนสุนัขนั้นเมื่อไปถึงนาก็รู้สึกหิวแสบไปนอนเสียที่ริมป่าข้างนานั้น ส่วนควายก็เหยียบย่ำนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเย็น เมื่อเห็นว่าเสร็จเรียบร้อยแล้วเดินทางกลับบ้าน ส่วนสุนัขตื่นขึ้นมาไม่เห็นควายก็ตกใจมาก คิดว่าควายจะต้องกลับไปบ้านบอกเจ้าของบ้านแล้ว ตนจะต้องถูกลงโทษแน่ๆ จึงคิดหาวิธีแก้ตัวคิดแล้วจึงวิ่งลงไปในพื้นที่ที่ควายเหยียบย่ำบนดินอ่อนนั้น โดยวิ่งวนไปวนมาจนมีรอยของตนทับรอยของควายเสียจนหมดสิ้น แล้วก็ขึ้นจากนาวิ่งกลับไปบ้าน พอไปถึงก็เห็นควายอยู่ที่บ้านแล้ว ซึ่งตนกลัวความผิดคิดว่าควายคงจะบอกเจ้านายหรือเจ้าของนาแล้ว ตนจึงรีบไปหาเจ้าของนาแล้วบอกว่าวันนี้

^{๒๔} สัมภาษณ์นางนันทนา มีทอง, (หัวหน้าคณะมโนราห์นันทนา ดาราศิลป์), ต.เขาพัง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๒๕} สัมภาษณ์นายสนั่น สมกระชาปณ, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี (๑๙ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๒๖} สัมภาษณ์นายวาริน สังข์ปล้อง, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.อิปัน อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี, (๒๒ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๒๗} สัมภาษณ์นางจิต หมวดทอง, ปราชญ์ชาวบ้าน. ต.พุมเรียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๘ กันยายน ๒๕๖๐).

เมื่อไปที่นั่น ควายน้อยอมช่วยเลยแม้แต่นอนพักเสีย ตนต้องทำคนเดียว เจ้าของนาซึ่งเป็นเจ้านายก็โกรธว่าควายน้อยขี้เกียจไม่ช่วยสุนัขทำงานแล้วยังพูดโกหกอีก จึงลงโทษควายให้กินหญ้าไม่ยอมให้ควายกินข้าวอีกต่อไป ดังนั้นควายจึงต้องกินหญ้ามาจนถึงปัจจุบัน ส่วนควายเมื่อเห็นเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปดังนั้นก็รู้สึกเสียใจเป็นอันมาก จึงบอกว่าตั้งแต่นั้นต่อไป จะไม่ทำงานตามลำพังอีก หากเจ้านายไม่เจุนำหน้าหรือเดินตามหลัง หากไม่มีคนไปด้วยควายก็จะไม่ยอมทำงานในนา

๒.๘ นิทานเรื่องหญิงคบชู้

มีนิทานปรัมปราเล่าสืบต่อกันมาว่า มีชายหนุ่มชาวไชยาคนหนึ่ง เป็นหนุ่มเทียวร่อนเร่พนजर เทียวไปกระทั่งถึงหมู่บ้านในตะกั่วป่า และได้ไปคบชู้กับเมียชาวบ้านที่นั่น ชายหนุ่มชาวไชยาได้พาเมียเขาเดินหนีมาถึงบ้านหญ้าปล้อง แล้วเขียนกลอนไว้ที่ป้ายข้างริมทาง ดังมีเนื้อความว่า

“พี่ไม่ดีพี่ไม่พาสุดาเดิน ข้ามแนวเนินเขาศกตกหญ้าปล้อง”^{๒๘}

ฝ่ายข้างฝั่งชาวตะกั่วป่า รู้ว่าเมียตนเองหนีตามชายชู้ จึงได้ออกเดินทางติดตามมาทันที่บ้านหญ้าปล้อง ปรากฏว่าชายชู้หนุ่มชาวไชยา หนีไปเสียก่อน ทั้งหญิงที่คบชู้ไว้ให้กับสามีของเขา สามีชาวตะกั่วป่าเมื่อเห็นบทกลอนที่ชายชู้เขียนไว้ จึงได้เขียนบทกลอนต่อไปว่า

“พี่ไม่ดีพี่ไม่พาดาสุดากลับ ทั้งเขียนยับกับหวายหลังเป็นลายสอง”^{๒๙}

๒.๙ นิทานเรื่องคนโกหก

นิทานเรื่องคนโกหก ได้เค้าโครงเรื่องจากการสัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์ เป็นนิทานที่สอนคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับบุคคลไม่ควรพูดโกหก ถึงแม้ว่าเป็นการโกหกเพื่อหยอกเล่นก็เป็นการเล่นที่ไม่สมควร ซึ่งถือว่าผิดหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา จากนิทานเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าการโกหกทำให้ถึงแก่ความตายได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้^{๓๐}

มีชายหนุ่มสองคนที่ชอบการโกหกมาก และวันหนึ่งเขาทั้งสองได้ตกลงกันว่า หากใครที่โกหกได้เก่งผู้นั้นเป็นคนที่ชนะ นายดำได้ทีจึงบอกนายแดงว่า เอ็งคอยดูนะเดี๋ยวข้าจะไปเอาสตาลค์ที่พญานาค ก่อนที่นายดำจะกระโดดลงน้ำ นายดำได้อมเหรียญห้าเอาไว้ในปากแล้วกระโดดลงไปจนจมอยู่ได้นานแล้วขึ้นมาบอกว่า ข้าได้พบกับพญานาคจึงทักทายอยู่กับท่านได้ขอสตาลค์ท่านมา ๕ บาท

^{๒๘} พระเทพรัตนกวี (ก. ฐมมวร), **นิราศพนม**, ฉบับพิมพ์ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพคุณแม่ละอาย จันทร์แสงกุล, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๖๕.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน.

^{๓๐} สัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.กะเปา อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

พร้อมกับชูเหรียญ ๕ ให้ดูหลังจากนั้น นายแดงก็กระโดดลงไปโดยไม่ทันได้ระวังตัวทำให้หัวไปโดนกับขอนไม้ที่อยู่ในน้ำและได้ขึ้นมาก่อนายดำว่า ข้าไปเจอพญานาคมาและได้เกิดการต่อสู้ จนทำให้ข้าโดนพญานาคฟันไฟใส่เลยเกิดการบาดเจ็บ และพญานาคได้ขอโทษข้า พร้อมกับบอกว่าให้ข้ามาเอาเงินจากเจ้าเพื่อชื้อยาทำแผล รอเดี๋ยวจะเดี๋ยวข้าไปเอาสตาบที่พญานาคเพิ่มอีก และกระโดดลงไปใต้น้ำอย่างแรง ขณะนั้นเองนายแดงได้เกิดตะคริวจับขึ้นมา จึงขอความช่วยเหลือจากนายดำ นายดำได้เพียงแต่คิดว่านายแดงโกหกจึงไม่กระโดดลงไปช่วย เพราะคิดว่าถ้ากระโดดลงไปช่วยนายดำก็จะเป็นคนชนะ ผลสุดท้ายเขาก็จมน้ำตาย

๒.๑๐ นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน

นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน ได้เค้าโครงจากการสัมภาษณ์นางเลี่ยน มรกต แสดงให้เห็นถึงควมมีสัจจะของนายพราน ที่ได้ฆ่าช้างลูกอ่อน และได้เกิดควมสำนึกผิด กลับตัวกลับใจเป็นคนดี ตั้งอยู่ในศีลธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้^{๓๑}

มีพรานล่าเนื้อคนหนึ่งไปตั้งขนาทำไร่ปลูกผักและล่าสัตว์ป่าเป็นอาชีพ วันหนึ่งมีช้างลูกอ่อนเข้ามาหากินและเหยียบย่ำพืชผักของนายพรานจนเสียหาย พรานโกรธมากจึงใช้ปืนยิงช้างลูกอ่อนล้มลงร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด พรานกระหน่ำยิงจนแม่ช้างสิ้นใจตาย เหลือแต่ลูกช้างเฝ้าวนเวียนอยู่ใกล้ศพแม่ไม่ไปไหน เนื่องจากลูกช้างยังเล็ดหากินเองยังไม่ได้ โดยไม่รู้ว่แม่ตายไปแล้วถึงแม้ว่าพรานจะพยายามกีดกันก็ตาม มันก็ยังดิ้นรนดื่มนมแม่อย่างน่าเวทนา จนศพแม่ช้างขึ้นอืด ในที่สุดลูกช้างก็ล้มลงตายตามแม่ช้างไป ฝ่ายพรานเฝ้าดูเหตุการณ์รู้สึกเสียใจกับการกระทำ ถึงกับกินไม่ได้นอนไม่หลับ พร้อมกับสัญญาว่าจะไม่ทำลายชีวิตสัตว์อีก แกจึงปรึกษากับภรรยาเพื่อลบล้างความผิดครั้งนี้ จึงได้ถากถางพื้นที่บริเวณนั้นสร้างเป็นที่พักสงฆ์ขึ้นหลังหนึ่ง นิมนต์พระสงฆ์เข้ามาอยู่จำพรรษา พร้อมทั้งใช้เป็นที่พักบพิธิกรรมทางศาสนา

๒.๑๑ นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขาวนา

นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขาวนา ได้เค้าโครงเรื่องจากการสัมภาษณ์นางสุนตรา นัยสวี่ แสดงถึงควมกตัญญูกตเวทิตของนางนกแขกเต้า ผู้เลี้ยงบิดามารดา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้^{๓๒}

ฝูงนกแขกเต้าเมื่อกินข้าวสาละอิมแล้ว ต่างก็บินกลับรังด้วยปากเปล่าๆ ทั้งนั้น ส่วนพญานกแขกเต้าที่เป็นหัวหน้า เมื่อกินอิมแล้วยังต้องคาบข้าวสาละอิม ๓ รวงกลับไปด้วย ขาวนาเห็นก็แปลกใจ

^{๓๑}สัมภาษณ์นางเลี่ยน มรกต, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.เสวียด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๕ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๓๒}สัมภาษณ์นางสุนตรา นัยสวี่, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ท่าเรือ อ.บ้านนาเดิม จ.สุราษฎร์ธานี (๑๘ กันยายน ๒๕๖๐).

จึงพยายามดักจับพญานกแขกเต้าให้ได้ ด้วยการวางบ่วงดักไว้ วันหนึ่งพญานกถูกจับได้ ชาวนาจึงถามพญานกว่า นกเอ๋ยท้องของท่านคงจะใหญ่กว่าท้องของนกอื่น เพราะเมื่อท่านกินอิ่มแล้ว ยังต้องคาบรวงข้าวกลับไปอีกวันละ ๓ รวง เป็นเพราะท่านมียุ่งฉางหรือเป็นเพราะเรามีเวรกรรมต่อกันมาก่อน พญานกตอบว่า ข้าพเจ้าไม่ได้มียุ่งฉางและเราก็ไม่มีเวรต่อกัน แต่ที่คาบไป ๓ รวงนั้น รวงหนึ่งเอาไปใช้หนี้เก่า รวงหนึ่งเอาไปให้เขา และอีกรวงหนึ่งเอาไปฝังไว้ ชาวนาได้ฟังก็เกิดความสงสัย จึงถามว่า ท่านเอารวงข้าวไปใช้หนี้ใคร เอาไปให้ใคร และเอาไปฝังไว้ที่ไหน พญานกแขกเต้าจึงตอบว่า รวงหนึ่งเอาไปใช้หนี้เก่า คือ เอาไปเลี้ยงดูพ่อแม่เพราะท่านแก่แล้ว และเป็นผู้มีพระคุณเป็นอย่างมาก ทั้งให้กำเนิดและเลี้ยงดูข้าพเจ้าจนเติบโตใหญ่ นับว่าข้าพเจ้าเป็นหนี้ท่าน จึงสมควรเอาไปใช้หนี้

๒.๑๒ บทกลอนเรื่องการทำบุญผิดทาง

บทกลอนเรื่องการทำบุญผิดทาง มีปรากฏอยู่ในนิราศพนม เนื้อความตอนนี้กล่าวถึงการทำบุญที่เจือด้วยบาป ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ผิดจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แสดงถึงเจตนารมณ์ที่เคร่งครัดต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของผู้ประพันธ์

พระสมุห์ห้อง สุเมโธ กล่าวว่า แนวคิดเรื่องนี้ได้รับการยอมรับจากหลายหมู่บ้าน ในท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี คือ การทำบุญล้วนๆ ไม่นำเอาเรื่องบาปต่างๆ เข้ามาร่วมในงานการบำเพ็ญบุญกุศล^{๓๓} จากบทกลอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การทำบุญเอาบาปขนาบข้าง	เป็นตัวอย่างชั่วร้ายหลายสถาน
แบบฝึกหัดจัดสรรอันธพาล	แก่ลูกหลานสืบเชื้อยืดยาวไป
ทำลายหลักศาสนาเสียสาระ	นานเข้าจะลงเลวถึงเหลวไหล
ศาสนาสากลของคนไทย	คืออะไรใครรู้ดูชอบกล
ชาวต่างชาติศาสนาเขามารู้	ความเป็นอยู่ปัจจุบันอันสับสน
งานศาสนาฆ่าวัวควายไว้เลี้ยงคน	การกุศลเล่นพนันกันในงาน
อาจดูหมิ่นศาสนาว่าเหลวไหล	เสียเกียรติไทยไปสิ้นทุกถิ่นฐาน
ผู้รักศาสนชาติเราอย่าเขลาพาล	ควรงดการผิดทางอย่างกล่าวมา ^{๓๔}

^{๓๓} สัมภาษณ์พระสมุห์ห้อง สุเมโธ, เจ้าอาวาสวัดบ่อมะปริง, ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี (๑๙ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๓๔} พระเทพรัตนกวี (ก. ธรรมวร), **นิราศพนม**, ฉบับพิมพ์ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพคุณแม่ละอาย จันทร์แสงกุล, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๘๘.

๒.๑๓ บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา

บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา มีปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องนิราศพนม นายสนั่น สมกระชาปณ์ กล่าวว่า เป็นบทกลอนที่สอนใจไม่ให้สนใจคำคนนินทา คนเราจะดีหรือจะชั่วไม่ได้ขึ้นอยู่กับคำพูดของผู้อื่น แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและการกระทำของตัวเอง ดังนั้นจึงไม่ควรสนใจคำคนนินทาว່ร้าย^{๓๕} จากบทกลอนดังกล่าว มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

มนุษย์เราเหล่าล้วนควรได้คิด	ด้วยน้ำจิตมีหลักได้รักษา
ซึ่งกองบุญคุณธรรมเป็นสัมมา	ใครนินทาว່ร้ายให้ตรวจำตัว
ถ้าเราผิดคิดเขลาอย่างเขาว່	เร่งตั้งหน้าทำตนให้พ้นชั่ว
สร้างคุณงามความดีไม่มีมัว	เพื่อแก้ตัวให้พ้นคนนินทา
ถ้าความดีมีอยู่เรารู้ได้	ก็เร่งให้ปากเพียรเวียนอุตสาห์
เพิ่มความดีให้ทวีมีราคา	ใครนินทาว่งเฉยให้เลยไป ^{๓๖}

๒.๑๔ บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ

บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ มีปรากฏในหนังสือกวีธรรม พระครูปราการธิรคุณ กล่าวว่า เป็นหนังสือที่รวบรวมบทกลอนของพระครูพจนกวี (พ. โกวิท) อดีตเจ้าอาวาสวัดปราการ ตำบลท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี^{๓๗} มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อุปริมทิศเบื้องบนคนควรจะ	เอาธุระบำรุงผดุงฐาน
เป็นสมณะพรหมณาพุดาจารย์	สูงในด้านวุฒิธรรมกรรมกรณีย์
กุลบุตรบำรุงท่านสถานห้ำ	เจตนางดงามตามวิถี
เคารพทิศกิจกรรมกระทำพลี	ในหน้าที่ธุระห้าประการ
หนึ่งประกอบกายกรรมบำเพ็ญกิจ	ที่สุจริตจิตฉลาดองอาจหาญ
ประกอบด้วยเมตตาเลือกหางาน	ที่ตัวท่านตัวตนรอดพ้นภัย
ผลประโยชน์ของเราถึงเขาด้วย	เอื้ออำนวยให้บ้างบางสมัย
ไม่ตัดสิทธิ์ลิตรอนันท์ทอนใคร	จนกำไรวินาศหรือขาดทุน
สองประกอบวาจกรรมถ้อยคำพูด	ไม่อมคูพ่นคายไพรีสกุล
ประกอบด้วยเมตตาจิตการุณย์	ให้เกิดคุณแก่คนสนใจฟัง

^{๓๕} สัมภาษณ์นายสนั่น สมกระชาปณ์, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี (๑๙ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๓๖} พระเทพรัตนกวี (ก. ธรรมวร), นิราศพนม, หน้า ๖๕.

^{๓๗} สัมภาษณ์พระครูปราการธิรคุณ, เจ้าอาวาสวัดปราการ, ต.ท่าขนอน อ.ศรีรัตนนิคม จ.สุราษฎร์ธานี (๒๐ กันยายน ๒๕๖๐).

กล่าวแนะนำกรรมดีห้ามที่ชั่ว	เขาเมาเมัวประมาทพลาดแผนผัง
หลงทำบาปหยาบช้าที่น่าชัง	เพียรพูดสั่งสอนให้รู้ร้ายดี
สามประกอบมโนกรรมสำหรับจิต	จะพินิจไตร่ตรองในวิถี
ประกอบด้วยเมตตาแลปราณี	กับภัยรุ่มงุ่นด้วยอภัย
เว้นจ้องเวรเช่นฆ่าพยาบาท	แผ่อ่านาจนเมตตาอัชฌาสัย
ให้เขาสุขสำราญไม่ผลาญใคร	หฤทัยกรุณาทั่วสามัญ
สี่ไม่ปิดประตูอยู่เคหะ	คราวสมณะพราหมณ์มาพามิงขวัญ
ท่านมาเรือนเหมือนเอาธรรมมากำนัล	สมกับชั้นความรู้ของผู้มา
กิจเกี่ยวกับรับรองเจ้าของถิ่น	ไม่หมดสิ้นอารยินดีหา
สิ่งของจะปฏิบัติสมฐานา	ระวังอย่ากระทำให้รำคาญ
ห้าด้วยให้อามิสติดมือบ้าง	จัดที่ทางน้ำท่าแลอาหาร
ควรแจกจ่ายให้ของเขาดังการ	เจ้าของบ้านต้องกระทำด้วยจำเป็น
ขัดเตียงตั่งนั่งนอนมุ้งหมอนเสื่อ	จะยังเหลือแต่ฟากยามยากเชิญ
มีพริกเกลือเจือข้าวมือเข้าเย็น	สุดล้ำเค็ญแค้นคับก็รับรอง ^{๓๔}

๒.๑๕ บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วตัวว่ามีน้อย

บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วตัวว่ามีน้อย มีปรากฏอยู่ในหนังสือกวีธรรม ประพันธ์โดยพระครูพจนกวี (ฟ. โกวิท) นายสุจินต์ สิริสุทธิ กล่าวว่า คนเราไม่ควรประมาทความดีเพียงเล็กน้อย และไม่ควรประมาทว่าความชั่วแม้เพียงเล็กน้อย การสะสมความดีแม้ครั้งละเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำให้เราเป็นคนดีได้ ในทางกลับกันหากถ้าเราทำความชั่วแม้ครั้งละเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำให้เราเป็นคนชั่วได้เช่นกัน^{๓๔} มีรายละเอียดของบทกลอนดังต่อไปนี้

แม้ทำชั่วทำดีทีละน้อย	หากทำบ่อยเนื่องนิตย็ใจคิดถึง
ถ้ามากเข้าเข้าค้ำนังค้ำนัง	บัณฑิตจึงห้ามทำกรรมกาลี
ใครเหิมจิตคิดต่ำก่อปรกรรมชั่ว	มักหมองมัวอัปยศหมดราศี
อกุศลผลกรรมตามย่ำยี	ทั้งราตรีทิวาไศกาตุร.....
เพียรสั่งสมบารมีความดีเกิด	ทุกชาติเกิดอุตุสำหรับตั้งหน้าหมุน
เลือกกิจกรรมบำเพ็ญที่เป็นคุณ	ไม่ขาดทุนกลับซ้ำเกิดกำไร

^{๓๔}ฟ.โกวิท (พระครูพจนกวี ฟัง โกวิท), *กวีธรรม*, ระเบียบสารต้นฉบับอัดสำเนาจากพระครูปรากฏ ธิคุณ (วิเชียร ฐานสุโท) เจ้าอาวาสวัดปรากฏ ต.ท่าขนอน อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี, หน้า ๙.

^{๓๕}สัมภาษณ์นายสุจินต์ สิริสุทธิ, นักวิชาการทั่วไป, ต.เวียงสระ อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี (๒๑ กันยายน ๒๕๖๐).

การทำบุญกุศลให้ผลสุข
ไม่เลือกเพศศาสนาภาษาใด

ตลอดทุกสถานกาลสมัย
ทำบุญไว้ได้สุขทุกคนเอย^{๔๐}

๒.๑๖ บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด มีปรากฏอยู่ในหนังสือที่ระลึกงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดอินทราวาส ต.กะเปา อ.ศีร์ษะฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี เป็นผลงานการประพันธ์ของพระครูพจนกวี (พ. โกวิท)^{๔๑} มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

บุพเพกตะบุญุตานำมาเกิด
บุญนิธิพิทักษ์ช่วยชักจูง
อวยวะบริบูรณ์ไม่สูญขาด
ถึงไฉนชาติชาติทรัพย์ตกอับจน

ในกำเนิดของสัตว์มันัสสูง
ให้เข้าฝูงสัตว์คณาเรียกว่าคน
พบพุทธศาสนาดีเด่นเป็นกุศล
แต่เป็นคนทุกส่วนที่ควรเป็น^{๔๒}

๒.๑๗ บทกลอนเรื่องทำความดี

บทกลอนเรื่องทำความดี มีปรากฏอยู่ในหนังสืออนุสรณ์แห่งความดี งานฉาปนกิจศพคุณพ่อพิน รัตนชัย นายวาริน สังข์ปล้อง กล่าวว่า การทำความดี ถึงแม้ไม่มีคนรู้คนเห็น ก็ยังทำให้เราเป็นคนดีได้^{๔๓} ดังนั้นบุคคลพึงทำความดีทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ไม่ใช่ทำดีเฉพาะต่อหน้าบุคคลอื่น แล้วกลับทำชั่วเมื่อลับหลังคนอื่น^{๔๔} เนื้อหาจากบทกลอนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การทำความดี ไม่มี ใครรู้เห็น
ดุจเพชรแท้ แม้จม ดินตมทราย

ความดีเป็น ความดี ไม่หนีหาย
ไม่กลับกลายเป็นอื่น แม้หม่นปี^{๔๕}

^{๔๐}พ.โกวิท (พระครูพจนกวี พึง โกวิท), กวีธรรม, หน้า ๒๐.

^{๔๑}สัมภาษณ์พระครูปรการเถรคุณ, เจ้าอาวาสวัดปรการ, ต.ท่าขนอน อ.ศีร์ษะฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี (๒๐ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๔๒}พ. โกวิท (พระครูพจนกวี พึง โกวิท), หนังสือที่ระลึกงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดอินทราวาส ต.กะเปา อ.ศีร์ษะฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ๕-๘ มีนาคม ๒๕๓๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔๙.

^{๔๓}สัมภาษณ์นายวาริน สังข์ปล้อง, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.อปีน อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี, (๒๒ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๔๔}สัมภาษณ์พระสมุห์ทอง สุเมธ, เจ้าอาวาสวัดบ่อมะปริง, ต.ท่าฉาง อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี (๑๙ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๔๕}หนังสืออนุสรณ์แห่งความดี งานฉาปนกิจศพคุณพ่อพิน รัตนชัย, (บริษัท สุวรรณอักษร จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๓๒.

บทที่ ๓

หลักธรรมเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๓.๑ ความหมายของบุญ-บาป

บุญ นัยหนึ่งแปลว่า เป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นเครื่องชำระล้างทำให้จิตใจสะอาด ในเวลาที่สิ่งซึ่งเป็นบุญเกิดขึ้นในจิตใจ เช่น มีเมตตาเกิดขึ้น ก็ชำระจิตให้บริสุทธิ์ ศรัทธาเกิดขึ้นจิตใจก็ผ่องใส ทำให้หายเศร้าหมอง ความหมายต่อไปพวกนักวิเคราะห์ศัพท์ แปลบุญว่า นำมาซึ่งการบูชา หรือทำให้เป็นผู้ควรบูชา คือใครก็ตามสั่งสมบุญไว้ สั่งสมความดี เช่น สั่งสมศรัทธา เมตตา กรุณา มุจिता ผู้นั้นก็มีแต่คุณธรรมมากมาย ซึ่งทำให้เป็นผู้ควรบูชา ฉะนั้นความหมายหนึ่งของบุญก็คือ ทำให้เป็นคนน่าบูชา และอีกความหมายหนึ่งคือ ทำให้เกิดผลที่น่าชื่นชม ฉะนั้น คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข เมื่อบุญเกิดขึ้นในจิตใจแล้ว จิตใจก็สบาย มีความอímเอิบผ่องใส บุญก็เป็นชื่อของความสุข นี้เป็นแง่ต่างๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับเรื่องบุญ

ส่วนบาปนั้นตรงกันข้าม บาปนั้นโดยตัวอักษรหรือโดยพยัญชนะ แปลว่า สภาวะที่ทำให้ถึงทุกข์ หรือทำให้ไปในที่ชั่ว หมายถึงสิ่งที่ทำให้จิตตกต่ำ พอบาปเกิดขึ้น ความคิดไม่ดีเกิดขึ้น โทสะ โลภะ เกิดขึ้น จิตก็ตกต่ำลงไป และนำไปสู่ทุกข์ด้วย และท่านให้ความหมายโดยพยัญชนะอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นสิ่งที่คนดีพากันรักษาตนให้ปราศจากไป หมายความว่า คนดีทั้งหลายจะรักษาตนเองให้พ้นไปจากสิ่งเหล่านี้ จึงเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นบาป เป็นสิ่งที่คนดีละทิ้ง พยายามหลีกเลี่ยงหนี ไม่อยากเกี่ยวข้องกับ นี่ก็เป็นความหมายประกอบ ซึ่งอาจจะเอาไปใช้อธิบายเป็นกรณีได้ ไม่ใช่ตัวหลักแม้ๆ เอามาพูดไว้ด้วยในแง่ต่างๆ ที่เราจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกรรม^๑

ปิ่น มุทุกันต์ กล่าวถึง ความหมายของบุญ โดยเน้นด้านจิตใจว่า “บุญ” คือ ความสะอาดแห่งจิตใจ “บาป” คือ ความสกปรกแห่งจิตใจ และบุญ คือ การพัฒนาขึ้นแห่งคุณภาพของจิต บาปคือ ความสูญเสียคุณภาพอันดีของจิตด้วยอำนาจกิเลส^๒ การที่จะทำให้สะอาดบริสุทธิ์นั้น จะต้องอาศัยบุญ เป็นเครื่องชำระล้าง โดยใช้บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่งสรุปได้เป็นบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ ศีลมัยบุญกิริยาวัตถุ ภวนามัยบุญกิริยาวัตถุ ๓ วิธีดังกล่าวนี้จะชำระล้างอกุศลมูลหรือรากเหง้า

^๑พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), *กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖๔-๖๕.

^๒ปิ่น มุทุกันต์, *คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาค ๓*, (กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๒), หน้า ๑๔.

ของกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความชั่วร้ายหรือบาป โดยทานจะชำระโลภะ ศีลจะชำระล้างโทสะ และภาวนาจะชำระโมหะ^๓

สรุปความหมายของบุญคือ เครื่องชำระจิตใจให้เกิดความบริสุทธิ์ เครื่องชำระสันดาน ความดี กรรมดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ กุศลกรรม ความสุข กุศลธรรม ส่วนบาป หมายถึง ความชั่ว ความชั่วร้าย กรรมชั่ว กรรมลามก อกุศลกรรมที่ส่งผลถึงความเดือดร้อน สภาพที่ทำให้ถึงคดีอันชั่ว สิ่งที่ทำให้จิตให้ตกสู่ที่ชั่ว คือ ทำให้เลวลง ให้เสื่อมลง

๓.๒ แนวคิดเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

บุญ-บาปตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลแต่ละคน และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ในแง่ของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะบุญ-บาปเป็นหลักจริยธรรมประการหนึ่ง ซึ่งทำให้คนเรามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เบียดเบียนกันหรือรังแกกัน การที่จะรู้ว่าอะไรคือบุญ-บาปนั้น ต้องพิจารณาถึงสภาพของจิตหรือรู้จักจิตเสียก่อน เพราะว่าบุญบาปเป็นลักษณะของจิต หรือคุณภาพของจิต ไม่ใช่วัตถุหรือสิ่งของที่แยกออกจากกัน แล้วนำไปดูได้ กล่าวคือ ของบางอย่างถ้าไม่ใช่ชิ้นเดียวกันก็สามารถแยกออกจากกันได้ และแยกจากกันแล้วก็ไม่ทำให้สิ่งหนึ่งต้องสูญหายไป เช่น คนกับเสื้อ แยกกันแล้ว คนก็ยังเป็นคนอยู่ เสื้อก็ยังเป็นเสื้ออยู่ แต่ในกรณีเสื้อกับ “ความสะอาด” หรือ “ความสกปรก” ของเสื้อ มนุษย์ไม่สามารถแยกออกกันได้ เพราะความสะอาดและความสกปรกของเสื้อตัวใด ก็เป็นอาการของเสื้อตัวนั้น ที่ว่าแยกไม่ได้ก็หมายความว่า ถ้าแยกแล้ว อีกอย่างหนึ่งจะหายไป เช่น เสื้อใหม่หรือเสื้อที่เพิ่งเริ่มใส่มันมีความสะอาดอยู่เต็มที่ ต่อเมื่อใช้นานๆ เข้า ความสะอาดหายไป กลายเป็นเสื้อสกปรก ปัญหาก็คือ “ความสะอาดที่หายไปนั้น เวลานี้ไปอยู่ที่ไหน” ไม่สามารถตอบได้ เพราะไม่รู้ไม่เห็นตัวความสะอาดนั้น ซึ่งถ้าแยกออกจากเสื้อแล้วมันหายไปเลย ความสะอาดก็เช่นกันแยกกันไม่ได้ เพราะเป็นอาการที่แสดงออกจากสิ่งนั้นๆ

“ความสะอาดของเสื้อ อยู่กับเสื้อ”

“ความคมของมีด อยู่กับมีด”

“ความงามของดอกไม้ อยู่กับดอกไม้”

ดังนั้น ถ้าเราจะดูความสะอาดของเสื้อต้องดูเสื้อด้วย จะแยกเอาแต่ความสะอาดมาดู โดยที่เสื้อไม่ต้องเอามาทำไม่ได้ ในเรื่องของมีดและความงามของดอกไม้ก็เหมือนกันจะต้องมองรวมๆ กัน ที่กล่าวมานี้เป็นข้างฝ่ายดี ส่วนข้างฝ่ายเสีย เช่น คนขี้เหร่หรือไม่สวย เราจะแยกคนไว้ต่างหาก ความไม่

^๓กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑๕-๒๑๘.

สวยไว้ต่างหากทำไม่ได้ เมื่อเห็นความซี้เหร่หรือไม่สวย ก็ต้องเห็นตัวคนด้วย บุญบาปกับจิตก็เหมือนกัน ทั้งบุญและบาปเป็นคุณสมบัติของจิต อยากจะรู้จักบุญ-บาป จึงต้องรู้จักจิตด้วย^๕

หลักคำสอนพระพุทธศาสนามุ่งสอนให้คนกระทำความดี (บุญ) เว้นการกระทำความชั่ว (บาป) และทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว ผู้ใดประกอบกรรมดี กรรมดีย่อมตอบสนอง และผู้ใดประกอบกรรมชั่ว กรรมชั่วก็ตอบสนองเช่นกัน ผู้ใดกระทำความดีได้ไวย่อมเกิดผลแห่งการกระทำนั้นๆ^๕

เท่าที่ได้บรรยายมานี้ เมื่อว่าโดยสรุปก็มีความสำคัญที่จะต้องมองอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. กรรมเป็นเรื่องของความเป็นเหตุผล เป็นเรื่องของกฎเกณฑ์แห่งเหตุปัจจัย ถ้าจะอธิบายลงลึกก็ต้องโยงเข้าไปในเรื่องไตรวัฏ คือ กิเลส กรรม และวิบากเข้าสู่หลักปฏิจจสมุปบาทนี้ที่แน่นอน

๒. จะต้องรู้ว่าเรื่องกรรมนี้เป็นนิยามอย่างหนึ่ง หรือกฎหนึ่งในบรรดานิยาม ๕ เท่านั้น อย่าเหมาทุกอย่างเข้าเป็นกรรมหมด ต้องแยกแยะเหตุปัจจัยให้ถูกต้อง

๓. ต้องแยกกรรมออกจากลัทธิผิดสามอย่างให้ได้ด้วย คือ ลัทธิบุพเพทวารท ลัทธิอิศวรนิรมิตวาท และลัทธิอเหตุกวาท

๔. ให้เข้าใจความหมายของกุศล อกุศลมาช่วย^๖

พระพุทธเจ้าตรัสแสดงเกี่ยวกับความสุขของคฤหัสถ์ ประการหนึ่ง คือ โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงแนวทางการเสริมสร้างความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ นั่นคือ การนำเอาทรัพย์ของตนไปใช้จ่ายในการบำเพ็ญบุญกุศล ดังมีพุทธดำรัสใน “อานนตสูตร” ความว่า “กุลบุตรในโลกนี้ใช้สอยโภคทรัพย์และทำบุญด้วยโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เขาได้รับสุขสมนัสว่า เราใช้สอยโภคทรัพย์และทำบุญด้วยโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม นี้เรียกว่า โภคสุข”^๗

^๕พ.อ.ปิ่น มุกขนันต์, คำบรรยายพุทธศาสตร์ฉบับถ้อย ๒๕ พุทธศตวรรษ ภาค ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๒๗), หน้า ๕.

^๖ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, วรรณกรรมศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘), หน้า ๒๑๒.

^๗พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖๔-๖๕.

^๘อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๑๐๖.

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ากลัวบุญเลย คำว่า บุญ นี้ เป็นชื่อของความสุข เราย่อมรู้
ชัดว่าบุญที่เราทำแล้วตลอดกาลนาน มีผลที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ”^๘

“หากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อยๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสม
บุญนำสุขมาให้”^๙

“นรชนผู้ปฏิบัติชอบในมารดาบิดา ตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือสาวกของตถาคตนั้น
ย่อมประสพบุญเป็นอันมาก”^{๑๐}

“การบูชาญาติที่ตายไปเป็นเปรต ท่านทำอย่างยิ่งใหญ่แล้ว กำลังกายของภิกษุ ท่านก็เพิ่ม
ให้แล้ว เป็นอันว่าท่านสั่งสมบุญไว้มิใช่น้อยเลย”^{๑๑}

“ผู้ทำบุญไว้ ย่อมบันเทิงใจในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังบันเทิงใจในโลกหน้า ชื่อว่าบันเทิงใจใน
โลกทั้งสอง เขาย่อมบันเทิงรื่นเริงใจเพราะเห็นกรรมที่บริสุทธิ์ของตน”^{๑๒}

“บัณฑิตพึงศึกษาบุญที่ดีเลิศ มีความสุขเป็นกำไรเท่านั้น คือพึงบำเพ็ญทาน ประพฤติธรรม
สมาธิ และเจริญเมตตาจิต บัณฑิตครั้งบำเพ็ญธรรม ๓ ประการ อันเป็นเหตุเกิดความสุขเหล่านี้
แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ซึ่งไม่มีการเบียดเบียนกัน”^{๑๓}

“บุคคลควรริบแรงทำบุญ ควรห้ามจิตจากบาป เพราะเมื่อทำบุญเข้าไปใจจะยินดีในบาป”^{๑๔}

“ตราบใดที่บาปยังไม่ให้ผล ตราบนั้น คนชั่วจะเห็นบาปว่าดี แต่เมื่อใด บาปให้ผล เมื่อนั้น
คนชั่วจะเห็นบาปว่าชั่วแท้”^{๑๕} “ตราบใดที่กรรมดียังไม่ให้ผล ตราบนั้น คนดีจะเห็นกรรมดีว่าชั่ว แต่
เมื่อใด กรรมดีให้ผล เมื่อนั้นคนดีจะเห็นกรรมดีว่าดีแท้”^{๑๖}

“บัณฑิตทั้งหลายสรรเสริญความไม่ประมาทในการทำบุญ บัณฑิตผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อม
ยึดประโยชน์ทั้งสองไว้ได้ คือประโยชน์ในภพนี้ และประโยชน์ในภพหน้า”^{๑๗}

“แม่น้ำหลายสายคับคั่งไปด้วยหมู่ปลา บ่าไปยังมหาสมุทรอันเป็นที่ซึ่งน้ำขนาดใหญ่
ประมาณไม่ได้ มีสิ่งที่น่ากลัวมาก เป็นแหล่งรัดนะชั้นเยี่ยม ฉันทใด สายธารแห่งบุญ ย่อมหลั่งไหล

^๘ วจ.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๖๒/๑๒๐.

^๙ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๘/๖๘.

^{๑๐} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔/๗.

^{๑๑} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๑๒/๑๗.

^{๑๒} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๒๙.

^{๑๓} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๓๖๗.

^{๑๔} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๖๖/๖๗.

^{๑๕} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๙/๖๘.

^{๑๖} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๒๐/๖๘.

^{๑๗} วจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๓/๖๙.

ไปสู่ชนรชน ผู้เป็นบัณฑิต ผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ที่นอน ที่นั่ง และเครื่องปูลาด เปรียบเหมือนแม่น้ำคือห้วงน้ำ ไหลไปยังมหาสมุทร ฉะนั้น”^{๑๘}

พระพุทธเจ้าตรัสแสดงเกี่ยวกับเรื่องบุญ ดังมีพุทธดำรัสว่า “ชนเหล่าใดปลูกสวนอันน่ารื่นรมย์ ปลูกป่า สร้างสะพาน ขุดสระน้ำ บ่อน้ำ และให้ที่พักอาศัย บุญย่อมเจริญแก่ชนเหล่านั้น ทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดกาลทุกเมื่อ”^{๑๙} จากแนวคิดดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่าตามแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา “บุญ” ย่อมเกิดมีเจริญขึ้นแก่บุคคลผู้บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่างๆ อยู่เป็นนิจ ดังที่ชาวพุทธไทยนิยมกระทำกันตามความเชื่อนี้ ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งในส่วนของการสละทรัพย์สมบัติเพื่อเป็นงบประมาณ และการสละกำลังกายเพื่อเป็นแรงงานในการปลูกสร้างสิ่งเหล่านั้น

“การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”^{๒๐}

“พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “อานนท์ เพราะเหตุนี้ เหตุ ต้นเหตุ และปัจจัยแห่งบาปอกุศลธรรมเป็นอเนกที่เกิดขึ้นจากการถือท่อนไม้ การถือคัสตรา การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การพูดขึ้นเสียว่า มึง มึง การพูดส่อเสียด และการพูดเท็จ”^{๒๑}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรม สรุปไว้ว่า พระพุทธศาสนาไม่ใช่อุจเฉททิฏฐิ (ลัทธิที่ถือว่ามียัตตาที่เที่ยงแท้ถาวร) เพราะการสอนว่าไม่มียัตตาเที่ยงแท้คงที่ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจัง^{๒๒} ความเชื่อเรื่องบุญ- บาป จึงมีความสัมพันธ์กับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องกรรม พรสวรรค์ เพชรแดง กล่าวว่า ชาวพุทธมีความเชื่อในเรื่องกรรม คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือหวานพืชรุ่นไร้ได้ผลเช่นนั้น^{๒๓}

เสฐียร พันธงชัย กล่าวถึงความเชื่อเรื่องบุญ-บาป สรุปได้ว่าเป็นความเชื่อพื้นฐานอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของศาสนา ตั้งแต่ศาสนาในสมัยโบราณจนถึงศาสนาในสมัยปัจจุบัน^{๒๔} ดังเห็นได้ว่า

^{๑๘} วจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๕/๗๔-๗๕.

^{๑๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๗/๖๑.

^{๒๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^{๒๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๐๔/๖๒.

^{๒๒} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **กรรมและการเกิดใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๔๖-๔๗.

^{๒๓} พรสวรรค์ เพชรแดง, “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓๐.

^{๒๔} เสฐียร พันธงชัย, **ศาสนาโบราณ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๗.

มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ปรากฏอยู่ในคำสอนทุกศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ศาสนิกชนเป็นคนดี และมีศีลธรรมจริยธรรมอันจะนำมาซึ่งความสุข และความมั่นคงนั่นเอง^{๒๕}

วรรณกรรมเรื่อง “ไตรภูมิพระร่วง” กล่าวถึงกรรมชั่วที่เป็นเหตุให้ไปเกิดในภูมินั้นว่า ผู้ใดเกิดมาแลบมีรู้จักบุญ-บาป แลบรู้จักพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ แลบมิได้ให้ทาน ตระหนี่ทรพย์ แลเมื่อท่านจะอวยทานใส่หมักห้ามปรามท่านอันหนึ่งมันบรูจักรักพี่รักน้องมักทำชู้ด้วยเมียท่าน กล่าวความสละประมาทท่าน อันท่านเจ้าสินบมิให้แก้ตน มักทำชู้ด้วยเมียท่าน กล่าวความสละประมาทท่าน แลความหยาบซำกล้ำแข็ง ให้ท่านบากเนื้อผิดใจ ให้ท่านได้รับความเจ็บอาย แลกล่าวความมุสาวาททะเลแหละรุ่มร่ามอันบมิเป็นประโยชน์เป็นติรัจฉานกถา แลมักกินเหล้าเมามาย แลบมียาผู้เฒ่าผู้แก่ สมณพราหมณ์จารย์ อันว่าผู้กระทำร้ายฉันนี้ ใส่ครั้นว่าตายไปเกิดในนรกอันใหญ่ ๘ อัน นั้นแล อันว่าความอันว่าเขาเจ็บปวด ทนทุกข์เวทนาแห่งเขานั้น จักบมิได้เลย^{๒๖} จากเนื้อความข้างต้นที่กล่าวมานั้น เห็นได้ว่าคำสอนเรื่องกรรม (การกระทำ) มีความสัมพันธ์กับคำสอนเรื่องบุญ-บาป ซึ่งเป็นผลที่เกิดมาจากกรรม คือ การกระทำทางกาย วาจา และใจของบุคคล

กอบกุล ภูธรารณ และคนอื่นๆ กล่าวถึงแนวความคิดเห็นด้านความเชื่อเรื่องบุญ-บาป สรุปได้ว่า ศาสนาและความเชื่อต่างๆ มักมีความสัมพันธ์กันโดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป เป็นความเชื่อทางสังคมที่มีความเชื่อมาจากหลักคำสอนทางศาสนา คนไทยเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือทำบุญได้บาป หรือดีหรือเลวเป็นเพราะกรรมเก่า ความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยได้ตระหนักถึงการกระทำและผลของการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้น หากไม่มีความเชื่อเหล่านี้สังคมไทยก็อาจจะวุ่นวาย คงจะเกิดภาวะการณ์แก่งแย่งผลประโยชน์ การเบียดเบียนทำร้ายผู้ที่อ่อนแอโดยไม่เกรงกลัวต่อผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นในภายหลังทั้งชาตินี้และชาติหน้า ความเชื่อเหล่านี้แม้บางอย่างอาจจะสอดแทรกความเชื่อเหนือธรรมชาติเข้าไปบ้าง เช่น เรื่องนรก สวรรค์ และเรื่องชาตินี้-ชาติหน้า แต่ก็ยังเป็นประโยชน์เชิงหน้าที่ทำให้คนไทยละเว้นการทำความชั่ว กระทำบาป หันหน้ามุ่งสร้างคุณดี และทำบุญ ความสงบสุขในสังคมก็บังเกิดขึ้น และก็เป็นโชคดีที่ความเชื่อเหล่านี้ยังเป็นความเชื่อที่ไม่ล้าสมัยในสังคมไทย ปัจจุบันนี้คนไทยส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในความเชื่อเรื่องบุญและบาป จากผลการสำรวจทัศนคติต่อภาวะสังคมในเขตเมือง พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๘ สรุปได้ว่า ตัวแปรอายุและระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความแตกต่างในความคิดเห็นในประเด็นคำถามที่ว่า ความเชื่อเรื่อง

^{๒๕} พระนพนันท์ พงษ์เพชร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญบาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), หน้า ๓.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๓๔.

บุญ-บาป เป็นความเชื่อที่ล้าสมัย เพราะคนไทยวัยเยาว์และผู้ที่ยังการศึกษาในระดับสูง อาจมีความยึดมั่นในความเชื่อนี้น้อยกว่าผู้ที่มีวัยสูงอายุและผู้ที่ยังการศึกษาระดับต่ำ^{๒๗}

๓.๓ ประเภทของบุญ

บุญกิริยาวัตถุ หมายถึง ที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือเรื่องการทำบุญ ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ ๓ ประการ คือ^{๒๘}

๑. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยทาน
๒. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยศีล
๓. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยภาวนา

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ โดยสรุป ดังนี้คือ^{๒๙}

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน (การให้ข้าว เป็นต้น)
๒. สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล (การอยู่ในวัตรและศีล)
๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา (พิจารณาสังขารโดยความเสื่อมสิ้นไป)
๔. อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการประพุดติถมตนแก่ผู้ใหญ่ (มีความยำเกรง)
๕. เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จด้วยการช่วยชวนช่วยในกิจที่ชอบ (ชวนช่วยช่วยเหลือในงานที่ควรทำและปราศจากโทษ)
๖. ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ (อุทิศส่วนบุญที่ตนทำให้แก่ผู้อื่น)
๗. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ (อนุโมทนาในส่วนบุญที่ผู้อื่นทำ)
๘. ธรรมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม (แสดงธรรมโดยไม่หวังผลตอบแทน)
๙. ธรรมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม (ฟังธรรมด้วยจิตที่อ่อนน้อม)
๑๐. ทิฏฐุชุกัมม์ การทำความเห็นให้ตรง (ผู้ทำบุญทุกอย่างข้างต้นจะมีผลมากได้ ก็ต่อเมื่อได้ทำความเห็นให้ตรงปราศจากอกุศลจิตทั้งหมด)

^{๒๗} กอบกุล ภูธรภรณ์, “การสำรวจทัศนคติต่อภาวะสังคมในเขตเมือง ปี พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๘”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ก.

^{๒๘} อัง. อรรถก. (ไทย) ๓๗/๑๒๖/๔๘๔.

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๖/๓๑๒-๓๑๔.

พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ความประพฤตีสมาเสมอ คือความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ ความประพฤตีสมาเสมอ คือ ความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ ความประพฤตีสมาเสมอ คือความประพฤติธรรมทางใจมี ๓ ประการ

ความประพฤติสม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คือ วางทัณฑอาวุธ และศัสตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นซึ่งอยู่ในบ้านหรือในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤตีส่อในกาม คือ ไม่เป็นผู้ประพฤตีส่อในสตรีที่อยู่ในปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของบิดา ที่อยู่ในปกครองของมารดาบิดา ที่อยู่ในปกครองของพี่ชายน้องชาย ที่อยู่ในปกครองของพี่สาวน้องสาว ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่ประพฤติธรรม มีสามี มีกฎหมายคุ้มครอง โดยที่สุดแม้สตรีที่บุรุษสมด้วยพวงมาลัยหมายไว้

ความประพฤติสม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ อย่างนี้แล

ความประพฤติสม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่ท่ามกลางหมู่ทหาร หรืออยู่ท่ามกลางราชสำนัก ถูกเขาอ้างเป็นพยานซักถามว่า ท่านรู้สิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น บุรุษนั้นไม่รู้ก็กล่าวว่าไม่รู้ หรือรู้ก็กล่าวว่ารู้ ไม่เห็นก็กล่าวว่าไม่เห็น หรือเห็นก็กล่าวว่าเห็น ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือเห็นแก่อำมิส เล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด คือ ฟังความฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้น เพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกแยกกัน ส่งเสริมคนที่ปรองดองกัน ชื่นชมยินดีเฟลิดเฟลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำไม่มีโทษ ไพเราะ น่ารัก จับใจ เป็นคำของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ

๔. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดถูกเวลา พูดแต่คำจริง พูดอิงประโยชน์ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดคำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ เหมาะแก่เวลา

ความประพฤติสม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ อย่างนี้แล

ความประพฤติสม่ำเสมอ คือความประพฤติธรรมทางใจมี ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า ทำอย่างไรทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นจะพึงเป็นของเรา

๒. เป็นผู้ไม่มีจิตไม่พยาบาท คือ ไม่มีจิตคิดร้ายว่า ขอสัตว์เหล่านี้ จงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีจิตพยาบาท ไม่มีทุกข์ มีสุข รักษาตนเถิด

๓. เป็นสัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นไม่วิปริตว่า ทานที่ให้แล้วมีผล ยัญที่บูชาแล้วมีผล การเช่นสรวงมีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำความดีและทำชั่วมี โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามีคุณ บิดามีคุณ โอปปาติกสัตว์มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง มีอยู่ในโลก

ความประพฤติสม่ำเสมอ คือความประพฤติธรรมทางใจมีอยู่ ๓ ประการ อย่างนี้แล^{๓๐}

กุศลกรรมบถ ทางแห่งกุศลกรรม ๑๐

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์)
๒. อทินนาทานา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์)
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิในกาม)
๔. มุสาวาทา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ)
๕. ปิสุณาย วาจาเย เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด)
๖. ผรุสสาย วาจาเย เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ)
๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี (เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ)
๘. อนภิชฌา (ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของเขา)
๙. อพยาบาท (ความไม่คิดร้าย)
๑๐. สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ)^{๓๑}

สรุปนอกจาก กุศลกรรมบถ ๑๐ และบุญกิริยาวัตถุ ๓ หรือบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แล้ว ยังมีหลักธรรมที่ควรประพฤติอีกจำนวนมาก เช่น การประพฤติเบญจธรรม ความกตัญญูกตเวที การงดเว้นจากอบายมุข เป็นต้น การประพฤติตามหลักธรรมเหล่านี้ เรียกว่า กรรมดีหรือการทำความดี

^{๓๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๕-๔๗๘.

^{๓๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒-๓๖๓.

๓.๔ ประเภทของบาป

พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ความประพฤติน่าเสียด คือ ความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ ความประพฤติไม่น่าเสียด คือ ความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ ความประพฤติไม่น่าเสียด คือ ความประพฤติธรรมทางใจมี ๓ ประการ

ความประพฤติไม่น่าเสียด คือความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์ คือ เป็นคนหยาบช้า มีมือเปื้อนเลือด ปักใจอยู่ในการฆ่าและการทุบตี ไม่มีความละอาย ไม่มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง

๒. เป็นผู้ลักทรัพย์ คือ เป็นผู้ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่น ซึ่งอยู่ในบ้านหรือในป่าที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย

๓. เป็นผู้ประพฤตินิโคตนา คือ เป็นผู้ประพฤติกว้างในสตรีที่อยู่ในปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของบิดา ที่อยู่ในปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของพี่ชายน้องชาย ที่อยู่ในปกครองของพี่สาวน้องสาว ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่อยู่ในปกครองของโคตร ที่ประพฤติธรรมมีสามี มีกฎหมายคุ้มครอง โดยที่สุตมัสตริที่บุรุษสวมด้วยพวงมาลัยหมายไว้

ความประพฤติไม่น่าเสียด คือ ความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ อย่างนี้แล

ความประพฤติไม่น่าเสียด คือความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้พูดเท็จ คือ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่ท่ามกลางหมู่ทหาร หรืออยู่ท่ามกลางราชสำนัก ถูกเขาอ้างเป็น พยานซักถามว่า ท่านรู้สิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น บุรุษนั้น ไม่รู้จักกล่าวว่ามี หรือรู้จักกล่าวว่ามี ไม่เห็นก็กล่าวว่ามี เห็นก็กล่าวว่ามีไม่เห็น กล่าวเท็จทั้งที่รู้ เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือเห็นแก่อำมิสเล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้พูดส่อเสียด คือ ฟังความฝ่ายนี้แล้วไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วมาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น ยุยงคนที่สามัคคีกัน ส่งเสริมคนที่แตกแยกกัน ชื่นชมยินดี เพลิดเพลินต่อผู้ที่แตกแยกกัน พูดแต่ถ้อยคำที่ก่อความแตกแยกกัน

๓. เป็นผู้พูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำหยาบคาย กล้าแข็ง เผ็ดร้อน หยาบคายร้ายกาจ แก่ผู้อื่น กระทบกระแทงผู้อื่น โกลัต่อความโกรธ ไม่เป็นไปเพื่อสมาธิ

๔. เป็นผู้พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดไม่ถูกเวลา พูดคำที่ไม่จริง พูดคำที่ไม่อิงประโยชน์ พูดไม่อิงธรรม พูดไม่อิงวินัย พูดคำที่ไม่มีหลักฐาน ไม่มีที่อ้างอิง ไม่มีที่กำหนด ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ โดยไม่เหมาะแก่เวลา

ความประพฤติไม่น่าเสียด คือ ความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ อย่างนี้แล

ความประพटीไม่สม่ำเสมอ คือความประพटीธรรมทางใจมี ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ บุคคลบางคนในโลกนี้

๑. เป็นผู้เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่าทำอย่างไรทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นจะพึงเป็นของเรา

๒. เป็นผู้มิจิตพยาบาท คือ มีจิตคิดร้ายว่า ขอสัตว์เหล่านี้จงถูกฆ่า จงถูกทำลาย จงขาดสูญ จงพินาศไป หรืออย่าได้มี

๓. เป็นมิจฉาทิฎฐิ คือ มีความเห็นวิปริตว่า ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ ทำดีและทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี คุณ บิดาไม่มีคุณ โอปปาติกสัตว์ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพटीดี ปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็ไม่มีในโลก

ความประพटीไม่สม่ำเสมอ คือ ความประพटीธรรมทางใจมี ๓ ประการ อย่างนี้แล^{๓๒}

อกุศลกรรมบถ ๑๐ คือ

๑. ปาณาติบาต (ฆ่าสัตว์)
๒. อทินนาทาน (ลักทรัพย์)
๓. กาเมสุมิฉาจาร (ประพटीผิดในกาม)
๔. มุสาวาท (พูดเท็จ)
๕. ปิสุณวาจา (พูดส่อเสียด)
๖. ผรุสวาจา (พูดคำหยาบ)
๗. สัมผัปปลาปะ (พูดเพ้อเจ้อ)
๘. อภิชฌา (เพ่งเล็งอยากได้ของเขา)
๙. พยาบาท (ปองร้ายเขา)
๑๐. มิจฉาทิฎฐิ (เห็นผิดจากคลองธรรม)^{๓๓}

สรุป บาปจำแนกออกเป็น ๑๐ ประเภท ดังนี้

๑. ฆ่าสัตว์
๒. ลักทรัพย์
๓. ประพटीผิดในกาม
๔. พูดเท็จ
๕. พูดส่อเสียด

^{๓๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๐/๔๗๓-๔๗๕.

^{๓๓} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๙๖๘/๖๑๙.

๖. พูดคำหยาบ
๗. พูดเพ้อเจ้อ
๘. เพ่งเล็งอยากได้ของเขา
๙. พยาบาท
๑๐. มิจฉาทิฎฐิ

สรุปนอกจาก อกุศลกรรมบถ ๑๐ แล้ว ยังมีหลักธรรมที่ไม่ควรประพฤติอีกจำนวนมาก เช่น การประพฤติดีเบญจธรรม ความอกตัญญู การมัวสุมอบายมุข เป็นต้น การประพฤติตามหลักธรรมเหล่านี้ เรียกว่า กรรมชั่วหรือการกระทำความชั่ว

๓.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป

กริสุตา เตียรทอง ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา และผลของความเชื่อนั้นที่มีต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภากลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า คำสอนเรื่องบุญและบาปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของศาสนา อันเป็นปทัสถานทางสังคมให้ศาสนิกประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุอุดมการณ์สูงสุดของแต่ละศาสนา ความหมายของบุญในพระพุทธศาสนามีหลายนัย เช่น กรรมดีความสุข และเครื่องชำระสันดาน เป็นต้น ความหมายของบาปในพุทธศาสนามีความหมายตรงข้าม คือ หมายถึง กรรมชั่ว ความทุกข์ และกิเลส ส่วนบุญในคริสต์ศาสนาตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Merit ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามพระบัญญัติ หรือการทำความดีในนามแห่งพระเจ้าซึ่งจะได้รับผลตอบแทน คือความสุขในระดับต่างๆ ตั้งแต่ชีวิตนี้จนถึงชีวิตนิรันดร์ในอาณาจักรแห่งพระเจ้า บาปใน คริสต์ศาสนาตรงกับคำภาษาอังกฤษ Sin ซึ่งหมายถึงการละเมิดฝ่าฝืนพระบัญญัติแห่งพระเจ้า ยังผลให้ผู้ละเมิดได้รับโทษ คือ ความทุกข์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ชีวิตนี้จนถึงชีวิตนิรันดร์ ในส่วนของการวิจัยภาคสนาม พบว่า ศาสนิกทั้งสองศาสนาแห่งตำบลสำเภากลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปฏิบัติเรื่องการทำบุญในชีวิตประจำวันต่างกัน คือ คริสต์ศาสนิกทำบุญโดยการมีศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า และปฏิบัติตามพระบัญญัติทางศาสนา ส่วนพุทธศาสนิกชน มีความสนใจในการบำเพ็ญบุญด้วยการบริจาคทาน ซึ่งเป็นการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีมากกว่าการรักษาศีลและการเจริญภาวนา ยิ่งกว่านั้น ศาสนิกชนทั้งสองศาสนามีความเชื่อคำสอนเรื่องบุญและบาปตามที่ปรากฏในหลักธรรมของศาสนา

และปฏิบัติตามความเชื่อ ซึ่งมีผลสะท้อนในรูปการดำเนินชีวิตของศาสนิกชน ในด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม^{๓๔}

จรรยา ลิมส์ัจจา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนาของคนในสังคมเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนกิ่งเพชร กรุงเทพมหานคร” พบว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม ร้อยละ ๘๑.๓๗ โดยเชื่อว่า การทำดีจะได้ผลดีเป็นการตอบแทนและทำชั่วจะได้รับความชั่วเป็นการตอบแทน ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้จึงเกรงกลัวต่อการทำบาปหรือการทำความชั่ว เพราะการกระทำเช่นนั้น จะต้องชดใช้กรรมที่ตนกระทำ การทำดีหรือการทำบุญจะได้รับผลบุญ คือการไปเกิดในสวรรค์ และการทำบาปจะตกนรก และเชื่อว่าสาเหตุของความร่ำรวยเนื่องจากความขยันของตนเองเป็นด้านหลัก ปัจจัยอื่นๆ เป็นส่วนประกอบและเมื่อตกทุกข์ได้ยากจะทำบุญหรือกรรมดีมากขึ้น เพื่อให้กรรมดีที่ตนกระทำนั้น ส่งผลให้ตนพ้นจากความทุกข์ แม้วานิพพานจะไม่ได้เป็นเป้าหมาย สูงสุดในชีวิตของชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ก็ตาม แต่ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ร้อยละ ๘๑.๔๘ เชื่อว่านิพพานมีอยู่จริง และร้อยละ ๗๘.๗๐ เชื่อและเข้าใจในนิพพานตามหลักพุทธศาสนา นอกจากนี้ยัง พบว่า ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้เชื่อว่า พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งและนำไปสู่การเป็นคนดีได้ นอกจากนี้ชาวไทยพุทธในชุมชนนี้ร้อยละ ๘๖.๑๐ เชื่อว่า อริยสัจ ๔ ที่พระพุทธเจ้าค้นพบเป็น ขบวนการแห่งเหตุผลที่นำมาใช้แก้ปัญหาความทุกข์ได้จริง และร้อยละ ๘๗.๖๕ มีความเชื่อในไตรลักษณ์ หรือสามัญลักษณะ อันได้แก่ ความเชื่อในหลักอนิจจัง, ทุกขัง และอนัตตา ของพระพุทธศาสนา^{๓๕}

ดลมนรรัตน์ บากา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ชาวพุทธในชนบทหมู่บ้านโตะเต็งและสุโขทัย มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยมาก ทั้งนี้ทราบจากพฤติกรรมของบุคคล

^{๓๔} กริสดา เตียรทอง, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาป ในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อที่มีผลต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลลำเภาลุ่ม อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา ศาสนาเปรียบเทียบ, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๓๕} จรรยา ลิมส์ัจจา, “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนาของคนในสังคมเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนกิ่งเพชรกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ สาขา ศาสนาเปรียบเทียบ, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๘), หน้า ๒๕๑-๒๕๒.

เหล่านั้น มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นเนืองนิจ แต่ชาวพุทธบางคนยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง กล่าวคือ เข้าใจว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้มีอำนาจ สามารถดลบันดาลให้มนุษย์ประสบความสำเร็จได้^{๓๖}

พระมหาไพรัช ขุนพรหม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการของวัดที่มีต่อการปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และวัดอัมพวัน อำเภอบรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” ในส่วนของการวิจัยด้านเอกสารได้เน้นไปที่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ถือว่าคำสอนพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้งหมดจัดเป็นจริยธรรม และได้พบว่า โดยภาพรวมแห่งความหมายของจริยธรรมแล้ว หมายถึง ธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ; เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณความดีที่แสดงออกมาทางความคิด และพฤติกรรม ต้นเหตุของจริยธรรมในตัวบุคคล มาจากสภาพแวดล้อมของสังคม เยาวชนจะเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่ เป็นต้น สิ่งที่ถือว่าเป็นปัจจัยให้ต้องปฏิบัติเชิงจริยธรรมมีอยู่สองประการคือ ประเพณี และเหตุผล สำหรับสิ่งที่ถือว่าเป็นเครื่องชี้ว่าจัดเป็นจริยธรรม คือปฏิบัติตามจารีตประเพณี การกระทำตามจิตสำนึกทางจริยธรรมการทำให้ประโยชน์สุขให้กับปวงชน การทำตามหน้าที่ พระพุทธศาสนาสอนให้เข้าใจเรื่องของสังขารเพื่อเอามาเกี่ยวข้องกับจริยธรรมอีกทีหนึ่ง ในการที่จะดับความทุกข์เชิงจิตทางด้านจิตใจของตนให้ได้เสียก่อน แล้วจะเกิดผลดีต่อสังคมโดยปริยาย คือ สังคมจะเกิดสันติสุขเองเมื่อจิตใจของปัจเจกชนสงบ จริยธรรมกับศาสนาจะต้องอาศัยกันและกันตลอดเวลา จริยธรรมอาศัยศาสนาเป็นขอบเขต ศาสนาอาศัยคุณค่าทางจริยธรรมจึงเป็นที่ยอมรับจากปวงชน ส่วนที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา อาศัยคุณค่าทางจริยธรรมจึงเป็นที่ยอมรับจากปวงชน ส่วนที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั่วไปที่เป็นพื้นฐานของจริยธรรม ได้กล่าวถึงหลักอันสำคัญคือการละเว้นจากความชั่วทุกอย่าง การกระทำแต่คุณความดี และการทำจิตใจให้สะอาดอยู่เสมอ พระพุทธศาสนาถือว่า ศีล สมาธิ และ ปัญญา เป็นรากฐานสำคัญที่สุด สำหรับการยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ไม่ให้เสื่อมทราม เป็นบันไดสู่ความดีอันสูงสุดทางพระพุทธศาสนาอัน ได้แก่ พระนิพพานในส่วนของ การวิจัยภาคสนาม พบว่า การปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชน ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้มีวิธีการหลายๆ อย่าง เช่น การเปิดสอนศีลธรรมแก่เยาวชนในวันอาทิตย์ การส่งพระสงฆ์ออกไปอบรมธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ การสอนวิชาศีลธรรม

^{๓๖} ดลมนรจัน บากา, “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ และแนวการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสู่โขง ปาติ จังหวัดนราธิวาส”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓), หน้า ๑๙๐.

ตามโรงเรียนมัธยมทั่วไปการเปิดรับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๒-๑๖ ปี เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณรในภาคฤดูร้อน^{๓๗}

สุชีรา บุญทัน ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดขอนแก่น” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการด้านครอบครัว ๓ ด้าน คือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที รวมทั้งเพื่อสร้างสมการพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีในจังหวัดขอนแก่นจำนวน ๘๕๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูและแบบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยทางครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและอาชีพของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนประเภทครอบครัวมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ อีกทั้งปัจจัยทางครอบครัว ๓ ด้าน คือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพของผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว สามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีได้ทั้งหมด โดยปัจจัยด้านลักษณะการอบรมเลี้ยงดูสามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีได้ดีที่สุด^{๓๘}

สมสุตา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล ๕ และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูตเวที” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีความกตัญญูตเวที โดยเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความกตัญญูตเวที เมื่อจำแนกปัจจัยการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล ๕ และการนั่งสมาธิ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือชายไทยซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน ๑,๘๘๕ คน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย

^{๓๗} พระมหาไพรัช ขุนพรม, “วิธีการของวัดที่มีการปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดนันทบุรี และวัดอัมพวัน อำเภอมะขามบุรี จังหวัดสิงห์บุรี”, วิทยานพินธ์มหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๖), หน้า ๒๖๗-๒๖๘.

^{๓๘} สุชีรา บุญทัน, “ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๗๒-๗๓.

พบว่า ไปวัดส่ำเสมอ การรักษาศีล ๕ เป็นประจำ และการนั่งสมาธิเป็นประจำทำให้มีความกตัญญู
กตเวทิต่อบิดามารดา^{๓๔}

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป ปรากฏว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับ
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ทราบว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ยังคงอยู่

^{๓๔} สมสุตา ผู้พัฒน์ และจสุรัตน์ วัฒนะ, “อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูการไปวัด การรักษาศีล ๕ และ
การนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูกตเวทิต์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓),
หน้า บทคัดย่อ.

บทที่ ๔

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป จำแนกออกเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ๔ ประเภท ประกอบด้วย

๑. ตำนาน
๒. การแสดงพื้นบ้าน
๓. นิทาน
๔. บทกลอน

๔.๑ วรรณกรรมประเภทตำนาน

๔.๑.๑ ตำนานชักพระ

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในตำนานชักพระ

กล่าวสรุปได้ว่าประเพณีการชักพระหรือลากพระ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นภายใต้ความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระพุทธเจ้า นับได้ว่าเป็นงานบุญยิ่งใหญ่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เหมือนกับเป็นการย้อนอดีตไปยังสมัยพุทธกาล ทำให้พุทธศาสนิกชนผู้มาร่วมงานมีความรู้สึกเหมือนกับว่าตนได้มาร่วมรับเสด็จพระพุทธเจ้า ที่เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ ณ ประตูลังกาสะสนครในสมัยพุทธกาล พร้อมทั้งการได้ร่วมกันตักบาตรในวันออกพรรษา และในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานียังจัดให้มีการทอดผ้าป่าขึ้นในวันเดียวกันนี้ด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของตำนานชักพระ

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ยังคงมีสถานภาพที่เข้มแข็ง โดยได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ทั้งยังมีการถ่ายทอดโดยจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงมีการรวบรวมข้อมูลเอาไว้ในเชิงเอกสาร ทั้งยังมีนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องตำนานประเพณีชักพระ คือ “ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนต้องมีการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเช่น ให้เงินทุนสนับสนุนจัดพิมพ์ประวัติความเป็นมาของตำนานประเพณีชักพระ”^๑ ช่วยกันสืบทอดวรรณกรรมเรื่องนี้ให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นสืบต่อไป

๔.๑.๒ ตำนานรับ-ส่งตายาย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในตำนานรับส่งตายาย

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปจากตำนานเรื่องรับส่งตายาย กล่าวได้ว่าจัดขึ้นตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา นั่นคือการทำบุญอุทิศให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่บุตรธิดาพึงทำบุญอุทิศให้บิดามารดาและบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สอดคล้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา ว่าด้วย “บุตรพึงบำรุงมารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าโดยหน้าที่... คือ เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน”^๒

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของตำนานรับ-ส่งตายาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย “ควรมีการบอกเล่าจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ หรือควรมีการจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นเอกสาร และนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ หรือจัดเป็นนิทรรศการในช่วงที่ตรงกับวันรับส่งตายาย”^๓ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องนี้ได้รับการถ่ายทอดให้ดำรงอยู่ต่อไป

๔.๑.๓ ตำนานวังฆ้อง

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในตำนานวังฆ้อง

จากความเชื่อของชาวบ้านดังที่ได้กล่าวมานี้ มองได้ว่า เสียงฆ้องที่ก้องดังขึ้นมาเองนั้นเป็นการช่วยเตือนความจำให้ชาวบ้านในละแวกนั้นได้ระลึกขึ้นมาว่า วันนี้เป็นวันพระ ควรประพฤติปฏิบัติตนตั้งอยู่ในศีลธรรม สัมมบุญคุณงามความดีต่างๆ ละเลิกจากบาปอกุศลต่างๆ ถึงแม้ว่าในสมัยปัจจุบันไม่มีเสียงฆ้องดัง แต่ก็ยังเป็นตำนานที่เป็นอุทาหรณ์ให้ชนรุ่นหลังได้ระลึกถึงการทำความดี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของตำนานวังฆ้อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ตำนานวังฆ้อง “ควรได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู โดยที่คนยุคเก่าที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ทำหน้าที่ถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้

^๑สัมภาษณ์พระครูสารโสภิตคุณ เจ้าอาวาสวัดทุ่งเขียด ต.ท่าโรงช้าง อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๔ กันยายน ๒๕๖๐).

^๒ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒.

^๓สัมภาษณ์พระครูศรีบรรพตพิชัย เจ้าอาวาสวัดเขาศรีวิชัย ต.เขาศรีวิชัย อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๗ กันยายน ๒๕๖๐).

และรับทราบ ในลักษณะของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง”^๔ เพื่อให้วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่เลือนลางไม่พร้อมกับกาลเวลา

๔.๑.๔ ตำนานหม้อข้าวทิพย์

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในตำนานหม้อข้าวทิพย์

วิเคราะห์บุญ-บาป จากตำนานเรื่องนี้จึงเป็นคติเตือนใจว่าบุคคลเราไม่ควรเนรคุณแก่ผู้มีบุญคุณ ประพฤติตนเป็นคนใจบาป เข้าทำนองว่า กินบนเรือนแล้วชี้ใส่หลังคา และการเนรคุณต่อผู้มีพระคุณจัดได้ว่าเป็นบาปตามหลักพระพุทธศาสนา

มองในส่วนของคนธรรพ์ที่อยู่บนภูเขา ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ให้อาหารแก่บุคคลที่ผ่านไปผ่านมาในลุ่มแม่น้ำคลองศก กล่าวได้ว่า เป็นการบำเพ็ญบุญอย่างหนึ่ง ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ การให้ทาน บริจาคของๆ ตนเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของตำนานหม้อข้าวทิพย์

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานหม้อข้าวทิพย์ เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่อยู่ในเอกสารเรื่องนิราศพนม ส่วนใหญ่ผู้ที่รู้เรื่องนี้ดีจึงเป็นผู้ที่เคยอ่านนิราศพนม ถึงแม้จะมีการนำมาเล่าสืบทอดกัน ก็เล่ากันอยู่ในวงแคบๆ ส่งผลให้วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่รู้จักกันเป็นที่แพร่หลาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานหม้อข้าวทิพย์ “ควรได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู โดยที่คนยุคเก่าที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ทำหน้าที่ถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และรับทราบ”^๕ ในลักษณะของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

๔.๒ วรรณกรรมประเภทการแสดงพื้นบ้าน

๔.๒.๑ เพลงบอก

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงบอก ยังเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในเมื่อชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีงานรื่นเริง หรือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็จะมีการเล่นเพลงบอก เพื่อความสนุกสนานของผู้มาร่วมงาน ในบทกลอนที่ใช้ในการขับร้องก็จะมีการเล่นเรื่องบุญ-บาป

^๔สัมภาษณ์พระครูวินัยธรพิชัยศิษฐ์ วิชโย, เจ้าอาวาสวัดเกาะธรรมประทีป, ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๑ กันยายน ๒๕๖๐).

^๕สัมภาษณ์นางสุนทร นัยสวี่, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ท่าเรือ อ.บ้านนาเดิม จ.สุราษฎร์ธานี (๑๘ กันยายน ๒๕๖๐).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมเพลงบอก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมเพลงบอก “ในปัจจุบันภาครัฐให้การสนับสนุน โดยจัดให้มีการประชันเพลงบอกเพื่อชิงรางวัล”^๖ นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้เพลงบอกยังมีความสำคัญต่อท้องถิ่น และในส่วนของการศึกษา โรงเรียนได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงบอกมาช่วยสอนให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ด้วย ทำให้เพลงบอกยังมีผู้สืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

๔.๒.๒ หนังสือ/มโนราห์

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือและมโนราห์

จึงกล่าวได้ว่าการขับบทหนังสือและมโนราห์ มีการกล่าวถึงเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา และในบางเรื่องก็มีเนื้อหาที่มุ่งสอนให้ผู้ชมผู้ฟังหลีกเลี่ยงการทำชั่ว มุ่งหน้าสร้างคุณงามความดี โดยสะท้อนจากตัวละคร ให้เห็นถึงผลของการทำดี (บุญ) และการทำชั่ว (บาป)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมหนังสือและมโนราห์

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือและมโนราห์ ยังเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี “ในการจัดงานบันเทิงต่างๆ อย่างเช่นงานบวชนาค งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานวัด เป็นต้น”^๗ ชาวบ้านมักนิยมนำเอาหนังสือหรือมโนราห์มาร่วมแสดงในงานนั้นๆ ด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมหนังสือและมโนราห์ “ชาวบ้านควรให้ความสนใจเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับคณะหนังสือและมโนราห์ ปัจจุบันโรงเรียนต่างๆ ได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในการแสดงหนังสือและมโนราห์เข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน”^๘ จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ช่วยให้วรรณกรรมประเภทนี้ได้รับการสืบทอดต่อไป

๔.๓ วรรณกรรมประเภทนิทาน

๔.๓.๑ นิทานเรื่องสุนัขกับควาย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องสุนัขกับควาย

วิเคราะห์เรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องสุนัขกับควาย เห็นได้ถึงพฤติกรรมการโกหกเพื่อเอาตัวรอดของสุนัข ซึ่งมองได้ว่าเป็นบาป ส่วนพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของควาย ยอมถูกลงโทษ

^๖ สัมภาษณ์พระครูโกศลศรัทธาธรรม, เจ้าอาวาสวัดกุศลศรัทธาธรรม ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี. (๖ กันยายน ๒๕๖๐).

^๗ สัมภาษณ์นางทองใบ สระทองแอ่น, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.นาสาร อ.บ้านนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี (๑๔ กันยายน ๒๕๖๐).

^๘ สัมภาษณ์นายสนธิ ทัพเมือง, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ท่าทอง อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

โดยไม่ได้กล่าวโต้ตอบสนั้แต่อย่างใดเลย ทั้งยังแสดงความรับผิดชอบว่าจะยอมทำงานต่อไปแต่ต้องมีเจ้านายคอยเดินตามหรือเดินนำหน้า ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มองได้ว่าเป็นบุญอย่างหนึ่งนั่นคือความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ของตนเอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิทานเรื่องสนั้กับควาย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องสนั้กับควาย ตกอยู่ในสถานภาพที่ขาดผู้สืบทอด เยาวชนรุ่นใหม่มองว่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่ปรัมปรา ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิทาน ขาดผู้รับการถ่ายทอด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมนิทานเรื่องสนั้กับควาย “ควรมีการปรับปรุงยุคให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น การนำเอาเนื้อเรื่องของนิทาน มาสร้างเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน และสร้างเป็นสื่อประเภทอื่นๆ”^๙ ทำให้ดูน่าสนใจยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรมีการรวบรวมนิทานประจำท้องถิ่นแล้วจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่

๔.๓.๒ นิทานเรื่องหญิงคบขู้

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องหญิงคบขู้

วิเคราะห์เรื่องบุญ-บาปจากนิทานอิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในเรื่องนี้ สอนเรื่องการคบขู้สู่ชายโดยตรง คือผู้หญิงที่นอกใจสามีหนีตามชายขู้ จากเรื่องนี้กล่าวได้ว่า เป็นความเชื่อเรื่องบาปตามหลักพระพุทธศาสนา นั่นคือการล่วงละเมิดของรักของหวง และยังเป็นข้อห้ามตามหลักศีล ๕ ในข้อที่ ๓ คือ กาเมสุมิฉฉาจาร และยังชี้ให้เห็นถึงความรักหวงที่แท้จริงของสามี เป็นผู้รักเดียวใจเดียวเฉพาะหญิงที่เป็นภรรยาของตน อดสาห์ออกเดินทางตามภรรยาของตนจนกระทั่งพบ และนำกลับไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิทานเรื่องหญิงคบขู้

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องหญิงคบขู้ ตกอยู่ในสถานภาพที่ขาดผู้สืบทอด เยาวชนรุ่นใหม่มองว่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่ปรัมปรา ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิทาน ขาดผู้รับการถ่ายทอด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมนิทานเรื่องหญิงคบขู้ “ควรมีการปรับปรุงยุคให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น การนำเอาเนื้อเรื่องของนิทาน มาสร้างเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน และสร้างเป็นสื่อประเภทอื่นๆ”^{๑๐} ทำให้ดูน่าสนใจยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรมีการรวบรวมนิทานประจำท้องถิ่นแล้วจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่

^๙สัมภาษณ์นายเกียง หอมชื่น, ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๑ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๐}สัมภาษณ์นายม่วง แสงแก้ว, ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ตันยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๒ กันยายน ๒๕๖๐).

๔.๓.๓ นิทานเรื่องคนโกหก

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องคนโกหก

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญบาป จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่น การที่เราโกหกใคร เราจะได้รับผลที่เรากระทำไว้ ทำให้เกิดความหายนะแก่ตัวเอง มองได้ว่าการไม่มีสิ่งจะวาจาตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำที่เป็นบาป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิทานเรื่องคนโกหก

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องคนโกหก ตกอยู่ในสถานภาพที่ขาดผู้สืบทอด เยาวชนรุ่นใหม่มองว่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่ปรัมปรา ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิทาน ขาดผู้รับการถ่ายทอด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมนิทานเรื่องคนโกหก “ควรมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น การนำเอาเนื้อเรื่องของนิทาน มาสร้างเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน และสร้างเป็นสื่อประเภทอื่นๆ”^{๑๑} ทำให้ดูน่าสนใจยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรมีการรวบรวมนิทานประจำท้องถิ่น แล้วจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่

๔.๓.๔ นิทานเรื่องช่างลูกอ่อน

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องช่างลูกอ่อน

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป จากนิทานเรื่องนี้เห็นได้ถึงพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนายพรานที่รู้สึกผิดกับการกระทำของตนที่ยิงแม่ช่างลูกอ่อนทำให้ช่างต้องตาย นั่นคือการกระทำปาณาติบาต ถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดศีล ทำชีวิตสัตว์อื่นถึงแก่ความตาย กล่าวได้ว่าเป็นบาป แต่ในกรณีของนายพรานที่มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละอายและเกรงกลัวต่อผลของการกระทำ กลับเนื้อกลับตัวจัดได้ว่าเป็นบุญอย่างหนึ่งด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิทานเรื่องช่างลูกอ่อน

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องช่างลูกอ่อน ตกอยู่ในสถานภาพที่ขาดผู้สืบทอด เยาวชนรุ่นใหม่มองว่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่ปรัมปรา ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิทาน ขาดผู้รับการถ่ายทอด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมนิทานเรื่องช่างลูกอ่อน “ควรมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น การนำเอาเนื้อเรื่องของนิทาน มาสร้างเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน

^{๑๑}สัมภาษณ์นายว้าง อันเขวงค์, ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ต้นยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๒ กันยายน ๒๕๖๐).

เมชัน และสร้างเป็นสื่อประเภทอื่นๆ”^{๑๒} ทำให้ดูน่าสนใจยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรมีการรวบรวมนิทานประจำท้องถิ่นแล้วจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่

๔.๓.๕ นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในนิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป จากนิทานเรื่องนี้เห็นได้ถึงพฤติกรรมความกตัญญูกตเวทีที่พยานกแขกเต้ามีต่อผู้มีพระคุณ ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณและดูแลเลี้ยงผู้มีอุปการคุณด้วยความเต็มใจ ตามหลักพระพุทธศาสนาความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณเป็นสิ่งที่พึงกระทำ นิทานเรื่องนี้จึงสอนใจให้เห็นถึงการบำเพ็ญบุญอย่างหนึ่งด้วย คือการตอบแทนคุณผู้ที่ได้ทำคุณไว้แก่ตนก่อน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา ตกอยู่ในสถานภาพที่ขาดผู้สืบทอด เยาวชนรุ่นใหม่มองว่านิทานเป็นเรื่องเก่าแก่โบราณ ส่งผลให้วรรณกรรมประเภทนิทาน ขาดผู้รับการถ่ายทอด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมนิทานเรื่องนกแขกเต้ากับขานา “ควรมีการปรับปรุงยุคให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ เช่น การนำเอาเนื้อเรื่องของนิทาน มาสร้างเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน และสร้างเป็นสื่อประเภทอื่นๆ”^{๑๓} ทำให้ดูน่าสนใจยิ่งขึ้น หรือไม่ก็ควรมีการรวบรวมนิทานประจำท้องถิ่นแล้วจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่

๔.๔ วรรณกรรมประเภทบทกลอน

๔.๔.๑ บทกลอนเรื่องการทำบุญผิวดิน

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องการทำบุญผิวดิน

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปจากบทกลอนที่กล่าวมานั้น เป็นบทกลอนที่มุ่งสอนเกี่ยวกับเรื่องการทำบุญที่เจือด้วยบาป นั่นคือการประกอบงานบุญที่มีการฆ่าสัตว์ อย่างเช่นงานบำเพ็ญกุศลศพ มีการฆ่าสัตว์ประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงดูผู้มาร่วมงาน ทั้งยังได้กล่าวถึงการเล่นการพนัน ในงานบุญต่างๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการทำบุญที่ผิดกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องการทำบุญผิวดินทาง มีชาวบ้านหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวนี้ มีการนำมาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตน โดยจัดให้มีการบำเพ็ญบุญที่ไม่เจือด้วยบาป นั่นคือ ห้ามไม่ให้มีการฆ่า

^{๑๒}สัมภาษณ์นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์, (หัวหน้าคณะหนังตะลุง/มโนราห์), รองประธานสภาวัฒนธรรม, ต.เขาวง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๓}สัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.กะเปา อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

สัตว์ ห้ามไม่ให้มีการดื่มสุรา และห้ามไม่ให้มีการเล่นการพนัน เป็นต้น ในงานบุญประเภทต่างๆ อย่างเช่น งานบำเพ็ญกุศลศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ฯลฯ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องการทำบุญผิวด่าง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องการทำบุญผิวด่าง เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมต้องช่วยกันจรรโลงวรรณกรรมเรื่องนี้ให้คงอยู่ต่อไป “โดยการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลที่แท้จริง หรือควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมบทกลอนเรื่องนี้ ทำเป็นแผ่นป้ายติดไว้ในวัดหรือที่อื่นๆ ตามความเหมาะสม”^{๑๔} เพื่อให้ผู้ผ่านไปผ่านมาได้พบเห็น และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านสืบต่อไป

๔.๔.๒ บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปจากบทกลอนที่กล่าวมานั้น มุ่งสอนให้รู้จักสำรวจตรวจตราตัวเองเมื่อมีคนนินทา ว่าตัวเราเป็นจริงตามคำนิทานว่าร้ายนั้นหรือเปล่า ถ้าไม่เป็นจริงตามที่เขาว่า เราไม่ควรเอาใจใส่ใจ แต่หากถ้าเป็นจริงตามคำนิทานว่าร้าย ควรประพฤติตนให้ดีขึ้นอย่าให้เป็นไปตามคำที่เขาว่า และการนินทาใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นกล่าวได้ว่าเป็นบาปตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นการล่วงละเมิดศีล ๕ ข้อที่ ๔ ว่าด้วยเรื่องมุสาวาท

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา ตกอยู่ในสภาพที่มีผู้สืบทอดน้อย เนื่องด้วยเป็นวรรณกรรมที่มีอยู่ในเชิงเอกสาร จึงหาผู้อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้น้อยมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนนินทา คือ “ต้องหาผู้สืบทอดรุ่นใหม่ที่มีใจรักงานวรรณกรรมประเภทบทกลอน และควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เนื่องในโอกาสต่างๆ”^{๑๕} เพื่อให้เป็นเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักอ่านบทกลอน และผู้สนใจทั่วไป

๔.๔.๓ บทกลอนเรื่องอุปริมทิศ

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องอุปริมทิศ

วิเคราะห์เนื้อความจากบทกลอนเรื่องอุปริมทิศ กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่อที่อยู่ภายใต้กรอบหลักการปฏิบัติตามหลักทิศ ๖ ข้อที่ว่าด้วยคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนพึงปฏิบัติต่อสมณะพราหมณ์ ซึ่งถือว่า

^{๑๔} สัมภาษณ์นางนันทนา มีทอง (หัวหน้าคณะมนโหรานันทนา ดาราศิลป์) ต.เขาพัง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี. (๑๓ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๕} สัมภาษณ์นางเลี่ยน มรกต, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.เสวียด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๕ กันยายน ๒๕๖๐).

เป็นทิศเบื้องบน ควรแก่การยกย่องบูชา จึงกล่าวได้ว่าเป็นหลักการแห่งการบำเพ็ญบุญอย่างหนึ่งตามหลักพระพุทธศาสนา

ดังมีเนื้อความว่า คหบดีบุตร กุลบุตรพึงบำรุงสมณะพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน โดยหน้าที่ ๕ ประการ คือ^{๑๖}

๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
๔. เปิดประตูต้อนรับ
๕. ถวายปัจจัยเครื่องยังชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องอุปริมทิศ

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมบทกลอนเรื่องอุปริมทิศ ตกอยู่ในสภาพที่มีผู้สืบทอดน้อย เนื่องด้วยเป็นวรรณกรรมที่มีอยู่ในเชิงเอกสาร จึงหาผู้ที่อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้น้อยมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องอุปริมทิศ คือ “ต้องหาผู้สืบทอดรุ่นใหม่ที่มีใจรักงานวรรณกรรมประเภทบทกลอน และควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เนื่องในโอกาสต่างๆ”^{๑๗} เพื่อให้เป็นเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักอ่านบทกลอน และผู้สนใจทั่วไป

๔.๔.๔ บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย

วิเคราะห์เนื้อความจากบทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย มีการกล่าวถึงเรื่องของการประกอบกรรมดี (บุญ) และการประกอบกรรมชั่ว (บาป) ชี้ให้เห็นถึงผลของการประกอบกรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างความดีซึ่งให้ผลเป็นความสุข และความชั่วซึ่งให้ผลเป็นความทุกข์ กล่าวได้ว่าเป็นบทกลอนที่แต่งขึ้นภายใต้กรอบความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมบทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย ตกอยู่ในสภาพที่มีผู้สืบทอดน้อย เนื่องด้วยเป็นวรรณกรรมที่มีอยู่ในเชิงเอกสาร จึงหาผู้ที่อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้น้อยมาก

^{๑๖}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖.

^{๑๗}สัมภาษณ์นายสนั่น สมกระชาพันธ์, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี (๑๙ กันยายน ๒๕๖๐).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย คือ “ต้องหาผู้สืบทอดรุ่นใหม่ที่มีใจรักงานวรรณกรรมประเภทบทกลอน และควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เนื่องในโอกาสต่างๆ”^{๑๘} เพื่อให้เป็นเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักอ่านบทกลอน และผู้สนใจทั่วไป

๔.๔.๕ บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

วิเคราะห์เนื้อความในบทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องความเป็นผู้ได้ทำบุญไว้ปางก่อน ตามหลักพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่อง “บุพเพกตะบุญญตา” ซึ่งทำให้หมู่มสัตว์ได้กลับมาเกิดอีก ในบทกลอนตอนนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงบุคคลที่สร้างสมบุญไว้ ย่อมได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ที่มีอวัยวะสมบูรณ์ ๓๒ ประการ และยังเป็นบุญอย่างยิ่งที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมบทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด ตกอยู่ในสภาพที่มีผู้สืบทอดน้อย เนื่องด้วยเป็นวรรณกรรมที่มีอยู่ในเชิงเอกสาร จึงหาผู้ที่อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้น้อยมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด คือ “ต้องหาผู้สืบทอดรุ่นใหม่ที่มีใจรักงานวรรณกรรมประเภทบทกลอน และควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เนื่องในโอกาสต่างๆ”^{๑๙} เพื่อให้เป็นเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักอ่านบทกลอน และผู้สนใจทั่วไป

๔.๔.๖ บทกลอนเรื่องทำความดี

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในบทกลอนเรื่องทำความดี

วิเคราะห์เนื้อความในบทกลอนเรื่องทำความดี ซึ่งได้กล่าวยกย่องคุณของความดี ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการทำความดี กล่าวได้ว่า เป็นการชักชวนให้บุคคลได้สั่งสมบุญ คือ การกระทำความงามความดีต่างๆ และยังชี้ให้เห็นถึงผลของความดี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของบทกลอนเรื่องทำความดี

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมบทกลอนเรื่องทำความดี ตกอยู่ในสภาพที่มีผู้สืบทอดน้อย เนื่องด้วยเป็นวรรณกรรมที่มีอยู่ในเชิงเอกสาร จึงหาผู้ที่อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้น้อยมาก

^{๑๘} สัมภาษณ์นายวาริน สังข์ปล้อง, นักวิชาการท้องถิ่น, ต.อิปัน อ.พระแสง จ.สุราษฎร์ธานี, (๒๒ กันยายน ๒๕๖๐).

^{๑๙} สัมภาษณ์นางจิต หมดทอง, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.พุมเรียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๘ กันยายน ๒๕๖๐).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมบทกลอนเรื่องทำความดี คือ “ต้องหาผู้สืบทอดรุ่นใหม่ที่มิได้รักงานวรรณกรรมประเภทบทกลอน และควรมีการจัดพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เนื่องในโอกาสต่างๆ”^{๒๐} เพื่อให้เป็นเป็นที่แพร่หลายในหมู่นักอ่านบทกลอน และผู้สนใจทั่วไป

๔.๕ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวินโดวส์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และได้นำเสนอโดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ และการแปลความหมายจากค่าร้อยละ ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
๑. เพศ	ชาย	๑๓๕	๓๓.๗๐
	หญิง	๒๖๕	๖๖.๓๐
๒. อายุ	๒๐-๓๐ ปี	๕๗	๑๔.๓๐
	๓๑-๔๐ ปี	๕๓	๑๓.๓๐
	๔๑-๕๐ ปี	๕๕	๑๓.๘๐
	๕๑-๖๐ ปี	๗๕	๑๘.๘๐
	๖๑-๗๐ ปี	๗๓	๑๘.๓๐
	๗๑-๘๐ ปี	๕๓	๑๓.๓๐
	๘๐ ปีขึ้นไป	๓๔	๘.๕๐

^{๒๐}สัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.กะเปา อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี, (๑๖ กันยายน ๒๕๖๐).

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
๓. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖	๑๓	๓.๓๐
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๗๔	๑๘.๕๐
มัธยมศึกษา	๑๐๗	๒๖.๘๐
อนุปริญญา	๘๕	๒๑.๓๐
ปริญญาตรี	๑๐๒	๒๕.๕๐
ปริญญาโท	๑๕	๓.๘๐
ปริญญาเอก	๔	๑.๐๐
๔. สถานภาพชุมชน		
ชุมชนโบราณ	๑๑๔	๒๘.๕๐
ชุมชนใหม่	๒๘๖	๗๑.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า

๑. เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๓๐ และเป็นเพศชาย จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗๐

๒. อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘๐ มีอายุ ๖๑-๗๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๐ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๐ มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี กับ ๗๑-๘๐ ปี จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ และมีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๐ ตามลำดับ

๓. การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๐ ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๐ อนุปริญญา จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๐ ประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๐ ปริญญาโท จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๐ ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐ และปริญญาเอก จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๐ ตามลำดับ

๔. สถานภาพชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนใหม่ จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๐ เป็นชุมชนโบราณ ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๐

๔.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นรายข้อ และภาพรวม

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	ผลวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๒.๖๑	.๔๙	มาก
๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการสืบทอด	๒.๕๙	.๕๐	มาก
๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ มีการปรับประยุกต์ใช้	๒.๕๙	.๔๙	มาก
๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน	๒.๕๖	.๔๙	มาก
๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๒.๕๙	.๔๙	มาก
๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการสืบทอด	๒.๕๕	.๔๙	มาก
๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการปรับประยุกต์ใช้	๒.๗๓	.๔๔	มาก

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก
(ต่อ) พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นรายข้อ
และภาพรวม

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	ผลวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน	๒.๖๕	.๔๗	มาก
๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงหนังตะลุง ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๖๔	.๔๗	มาก
๑๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงมโนราห์ ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๖๙	.๔๖	มาก
๑๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงเพลงบอก ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๖๐	.๕๐	มาก
๑๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๒.๖๖	.๔๗	มาก
๑๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการสืบทอด	๒.๕๕	.๕๐	มาก
๑๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน มีการปรับประยุกต์ใช้	๒.๖๔	.๔๗	มาก
๑๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน	๒.๕๘	.๕๐	มาก
๑๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๒.๕๓	.๔๙	มาก
๑๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการสืบทอด	๒.๕๔	.๕๐	มาก
๑๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ มีการปรับประยุกต์ใช้	๒.๕๐	.๕๑	มาก

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก
(ต่อ) พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นรายข้อ
และภาพรวม

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	ผลวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการส่งเสริม	๒.๖๕	.๔๗	มาก
๒๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในตำนานเรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๖๒	.๔๙	มาก
๒๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในสุภาษิตคำสอนเรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๕๙	.๕๐	มาก
๒๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในประวัติศาสตร์เรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๖๓	.๔๙	มาก
๒๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรท้องถิ่นของท่าน	๒.๕๕	.๕๐	มาก
๒๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๒.๕๘	.๕๑	มาก
๒๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังสูญหาย	๒.๔๙	.๕๒	มาก
๒๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู	๒.๕๗	.๕๑	มาก
๒๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ คือ เยาวชนรุ่นใหม่	๒.๗๑	.๔๕	มาก
๒๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการสืบทอดโดยผู้รับสาร คือ เยาวชนรุ่นใหม่	๒.๖๑	.๕๐	มาก

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก
(ต่อ) พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี จำแนกเป็นรายข้อ
และภาพรวม

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	ผลวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏใน วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังผิดเพี้ยนไปจากเดิม	๒.๖๒	.๕๐	มาก
๓๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏใน วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการประยุกต์ใช้และได้รับการ ส่งเสริมจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม	๒.๕๙	.๔๙	มาก
ภาพรวม	๒.๖๐	.๒๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏใน
วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๒.๖๐) เมื่อพิจารณารายข้อ
พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก
พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการปรับ
ประยุกต์ใช้ ($\bar{X}$ = ๒.๗๓) รองลงมา คือ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏ
ในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ คือ เยาวชนรุ่นใหม่ ($\bar{X}$ = ๒.๗๑) ส่วน
ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏใน
วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังสูญหาย ($\bar{X}$ = ๒.๔๙)

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-dept interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ รูป/คน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๔๐๐ รูป/คน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๓๐ และเป็นเพศชาย จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗๐

๒. อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘๐ มีอายุ ๖๑-๗๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๐ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๐ มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี กับ ๗๑-

๘๐ ปี จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ และมีอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๐ ตามลำดับ

๓. การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๐ ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๐ อนุปริญญา จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๐ ประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๐ ปริญญาโท จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๐ ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐ และปริญญาเอก จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๐ ตามลำดับ

๔. สถานภาพชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนใหม่ จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๐ เป็นชุมชนโบราณ ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๐

จากผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๒.๖๐) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านคิดว่าความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงด้วยสื่อพื้นบ้านประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน ($\bar{X}$ = ๒.๗๓) รองลงมา คือ ท่านคิดว่าความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ($\bar{X}$ = ๒.๗๑) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านคิดว่าความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในคำกลอนประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน ($\bar{X}$ = ๒.๔๙)

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในวรรณกรรมท้องถิ่น

จากผลการศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ประเภทตำนาน พบว่า มีอยู่ ๔ เรื่อง ได้แก่

- ๑.๑) ตำนานชักพระ
- ๑.๒) ตำนานรับ-ส่งตายาย
- ๑.๓) ตำนานวังฆ้อง
- ๑.๔) ตำนานหม้อข้าวทิพย์

๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ประเภทการแสดงพื้นบ้าน พบว่า มีอยู่ ๓ อย่าง ได้แก่

๒.๑) เพลงบอก

๒.๒) หนังสติ่ง

๒.๓) มโนราห์

๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ประเภทนิทาน จำนวน ๕ เรื่อง ได้แก่

๓.๑) นิทานเรื่องสุนัขกับควาย

๓.๒) นิทานเรื่องหญิงคบชู้

๓.๓) นิทานเรื่องคนโกหก

๓.๔) นิทานเรื่องช้างลูกอ่อน

๓.๕) นิทานเรื่องนกแขกเต้ากับชาวนา

๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ประเภทบทกลอน จำนวน ๖ เรื่อง ได้แก่

๔.๑) บทกลอนเรื่องการทำบุญผดุงทาง

๔.๒) บทกลอนเรื่องอย่าสนใจคำคนินทา

๔.๓) บทกลอนเรื่องอุปมิตศ

๔.๔) บทกลอนเรื่องอย่าประมาทชั่วดีว่ามีน้อย

๔.๕) บทกลอนเรื่องบุญนำพาให้มาเกิด

๔.๖) บทกลอนเรื่องทำความดี

๕.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เป็นระบบความเชื่อที่ค่อนข้างตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อนมากนัก เกิดขึ้นด้วยหลักความเชื่อของชาวบ้าน ซึ่งเป็นพันธะทางจริยธรรม อันได้แก่ความกลัวในเรื่องผลกรรม เป็นเหตุผลที่จะต้องเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะช่วยให้ผู้กระทำรอดพ้นจากผลร้ายของบาป และพยายามทำบุญเพื่อจะได้เป็นคนดีและได้รับผลแห่งบุญนั้น เช่นได้ไปสวรรค์ หรือมุ่งตรงต่อพระนิพพาน

๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่น ล้วนได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ แม้ว่าจะมีบางอย่างที่ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิม แต่ก็เป็นการปรับประยุกต์ประสมประสานให้สอดคล้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา มองได้ว่าด้วยสาเหตุประการหนึ่ง คือ วรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่ประเภทที่เป็นลายลักษณ์อักษร เกิดขึ้นจากนักกวีที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ หรือไม่ก็เป็นปราชญ์ผู้ผ่านการบวชศึกษาพระธรรมวินัยมาก่อนแล้ว

๓. วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี นอกจากจะมีความไพเราะสมบูรณ์ด้วยรสทางวรรณศิลป์แล้ว ยังให้ความรู้ทางภาษา ทางอักษรศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของท้องถิ่นด้วย ทั้งมักจะมีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งคำสอนและคติธรรมต่างๆ เหล่านั้นได้ฝังใจประชาชนอย่างลึกซึ้ง

๔. วรรณกรรมท้องถิ่น ที่ปรากฏอยู่ในลักษณะที่เป็นประเภทคำสอน มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างมาก ทั้งในด้านการยอมรับผลของบุญ-บาป ความเชื่อมั่นในการกระทำ และในด้านความเชื่อถือเรื่องบุญธรรมกรรมแต่ง เชื่อว่าทำดีย่อมได้รับผลดีเป็นความสุขความเจริญรุ่งเรือง ส่วนการกระทำที่จัดว่าเป็นความชั่วหรือบาป ย่อมได้รับผลชั่วเป็นความทุกข์เดือดร้อน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม

๕. ชาวบ้านในท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดมาโดยลำดับ และได้ร่วมกันรักษาสืบทอดมาถึงอนุชนรุ่นหลัง ประเพณีและวัฒนธรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นประเพณีมาจากความเชื่อดั้งเดิม ก็ยังดั่งให้เข้ากับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะประเพณีการทำบุญต่างๆ อย่างเช่น ประเพณีรับส่งตายาย และประเพณีชักพระหรือลากพระ

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย ทุกภาคส่วนของสังคมต้องตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือกัน โดยร่วมกันอนุรักษ์/รื้อฟื้น/ฟื้นฟู วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ให้คงอยู่สืบต่อไป

๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังคงอยู่แต่กำลังบกพร่อง คือ ขาดผู้สืบทอด จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันต่างๆ ทางสังคม ต้องช่วยกันจัดหาผู้ถ่ายทอด (ผู้ส่งสาร) และจัดหาผู้สืบทอด (ผู้รับสาร) อย่างเช่น จัดให้มีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในสถาบันทางการศึกษา ประจำท้องถิ่นของตน

๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่นที่กำลังผิดเพี้ยนไปจากเดิม เนื่องด้วยบริบททางสังคมที่แตกต่างกับสมัยก่อน ต้องมีการนำเอาวรรณกรรมท้องถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพบริบททางสังคมในสมัยใหม่

๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็งยังคงมีการถ่ายทอดกันอยู่ในท้องถิ่น ต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเช่น มีการบอกเล่าในส่วนของวรรณกรรมที่เป็นมุขปาฐะ

หรือมีการส่งเสริมให้มีการอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทลายลักษณ์ เช่น วรรณกรรมบทกลอน เพื่อที่จะยังคงเป็นประโยชน์แก่สังคม ในแง่มุมต่างๆ ต่อไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป สามารถนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมสนับสนุนสืบสานวรรณกรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่คู่สังคมต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาด้านภาพของวรรณกรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา หรือความเชื่อตามหลักศาสนาอื่นๆ

๒. ควรมีการศึกษารูปแบบหรือวิธีการในการถ่ายทอดวรรณกรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา

๓. ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๘.

กระแสร มาลาيارณ. วรรณคดีวิจักษ์และวิจารณ์. พระนครฯ : ทวีชาติ, ๒๕๐๙.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : cursa
ลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘.

_____. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑.

กองอนุศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. นำทัศนจักร วัดพระบรมธาตุไชยา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, ม.ม.ป.

ขุน อันแขวงค์. นิราศคลองแสง. สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์เมืองคนดี, ๒๕๒๖.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของสยามไทยลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.
กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๒๔.

เจตนา นาควัชร. วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๑๔.

จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ภาษา วรรณกรรมและการศึกษา สุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์, ๒๕๒๗.

ชวน เพชรแก้ว. “วรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานีและคุณค่าบางประการของวรรณกรรม นิทาน”,
สัมมนาประวัติศาสตร์สุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๗.

_____. วรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, ๒๕๒๕.

ณัฐดิ สุทธิสงคราม. วรรณกรรมปักษ์ใต้. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๒.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. วรรณกรรมศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘.

ธวัช ปุณโณทก. **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

บุปผา ทวีสุข. **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

ประทีป ชุมพล. **วรรณกรรมภาคใต้**. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๙.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ. **วัฒนธรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๓๑.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. **“วรรณกรรมลายลักษณ์ภาคใต้”**. การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการอ่านทำนองร้อยกรองสี่ภาค. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๓.

ประสาธ อิศรปรีดา และคนอื่น. **สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา**. มหาสารคาม : ภาคจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๑.

ปิ่น มุทุกันต์. **คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาค ๓**. กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๒.

_____. **คำบรรยายพุทธศาสตร์ฉบับฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ภาค ๓**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๒๗.

พระเทพรัตนกวี (ก. ธรรมวร). **นิราศพนม**. ฉบับพิมพ์ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพคุณแม่ละอายจันทร์แสงกุล, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. **ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๓.

_____. **กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธานุภาพของธรรมสภา, ๒๕๕๔.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **กรรมและการเกิดใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระยาอนุนานราชชน. **ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทย, ๒๕๐๒.

พรทิพย์ ชังธาดา. **วรรณกรรมท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๙.

พ. โกวิท (พระครูพจนกวี พุ่ โกวิท), **หนังสือที่ระลึกงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดอินทรวาส ต.กะเปา อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ๕-๘ มีนาคม ๒๕๓๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มณี พยอมยงค์. **คติสินใจชาวล้านนาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๖.

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘.

_____. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

วิเชียร เกตุสิงห์. **การวิจัยเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายรายวิชา ๐๔๘**

พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๓.

สงศรี ชมพวงศ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช, ๒๕๓๗.

เสถียร โกเศศ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕.

เสฐียร พันธังสี. **ศาสนาโบราณ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. **ความเชื่อของชาวกูย : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๒๙ เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๙.

_____. **ลากพระ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

แสง จันทรงาม. **ศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๑.

สำนักนายกรัฐมนตรี. **ประชุมศิลาจารึก ภาค ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักเทียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.

อุดม หนูทอง. **วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก**. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๑.

(๒) วิทยานิพนธ์

กอบกุล ภูธรารณ. “การสำรวจทัศนคติต่อภาวะสังคมในเขตเมือง ปี พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๘”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

กริสดา เทียรทอง. “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาป ในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาและผลของความเชื่อที่มีผลต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนและคริสต์ศาสนิกชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสำเภาลม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.

จรรยา ลิ้มสัจจา. “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนาของคนใน
สังคมเมือง : ศึกษาเฉพาะในกรณีชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนกิ่งเพชร
กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**. คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๘.

จุฬาทิพย์ บุญฤทธิ์. “การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องพระนิพพานโสตร”. **วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๕.

ดลมนรรัตน์ บากา. “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อระบบ
สังคม เศรษฐกิจ และแนวการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษา
เฉพาะกรณีอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศาสนา
เปรียบเทียบ**. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓.

นางสาวปริญญา ปานชานา. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชา ท ๐๓๕ วรณกรรมท้องถิ่นระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

นางสาวทิตยาพร มิตรอุดม. “คติพุทธในชุมชนไทยพุทธพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”.
วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๕๗.

นางสาวโสรัถยา สังข์ทอง. “พญาหงส์ วรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐.

บุญส่ง สิ้นธนอก. “การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมชาวบ้านที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นของ
ชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. “พระวรวัศ วรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๓.

พระนนทนันท์ พงษ์เพชร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญบาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

พระมหาไพรัช ขุนพรหม. “วิธีการของวัดที่มีการปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะ
กรณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และวัดอัมพวัน อำเภอมะพราง
บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**. คณะสังคม
ศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๖.

พระมานะ ยืนยง. “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พรสวัสดิ์ เพชรแดง. “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.

ภัทรา บุญสุยา. “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญบาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔.

วนิดา พิเศษพงษา. “ไกรสิทธิ์ วรรณกรรมท้องถิ่นชุมพร : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

วัชรภรณ์ พัฒนศิริ. “วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐.

วีรวัฒน์ อินทรพร. “วิถีชุมชนที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเพณีทานประโลมโลก”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕.

ศุภวรรณ สอนสังข์. “บุณฑาวัง วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

สุชรา บุญทัน. “ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

สุณี บุญพิทักษ์ (ผศ.ดร.). “การศึกษาความเชื่อในผลของความดี”. **รายงานการวิจัย**. กำแพงเพชร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ม.ม.ป.

สมสุดา ผู้พัฒน์ และจตุรรัตน์ วัฒนะ. “อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูการไปวัด การรักษาศีล ๕ และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูกตเวที”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

อุษา ช่วยบำรุง. “ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.

(๓) วารสาร

ชวน เพชรแก้ว. “วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับสังคม”. **ศรีวิชัย**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ (กันยายน ๒๕๓๔) :

๑๑๙.

ภาพิมล สีไหม และเสรี พิจิตรศิริ, “การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่”,
วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๔.

(๔) ออนไลน์

พระยาตรังคภูมาภิบาล, **นิราศถลาง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://www.kaweclub.com/b28/t2470/> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๐].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลความเป็นจริงของท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๒๐-๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑-๕๐ ปี

☐ ๕๑-๖๐ ปี

☐ ๖๑-๗๐ ปี

☐ ๗๑-๘๐ ปี

☐ ๘๐ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖

☐ ประถมศึกษาปีที่ ๖

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

๔. สถานภาพชุมชน

☐ ชุมชนโบราณ

☐ ชุมชนใหม่

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามตอนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง : พิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยแต่ละข้อมีระดับความสำคัญ ๓ ระดับ ดังนี้

๓	คะแนน	หมายถึง	มาก
๒	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
๑	คะแนน	หมายถึง	น้อย

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	๓	๒	๑
๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู			
๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการสืบทอด			
๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ มีการปรับประยุกต์ใช้			
๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน			
๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู			
๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการสืบทอด			
๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการปรับประยุกต์ใช้			
๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน			
๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงหนังตะลุง ในท้องถิ่นของท่าน			
๑๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงมโนราห์ ในท้องถิ่นของท่าน			
๑๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความบันเทิงโดยการแสดงเพลงบอก ในท้องถิ่นของท่าน			
๑๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู			
๑๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการสืบทอด			
๑๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน มีการปรับประยุกต์ใช้			
๑๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำท้องถิ่นของท่าน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน			
๑๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู			

ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	๓	๒	๑
๑๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการสืบทอด			
๑๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ มีการปรับประยุกต์ใช้			
๑๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอนประเภทต่างๆ ได้รับการส่งเสริม			
๒๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในตำนานเรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน			
๒๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในสุภาษิตคำสอนเรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน			
๒๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในประวัติศาสตร์เรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน			
๒๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในแบบเรียนหลักสูตรท้องถิ่นของท่าน			
๒๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏในคำกลอนประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน			
๒๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังสูญหาย			
๒๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู			
๒๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ คือ เยาวชนรุ่นใหม่			
๒๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการสืบทอดโดยผู้รับสาร คือ เยาวชนรุ่นใหม่			
๒๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังผิดเพี้ยนไปจากเดิม			
๓๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการประยุกต์ใช้และได้รับการส่งเสริมจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม			

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
ที่อยู่..บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....อาชีพ.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องบุญ-บาป
ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี

๒.๑ สภาพการอนุรักษ์/ฟื้นฟู/รื้อฟื้น วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไร

.....
.....

๒.๒ สภาพการสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไร

.....
.....

๒.๓ สภาพการปรับประยุกต์ใช้วรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไร

.....
.....

๒.๔ สภาพการส่งเสริมวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไร

.....
.....

๒.๕ วรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่องใดบ้าง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อ
ตามหลักพระพุทธศาสนา (เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป)

.....
.....
.....

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา
สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป

ชื่อ.....นามสกุล.....ที่อยู่.....เลขที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....วัน/เดือน/ปี.....

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ภาคผนวก ข

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เกี่ยวกับแบบสอบถามการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา สุราษฎร์ธานี ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาป” โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

- ๑. พระมหาดิเดช สติวโร, ดร.
- ๒. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
- ๓. ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร
- ๔. ผศ.ดร.บุญเลิศ จีระภัทร์
- ๕. ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์

ผลปรากฏดังแสดงรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

รายการ	ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การแปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี								
๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับการสืบทอด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ มีการปรับประยุกต์ใช้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

รายการ	ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี								
๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีชักพระ ได้รับ การส่งเสริมสนับสนุน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการสืบทอด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการปรับประยุกต์ใช้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่นเรื่องตำนานประเพณีรับ-ส่งตายาย ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความ บันเทิงโดยการแสดงหนังตะลุง ในท้องถิ่นของ ท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

รายการ	ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี								
๑๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความ บันเทิงโดยการแสดงมโนราห์ ในท้องถิ่นของ ท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในการให้ความ บันเทิงโดยการแสดงเพลงบอก ในท้องถิ่นของ ท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำ ท้องถิ่นของท่าน ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำ ท้องถิ่นของท่าน ได้รับการสืบทอด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำ ท้องถิ่นของท่าน มีการปรับประยุกต์ใช้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในนิทานประจำ ท้องถิ่นของท่าน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอน ประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟู	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

รายการ	ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี								
๑๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอน ประเภทต่างๆ ได้รับการสืบทอด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอน ประเภทต่างๆ มีการปรับประยุกต์ใช้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทกลอน ประเภทต่างๆ ได้รับการส่งเสริม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในตำนานเรื่อง ต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๑. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในสุภาษิตคำสอน เรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๒. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในประวัติศาสตร์ เรื่องต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๓. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในแบบเรียน หลักสูตรท้องถิ่นของท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๔. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลัก พระพุทธศาสนา มีปรากฏในคำกลอน ประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นของท่าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

รายการ	ค่าความสอดคล้อง					รวม	ค่า IOC	การแปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น สุราษฎร์ธานี								
๒๕. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังสูญหาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๖. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๗. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ คือ เยาวชนรุ่นใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๘. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการสืบทอดโดยผู้รับสาร คือ เยาวชนรุ่นใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๙. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ กำลังผิดเพี้ยนไปจากเดิม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๐. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทต่างๆ มีการประยุกต์ใช้และได้รับการส่งเสริมจากสังคม								

* แบบสอบถามทั้งหมดนี้มีการแก้ไขปรับปรุงภาษาก่อนทำการแจกแบบสอบถามจริง

ภาคผนวก ค

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์พระครูปราการธิรคุณ (วิเชียร ฐานสุโท) เจ้าอาวาสวัดปราการ

สัมภาษณ์นางนันทนา มีทอง

สัมภาษณ์นายประสงค์ วิชัยดิษฐ์

สัมภาษณ์นายม่วง แสงแก้ว

สัมภาษณ์นายว้าง อันเขวงค์

สัมภาษณ์นายเกี้ยง หอมชื่น

สัมภาษณ์พระครูสารโสตถิคุณ เจ้าอาวาสวัดทุ่งเขียด

สัมภาษณ์พระครูศรีบรรพตพิชัย เจ้าอาวาสวัดเขาศรีวิชัย

สัมภาษณ์พระครูวินัยธรพิชัยศิษฐ์ วิชโย เจ้าอาวาสวัดเกาะธรรมประทีป

สัมภาษณ์นายวาริน สักข์ปล้อง

สัมภาษณ์นายสุจินต์ สิทธิสุทธิ

สัมภาษณ์นางจิต หมดทอง

สัมภาษณ์นางสุนตรา น้อยสวี่

สัมภาษณ์นายสนั่น สมกระชาปณ์

สัมภาษณ์พระสมุห์ห้อง สุเมธ เจ้าอาวาสวัดบ่อมะปริง

สัมภาษณ์นางเลี่ยน มรกต

สัมภาษณ์นายสนิท ทัพเมือง

สัมภาษณ์นางสาวพรทิพย์ ทองจันทร์

สัมภาษณ์นางทองใบ สระทองแอ่น

สัมภาษณ์พระครูโกศลศรีธรรม เจ้าอาวาสวัดกุศลศรีธาราม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป (วิชัย)
เกิด	: ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๖
สถานที่เกิด	: ๕๔ หมู่ ๑ ต. พังกาณจน์ อ. พนม จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๒๕๐
การศึกษา	: ปริญญาตรี สาขาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม : ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน	: ครูพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต สิรินธรราชวิทยาลัย : นักบริหารงานทั่วไป ประจำโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	: พ.ศ. ๒๕๕๐ วิจัยเรื่อง การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ISBN 978 – 974 – 364 – 707 – 9
อุปสมบท	: วันจันทร์ ที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ พัทธสีมาวัดตรนาราม ตำบล ท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สังกัด	: วัดกุศลศรัทธาราม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ ๘๔๒๔๐
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๕๘
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดกุศลศรัทธาราม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ ๘๔๒๔๐ โทรศัพท์ ๐๘๗-๒๗๑-๘๘๐๒